

**NACIONALNI PLAN ZAŠTITE OD NASILJA NAD ŽENAMA I
NASILJA U OBITELJI,
ZA RAZDOBLJE DO 2029. GODINE**

Sadržaj

1. UVOD	5
2. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA.....	7
3. OPIS SREDNJOROČNIH RAZVOJNIH POTREBA I RAZVOJNIH POTENCIJALA	8
1. Prevencija nasilja nad ženama i nasilja u obitelji	9
2. Unaprjeđenje zaštite i potpore žrtvama nasilja	13
3. Unaprjeđenje učinkovitosti sustava intervencija u odnosu na počinitelje nasilja	17
4. SWOT ANALIZA	19
5. USKLAĐENOST S NACIONALNOM RAZVOJNOM STRATEGIJOM, SEKTORSKIM I VIŠESEKTORSKIM STRATEGIJAMA	20
6. OPIS PRIORITETA JAVNE POLITIKE U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	22
7. POPIS POSEBNIH CILJEVA I KLJUČNIH POKAZATELJA ISHODA, OPIS PRIPADAJUĆIH MJERA ZA PROVEDBU.....	24
8. INDIKATIVNI FINACIJSKI OKVIR S PRIKAZOM FINACIJSKIH PRETPOSTAVKI ZA PROVEDBU POSEBNIH CILJEVA	31
9. OKVIR ZA PRAĆENJE, IZVJEŠĆIVANJE I VREDNOVANJE	31
10. PRILOZI.....	33
Prilog 1: Predložak za izradu Nacionalnog plana zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine	34
Prilog 2.: Analiza stanja za izradu Nacionalnog plana zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji za razdoblje do 2029. godine.....	35

POPIS KRATICA

GREVIO	Skupina za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
GREVIO izvještaj za RH	Osnovni evaluacijski izvještaj o provedbi zakonodavnih i drugih mjera kojima se provode odredbe Konvencije VE o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
HPC	Hrvatski pravni centar
HZSR	Hrvatski zavod za socijalni rad
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Konvencija Vijeća Europe	Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
KZ	Kazneni zakon
Nacionalni plan	Nacionalni plan zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine
NRS	Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine
OBZ	Obiteljski zakon
PZ	Prekršajni zakon
Standardi	Standardi o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana
Standardni operativni postupak	Standardni operativni postupak za prevenciju i odgovor u slučaju seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja u prihvatilištima za tražitelje/tražiteljice međunarodne zaštite
Ustav	Ustav Republike Hrvatske
UNHCR	Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice
ZKP	Zakon o kaznenom postupku
ZSZPP	Zakon o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima
ZOS	Zakon o socijalnoj skrbi
ZZNO	Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

PREDGOVOR

Nasilje nad ženama i nasilje u obitelji jedan je od najozbiljnijih i sve prisutnijih problema modernog društva. Nasilje često postaje dijelom svih razina društva zbog čega je potrebno poduzeti sve raspoložive mjere, s jedne strane usmjerene jačanju nastojanja da se nasilje suzbije još u početku njegova nastajanja, a s druge strane da se počinjeno nasilje odgovarajuće sankcionira.

Odredbe međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka, a od kojih se ovdje posebno ističe Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, jasno i nedvosmisleno upućuju na potrebu zaštite ljudskih prava žena kao najčešćih žrtava rodno utemeljenog nasilja te potrebu suzbijanja diskriminacije žena i promicanja pune ravnopravnosti žena i muškaraca. Ujedno, navedena Konvencija, odnosno njeno Pojašnjavajuće izvješće, jasno ističe da osim žena i djevojčica, žrtve nasilja u obitelji mogu biti i muškarci i dječaci te kad su u pitanju djeca ista ne moraju biti izravno pogođena nasiljem kako bi se smatrala žrtvama, već se i samo svjedočenje nasilju u obitelji smatra traumatičnim što je dovoljno za njihovu viktimizaciju.

Posebno uvažavajući činjenicu da nasilje nad ženama predstavlja ozbiljan i široko rasprostranjen društveni problem cilj je Nacionalnog plana zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine nadograditi postojeći sustav prevencije i zaštite žrtava već počinjenog nasilja te unaprijediti učinkovitost sustava intervencija u odnosu na počinitelje nasilja. Nadogradnja sustava prevencije nasilja, kao osnove zadovoljnog društva i njegovih građana, zahtjeva ne samo provođenje preventivnih programa kao dio neformalnog sustava obrazovanja, već posebice razvoj i provođenje programa edukacije o rodno utemeljenom nasilju u okviru odgojno-obrazovnih ustanova kao osnovu zdravog razvoja djece i mladih. Dodatno, jačanje kapaciteta djelatnika više nadležnih sustava pridonijet će pravovremenom prepoznavanju nasilja te kvalitetnijem postupanju prema žrtvi u slučajevima počinjenog nasilja. Učinkovita zaštita žrtve uvjetovana je snažnom međuresornom suradnjom više sustava uz jaku povezanost s organizacijama civilnog društva aktivnima u području zaštite i pružanja pomoći žrtvi.

Kako bi se recidivizam počinitelja te postojanje rizika od ponovnog počinjenja kaznenog djela i ozbiljne štete za žrtvu smanjio na najmanju moguću mjeru, uz primjerenu kaznu počinitelju, od ključne je važnosti provođenje odgovarajućih programa u cilju postizanja pozitivnih promjena u ponašanju počinitelja, poticanja razvoja njegove svjesnosti o vlastitom nasilničkom ponašanju, prepoznavanju odgovornosti za počinjeno te usvajanja obrazaca nenasilnog ponašanja.

Budući da pred svima i nadalje stoje izazovi i obveze poduzimanja svih raspoloživih mjera i aktivnosti u cilju suzbijanja rodno utemeljenog nasilja, zajedničkom suradnjom uz međusobno puno uvažavanje i razumijevanje mogućnosti, a posebice i možebitnih ograničenja, moguće je osigurati odgovarajući pristup čime će se dodatno unaprijediti status žrtava i osigurati zaštita propisanih prava.

1. UVOD

Nacionalni plan zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan) srednjoročni je akt strateškog planiranja od nacionalnog značenja kojim se pobliže definira provedba strateških ciljeva *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine* (u daljnjem tekstu: NRS). Nacionalni plan sadrži tri posebna cilja koji će pridonijeti provedbi strateških ciljeva NRS-a, a čime će se dati izravan doprinos provedbi razvojnog smjera 2. Jačanje otpornosti na krize NRS-a.

U skladu s navedenim, Nacionalni plan sadrži posebne ciljeve i pripadajuće mjere za jačanje sigurnosti žena, kao najčešćih žrtava nasilja, i svih ostalih žrtava nasilja, putem prevencije pojave nasilja s naglaskom na prevenciju ponavljanja nasilnih događaja, unaprjeđenjem međuresorne suradnje i učinkovitijeg koordiniranog postupanja nadležnih tijela u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji provođenjem izobrazbe osoba koje dolaze u kontakt sa žrtvama te unaprjeđenjem zakonodavnog okvira u području zaštite od nasilja.

Pravo na miran život odnosno život bez nasilja i diskriminacije te pravo na jednakost predstavlja temeljno ljudsko pravo i osnovu socijalne pravde. Obveza je svake države ženama i muškarcima osigurati jednake uvjete, ravnopravnost i život bez diskriminacije. Ustav Republike Hrvatske¹ (u daljnjem tekstu: Ustav) ističe ravnopravnost spolova kao jednu od temeljnih vrednota te posebnu pažnju poklanja zaštiti ljudskih prava, suzbijanju diskriminacije i sprječavanju zlostavljanja. Temeljem odredaba članka 1. Ustava, Republika Hrvatska je socijalna država, a članak 3. Ustava, kao jednu od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, propisuje ravnopravnost spolova. Prema članku 14. Ustava sve su osobe jednake pred zakonom te se svima jamče jednaka prava i slobode neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Članak 21. jamči pravo na život svim osobama, članak 22. jamči nepovredivost slobode i osobnosti, članak 23. zabranjuje bilo koji oblik zlostavljanja dok se člankom 35. propisuje zaštita dostojanstva.

Nacionalni plan predstavlja nastavak sustavnog međuresornog djelovanja Vlade Republike Hrvatske i nadležnih državnih tijela usmjerenog prevenciji te zaštiti žrtava nasilja u obitelji, posebice ženama žrtvama rodno utemeljenog nasilja. Izradom i provedbom ovoga Nacionalnog plana dat će se značajan doprinos implementaciji niza akata Europske unije, Vijeća Europe i Ujedinjenih naroda kao što su: Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Konvencija Vijeća Europe; članak. 1. – Svrha Konvencije, članak 9. – Nevladine organizacije i civilno društvo, članak 13. – Podizanje razine svijesti, članak 15. – Usavršavanje stručnih osoba, članak 16. – Preventiva intervencija i terapijski programi, članak 20. – Opće usluge potpore, članak 22. – Specijalizirane usluge potpore, članak 23. – Skloništa, članak 24. – Telefonske linije za pomoć), Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (članak 16. – Sloboda od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja te Zaključne primjedbe Odbora Ujedinjenih Naroda za prava osoba s invaliditetom o Inicijalnom izvješću Hrvatske iz 2015. godine),

¹ „Narodne novine“, br. 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10. i 05/14.

Konvencija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena od 18. prosinca 1979. (CEDAW), Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Opća preporuka br. 35 o rodno uvjetovanom nasilju nad ženama kojom se ažurira Opća preporuka br. 19 o nasilju nad ženama Odbora za iskorjenjivanje diskriminacije žena, Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe (2024. – 2029.), Strategija za rodnu ravnopravnost Vijeća Europe (2020. – 2025.), Strategija Europske unije o pravima djeteta te provedbi domaćeg zakonodavnog okvira i to Kaznenog zakona² (u daljnjem tekstu: KZ; Glava X. Kaznena djela protiv života i tijela, Glava XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode, Glava XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece, Glava XXX – Kaznena djela protiv javnog reda), Zakona o kaznenom postupku³ (u daljnjem tekstu: ZKP) i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji⁴ (u daljnjem tekstu: ZZNO) kojim se definiraju prava žrtava, Zakona o ravnopravnosti spolova⁵ i Zakona o suzbijanju diskriminacije⁶.

Programom Vlade Republike Hrvatske za mandat 2024. – 2028. kao jedan od prioriteta navedena je *Pravedna Hrvatska*. Ovim se područjem, kao jedna od odrednica djelovanja, ističe borba protiv nasilja nad ženama, djecom i obitelji. Istaknuta je namjera razvoja pravednoga društva, uz osiguranje temeljnih prava i sloboda svih osoba te borbu protiv svih oblika nasilja i uznemiravanja, stavljajući u središte pozornosti prava i potrebe žrtava, a čime se osiguravaju pretpostavke za siguran život svim osobama. Navedeno je moguće postići razvojem društva jednakih mogućnosti i promicanjem ravnopravnosti žena i muškaraca.

Svi navedeni dokumenti predstavljaju polazište za nastavak daljnjeg djelovanja u cilju zaštite žrtava te prevencije pojave novih slučajeva nasilja, a njihova načela te zadano bit će uključena u ovaj Nacionalni plan što će predstavljati polaznu osnovu za daljnji razvoj planova na regionalnoj i lokalnoj razini.

Svrha Nacionalnog plana je postizanje pravovremene i učinkovite društvene reakcije na nasilje kako bi se osigurala odgovarajuća postupanja u cilju zaštite žrtve. Dodatna svrha ovoga dokumenta je promicanje prava žrtava te razvoj svijesti javnosti o neprihvatljivosti nasilničkog ponašanja prema bilo kojoj osobi, a posebice ženama kao najčešćim žrtvama rodno utemeljenog nasilja.

Nacionalni plan sadrži:

1. Uvod
2. Srednjoročnu viziju razvoja
3. Opis srednjoročnih razvojnih potreba i razvojnih potencijala

² „Narodne novine“, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23. i 36/24.

³ „Narodne novine“, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 130/20., 80/22. i 36/24.

⁴ „Narodne novine“, br. 70/17., 126/19., 84/21., 114/22. i 36/24.

⁵ „Narodne novine“, br. 82/08. i 69/17.

⁶ „Narodne novine“, br. 85/08. i 112/12.

4. SWOT analizu
5. Usklađenost s Nacionalnom razvojnom strategijom, sektorskim i višesektorskim strategijama
6. Opis prioriteta javne politike u srednjoročnom razdoblju
7. Popis posebnih ciljeva i ključnih pokazatelja ishoda, opis pripadajućih mjera za provedbu
8. Indikativni financijski plan
9. Okvir za praćenje, izvješćivanje i vrednovanje
10. Priloge.

Za izradu Nacionalnog plana bila je zadužena radna skupina sastavljena od predstavnika tijela državne uprave, Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Agencije za elektroničke medije, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, organizacija civilnog društva, inicijativa i udruga građana te nezavisnih stručnjakinja koje djeluju u području zaštite žrtava nasilja u obitelji i nasilja nad ženama.

Na temelju Nacionalnog plana izradit će se dva provedbena dokumenta - Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana do kraja 2026. godine i Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za razdoblje do 2029. godine. Navedenim dokumentima definiraju se mjere u području zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, radi ostvarenja posebnih ciljeva iz Nacionalnog plana.

Izrazi koji se koriste u ovom Nacionalnom planu, a koji imaju rodno značenje, bez obzira na to jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu, obuhvaćaju na jednak način muški i ženski rod.

2. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA

Republika Hrvatska svim građanima jamči život bez diskriminacije na temelju rasne ili etničke pripadnosti, boje kože, vjere, jezika, dobi, spola, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije, genetskog naslijeđa, nacionalnog ili društvenog podrijetla, zdravstvenog stanja, invaliditeta, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa te društvo u kojem su svi hrvatski građani jednako prisutni na svim područjima javnog i privatnog života, imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svojih prava i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Slijedom navedenoga, vizija Nacionalnog plana do 2029. glasi:

Republika Hrvatska je 2029. godine socijalno uključiva država u kojoj se u potpunosti poštuju ljudska prava svih osoba, a posebice žena kao najčešćih žrtava nasilja i u kojoj se građani i građanke osjećaju sigurnima i zaštićenim od bilo kojeg oblika rodno utemeljenog nasilja.

3. OPIS SREDNJOROČNIH RAZVOJNIH POTREBA I RAZVOJNIH POTENCIJALA

Nacionalni plan predstavlja nastavak sustavnog međuresornog djelovanja Vlade Republike Hrvatske i nadležnih državnih tijela usmjerenog prevenciji te zaštiti žrtava nasilja u obitelji, posebice ženama žrtvama rodno utemeljenog nasilja. Dodatno, Nacionalni plan predstavlja osnovu za provedbu mjera i aktivnosti u okviru ključnih područja intervencije koja se odnose na jačanje prevencije nasilja nad ženama i nasilja u obitelji kroz daljnji razvoj međuresorne suradnje i koordiniranog postupanja nadležnih tijela, unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te učinkovitije postupanje prema počinitelju nasilja.

Izradi Nacionalnog plana prethodila je izrada analize postojećeg stanja kojom je utvrđeno da je potrebno poseban naglasak staviti na razvoj prevencije nasilja nad ženama i nasilja u obitelji putem usavršavanja stručnih osoba radi učinkovitijeg postupanja, daljnjeg podizanja svijesti šire i stručne javnosti o neprihvatljivosti ovakvog ponašanja te poučavanja žrtava o mogućnostima i načinima zaštite. Dodatno, naglašava se potreba jačanja koordinacijskog tijela radi stvaranja uvjeta za dosljednu provedbu odredaba Konvencije Vijeća Europe, jačanje kapaciteta stručnjaka različitih sustava o tematici rodno utemeljenog nasilja, daljnje unaprjeđenje međuresorne suradnje radi pravovremenog postupanja i učinkovitije zaštite žrtava, daljnje jačanje usluga namijenjenih žrtvama te daljnji rad s počiniteljima nasilja radi sprječavanja činjenja novih djela nasilja. U skladu s prikazanim u analitičkom dijelu, definirane su srednjoročne razvojne potrebe i potencijali koji ukazuju na posebne ciljeve Nacionalnog plana radi unaprjeđenja javnih politika vezanih uz prevenciju pojave nasilja te zaštitu žrtava nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Za predložene mjere Nacionalnog plana od važnosti su preporuke Skupine stručnjaka za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: GREVIO) koje su Republici Hrvatskoj upućene u okviru *Osnovnog evaluacijskog izvještaja o provedbi zakonodavnih i drugih mjera kojima se provode odredbe Konvencije VE o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*⁷ (u daljnjem tekstu: GREVIO izvještaj za RH).

7

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/GREVIO//GREVIO%20IZVJE%C5%A0%C4%86E%20O%20PROVEDBI%20KONVENCIJE%20VE%20O%20SPRE%C4%8CAVANJU%20I%20BORBI%20PROTIV%20NASILJA%20NAD%20C5%BDENAMA%20I%20NASILJA%20U%20OBITELJI%20ZA%20REPUBLIKU%20HRVATSKU.pdf>

U skladu s rezultatima analiziranih područja intervencije, definirana su tri posebna cilja:

1. Prevencija nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
2. Unaprjeđenje zaštite i potpore žrtvama nasilja
3. Unaprjeđenje učinkovitosti sustava intervencija u odnosu na počinitelje nasilja.

1. Prevencija nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Nasilje predstavlja sustavno kršenje prava žrtava koje su u najvećem broju slučajeva žene. Rodno utemeljeno nasilje je nasilje koje pogađa osobu zbog njenog spola ili roda. Utemeljeno je u rodnoj neravnopravnosti, zlorabi moći i štetnim normama te predstavlja jedno od najučestalijih oblika kršenja ljudskih prava u svim društvima. Seksualno i rodno utemeljeno nasilje nad ženama i femicid nasilna su djela koja se prvenstveno ili isključivo čine nad ženama ili djevojčicama zbog njihova spola⁸. Rodno utemeljeno nasilje nad ženama označava nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene⁹.

Podaci Svjetske zdravstvene organizacije ukazuju na činjenicu o visokom udjelu žena u svijetu koje su tijekom života bile izložene partnerskom nasilju (30 %) koje je uključivalo fizičko i/ili seksualno nasilje¹⁰.

Nasilje nad ženama rodno je utemeljeno i označava sva djela nasilja čija je posljedica tjelesna, psihička, ekonomska ili seksualna šteta ili patnja žene, uključujući i prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode u javnom ili privatnom životu, dok nasilje u obitelji označava sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili u kućanstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom¹¹.

Nedovoljno je poduzimanje potrebnih mjera i radnji samo u situacijama kada dođe do nemilog događaja, već je potreban kontinuiran i sustavan pristup te rad na prevenciji pojave rodno utemeljenog nasilja, razumijevanju njegovih uzroka i posljedica koje ostavlja, ne samo na žrtvu, već i na društvo u cjelini.

Podizanje razine osviještenosti te rad na sustavnoj i kontinuiranoj izobrazbi o problematici rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji trebaju biti jedne od najvažnijih zadanosti ovoga akta strateškog planiranja. Realizacijom zadanih aktivnosti moguće je stvoriti pretpostavke za razvoj svijesti šire i stručne javnosti o neprihvatljivosti bilo kojeg oblika nasilja te potrebi stvaranja društva u kojem će se svi osjećati sigurno.

⁸ https://hr.wikipedia.org/wiki/Rodno_uvjetovano_nasilje

⁹ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (članak 3.d.)

¹⁰ World Health Organization, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

¹¹ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (članak 3.a., članak 3.b.)

Svjedočenje nasilju u obitelji, odnosno nasilju nad majkom, ili izravna izloženost nasilju, ostavlja dugotrajne posljedice na psihosocijalni razvoj i mentalno stanje djeteta. Posljedično, međugeneracijski prijenos nasilja u obitelji ključan je čimbenik razvoja novih nasilnih odnosa u procesu odrastanja, kod dječaka najčešće kao počinitelja, a kod djevojčica najčešće kao žrtava nasilja. Upravo zbog navedenog, jedna od strateški važnih ciljnih grupa za preventivno djelovanje svakako su djeca, a posebice mladi koji stječu prva iskustva u vezama, pri čemu se uspostavljaju prvi obrasci partnerskih, a često i nasilnih odnosa. Nužno je stoga poduzimati preventivne mjere, mjere usmjerene provođenju nastavnih planova i programa te edukacija kojima bi djeci i mladim osobama omogućili razumijevanje uzroka i posljedica nasilja te štete koju isto čini svima. Dodatno, edukacije trebaju biti koncipirane na način da utječu na razvoj shvaćanja da je život bez nasilja temeljno ljudsko pravo te da je potrebna i prihvatljiva nenasilna komunikacija. Navedenim postupanjima moguće je djecu i mlade usmjeriti na zdrave stilove života, promicati načela ravnopravnosti spolova te razvijati nestereotipne rodne uloge¹² što predstavlja važan čimbenik stvaranja pozitivnog okruženja i prevencije pojave novih slučajeva nasilja u društvu.

Sukladno odredbama članka 14. Konvencije Vijeća Europe u području Prevencija, važno je na svim razinama obrazovanja provođenje što većeg broja školskih sati o tematici rodno utemeljenog nasilja.

Odluka o donošenju Kurikuluma za međupredmetnu temu *Zdravlje* za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj¹³ kao i Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu *Osobni i socijalni razvoj* za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj¹⁴ donesene su 2019. godine te se primjenjuju od školske godine 2019./2020. U okviru Domene *Mentalno i socijalno zdravlje*, međupredmetne teme *Zdravlje*, učenici usvajaju znanja o vrstama nasilja, čimbenicima rizika, mogućnostima izbjegavanja i načinima nenasilnog rješavanja sukoba, neprihvatljivosti nasilja te prihvatljivim oblicima komunikacije i međusobnih odnosa¹⁵. Također, u okviru međupredmetne teme *Osobni i socijalni razvoj*, odnosno, domena *Ja, Ja i drugi* te *Ja i društvo* učenike se poučava o prepoznavanju i kontroliranju vlastitih i tuđih osjećaja i ponašanja, uspostavi i održavanju zdravih socijalnih odnosa, uviđanja posljedica svojih i tuđih postupaka. Dodatno se kod učenika, među ostalim, razvijaju empatija, socijalne i komunikacijske vještine, odgovorno ponašanje prema sebi i drugima u zajednici, prepoznavanje i sprječavanje svih vrsta nasilja te strategije rješavanja problema kao i nenasilnog rješavanja sukoba¹⁶.

Od izuzetne je važnosti kontinuirano nadograđivati i razvijati programe prevencije u obrazovnom sustavu što čini osnove zdravog razvoja djece i mladih, međusobne tolerancije i

¹² GREVIO izvještaj za RH (§ 93)

¹³ „Narodne novine“, br. 10/19. i 21/19.

¹⁴ „Narodne novine“, broj 7/19.

¹⁵

<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Medupredmetne/Kurikulum%20medupredmetne%20teme%20Zdravlje%20za%20osnovne%20i%20srednje%20skole.pdf>

¹⁶

<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Medupredmetne/Kurikulum%20medupredmetne%20teme%20Osobni%20i%20socijalni%20razvoj%20za%20osnovne%20i%20srednje%20skole.pdf>

uvažavanja što je preduvjet za smanjenje pojave neprihvatljivih i nasilnih oblika ponašanja u kasnijoj dobi.

Osim rada s djecom od ključne je važnosti cjeloživotno obrazovanje stručnjaka te njihov kontinuiran profesionalni razvoj. Rad sa žrtvama nasilja, odraslim osobama, a posebice sa djecom, iziskuje dobro poznavanje područja rodno utemeljenog nasilja, njegovih uzorka i posljedica koje ostavlja na društvo te zahtijeva izuzetno zalaganje stručnjaka u cilju pomoći žrtvama kao i visok stupanj senzibilizacije stručnjaka za prava i potrebe žrtava rodno utemeljenog nasilja koji su prošli kroz dugogodišnje nasilje. Žrtve nasilja pokazuju posebnu ranjivost uslijed čega je nužno unaprijediti kompetencije stručnjaka iz sustava policije, zdravstva, obrazovanja, socijalne skrbi te pravosuđa, koji u okviru obavljanja svoje djelatnosti dolaze u kontakt ili rade sa žrtvama, kroz posebnu dodatnu izobrazbu usmjerenu na razvoj znanja o rodno utemeljenom nasilju i svim oblicima nasilja nad ženama obuhvaćenih Konvencijom Vijeća Europe. Dodatno je potrebno unaprijediti kompetencije ovih stručnjaka za rad sa posebno ranjivim skupinama odnosno skupinama u riziku od višestruke diskriminacije (migrantice, žene s problemom ovisnosti, žene iz ruralnih područja, žene s invaliditetom, žene starije životne dobi)¹⁷. Prilikom provođenja edukacija odnosno programa stručnog usavršavanja, u cilju boljeg razumijevanja rodne utemeljenosti nasilja odnosno činjenice da je nasilje nad ženama, uključujući nasilje u obitelji, usmjereno na ženu samo zato što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene, ukazuje se na nužnost korištenja opsežne stručnosti nevladinih organizacija usmjerene na žrtve¹⁸.

Nadalje, upravljanjem rizikom od ponavljanja nasilničkog ponašanja, odnosno obveznom primjenom obrasca rizičnih faktora moguće je utjecati na smanjenje pojavnosti težih oblika nasilja, posebice ubojstva žena¹⁹.

Provođenje javnih kampanja o neprihvatljivosti svih oblika nasilja nad ženama, nasilja u obitelji te rodno utemeljenog nasilja isticanjem uloge i odgovornosti muškaraca u suzbijanju nasilja doprinosi senzibilizaciji javnosti za potrebe i prava žena žrtava nasilja, posebice višestruko diskriminiranih ili izloženim riziku od višestruke diskriminacije uz uključivanje svih relevantnih dionika²⁰. Cilj ovih kampanja treba biti usmjeren na širenje informacija o ravnopravnosti žena i muškaraca, nestereotipnim rodnim ulogama te zdravim i kvalitetnim međuljudskim odnosima, kako bi se spriječio izravni ili neizravni negativan utjecaj neprihvatljivih ponašanja.

Pritom je od velike važnosti i jačanje kapaciteta djelatnika medija, uz potpuno poštivanje njihove neovisnosti i slobode izražavanja, čime se daje doprinos razvoju spoznaja o neprihvatljivosti bilo kojeg oblika nasilja, potrebi senzibiliziranog izvještavanja o slučajevima nasilja te sustavnijeg pristupa medija u zaštiti identiteta žrtava rodno utemeljenog nasilja s naglaskom na žene i djecu kao najčešće žrtve nasilja²¹.

¹⁷ GREVIO izvještaj za RH (§ 6, 81, 87, 93, 101, 116, 117, 143, 271, 282)

¹⁸ GREVIO izvještaj za RH (§ 14 i 43)

¹⁹ GREVIO izvještaj za RH (§ 271, 301, 302)

²⁰ GREVIO izvještaj za RH (§ 6, 81, 87, 116, 117)

²¹ GREVIO izvještaj za RH (§ 116)

U vidu zajedničkog djelovanja i daljnjeg unaprjeđenja međuresorne suradnje, a posebno osiguravanja brzog i učinkovitog procesa, nužno je pravovremeno i koordinirano postupanje svih tijela odgovornih za suzbijanje nasilja i/ili pružanje pomoći žrtvi u snažnoj suradnji s organizacijama civilnog društva.

Kako bi se navedeno i ostvarilo nužno je jačati ulogu tijela nadležnog za koordinaciju, primjenu, nadzor i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja osnivanjem ustrojstvene jedinice za obavljanje poslova većeg opsega i složenosti uvažavajući kriterij samostalnosti u radu. Dodatno, nužno je propisati jasne zadaće i nadležnosti ovog tijela, osigurati potrebne ljudske resurse koji dubinski poznaju odredbe Konvencije Vijeća Europe, zadanosti i obveze koje ista implicira na države članice te nacionalne, europske i međunarodne pravne propise vezane za zaštitu od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te koji su visoko motivirani za rad u ovom području.

Jačanjem uloge koordinacijskog tijela stvaraju se pretpostavke snažnog koordiniranog djelovanja nadležnih tijela u provedbi politika suzbijanja rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te preduvjeti pravovremenog i učinkovitog poduzimanja mjera zaštite žrtava sukladno pravim propisima Republike Hrvatske. Ujedno, osigurava se potreban odgovor na niz preporuka vezanih uz provođenje istraživanja o svim oblicima nasilja nad ženama, uz obuhvat žena različitih dobnih skupina te žena koje jesu ili bi mogle biti izložene višestrukoj diskriminaciji, kao i preporuka vezanih uz uključivanje perspektive i potreba ovih skupina žena u osmišljavanje, provedbu, praćenje i evaluaciju sveobuhvatnih i koordiniranih politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama. Također uz osiguravanje potrebnih financijskih sredstava putem koordinacijskog tijela pružit će se mogućnost za provođenje neovisnih evaluacija primjene odredaba Konvencije Vijeća Europe u Republici Hrvatskoj²².

Razvoj svijesti o razlikama i potrebama žena i muškaraca preduvjet je stvaranja pretpostavki za primjereniju raspodjelu proračunskih sredstava jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave sukladno utvrđenim potrebama u zajednici s posebnim naglaskom na proračunska sredstva koja se izdvajaju za zaštitu od rodno utemeljenog nasilja, a što čini nužan preduvjet prevencije rodno utemeljenog nasilja²³.

Konačno, poseban izazov u narednom razdoblju predstavlja razvoj koncepta prikupljanja, obrade i razmjene spolno razlučivih podataka o svim prekršajnim i kaznenim djelima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji iz više relevantnih sustava. Pritom posebnu vrijednost imaju i povezani podaci iz područja obiteljsko-pravne zaštite, posebice pokazatelji vezani uz praćenje ishoda u postupcima odluka o skrbi o djeci te prava na susrete i druženja s djecom u slučajevima rodno utemeljenog nasilja. Navedeni koncept pregledne statističke obrade koji predstavlja izazov u narednom razdoblju, budući da zahtijeva zadovoljenje materijalnih i posebice niza tehničkih preduvjeta, uključujući prilagodbe odnosno nadogradnju te dodatno i harmonizaciju informacijskih sustava više nadležnih tijela, čini važan temelj za daljnje unaprjeđenje sustava zaštite od nasilja u obitelji i nasilja nad ženama. Ujednačena službena statistička podloga preduvjet je postojanja objektivnih, pouzdanih i pravodobnih službenih

²² GREVIO izvještaj za RH (§ 6, 14, 24, 28, 33, 37, 43, 50, 70, 75, 124, 125, 131)

²³ GREVIO izvještaj za RH (§ 37)

podataka o djelima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj te postupanju nadležnih tijela kao odgovor na slučajeve nasilja što će zasigurno predstavljati osnovu za praćenje i vrednovanje mjera u sklopu politika i istovremeno njihovoga unaprjeđenja, kao i usklađenje sa zahtjevima statističkog sustava Europske Unije²⁴.

2. Unaprjeđenje zaštite i potpore žrtvama nasilja

Područje zaštite i potpore žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji usmjereno je na osiguravanje i razvoj izravnih usluga namijenjenih žrtvama. Pritom je od izuzetne važnosti temeljenje usluga i potrebne pomoći i/ili podrške na rodnom razumijevanju nasilja, njegovim uzrocima i posljedicama koje ono ima na žrtvu kako bi spriječilo sekundarnu viktimizaciju ionako ranjive žrtve.

Priložena analiza ukazuje na potrebu dodatne izobrazbe, odnosno stručnog usavršavanja stručnjaka koji dolaze u kontakt ili rade sa žrtvama radi daljnjeg razvoja njihovih kompetencija i stručnosti. Provođenjem programa usavršavanja nužno je poticati stručnjake na primjenu rodno osjetljivog tretmana, dodatno razvijati svijest o tematici traume kroz koju prolaze žrtve te pravima i potrebama žrtava rodno utemeljenog nasilja što je pretpostavka više kvalitete pomoći i potpore koju pružaju žrtvama. Kako bi se stvorili preduvjeti učinkovite, pravovremene i koordinirane reakcije svih tijela nadležnih za postupanje u slučajevima nasilja nad ženama, odnosno rodno utemeljenog nasilja, pružanju potrebnih oblika pomoći žrtvama, u potpunosti uvažavajući zadanosti holističkog pristupa, te odgovarajuće reakcije prema počinitelju nasilja nužno je provoditi programe međuresorne edukacije. Pritom je potrebno poseban naglasak staviti na nužnost usklađenog postupanja više sustava u počinjenim događajima nasilja, posebno uvažavajući potrebe višestruko diskriminiranih žrtava ili žrtava koje su u riziku od višestruke diskriminacije²⁵. Ove edukacije trebaju pratiti suvremena dostignuća te posebnu pažnju posvetiti daljnjoj primjeni novostečenih znanja u praksi, svakako uz jačanje međuresorne suradnje.

Nadalje, u radu sa žrtvama, posebno uvažavajući poteškoće s kojima se iste suočavaju, nužno je u okviru svih sustava primjenjivati znanstveno utemeljene pristupe u cilju osiguravanja rodno senzitivnog tretmana. Sustav socijalne skrbi je, u najvećem broju slučajeva, uključen u postupanje u slučajevima nasilja nad ženama, posebice ukoliko je nasilju nad ženom ili nasilju u obitelji svjedočilo dijete ili je dijete izravno trpjelo posljedice nasilja. Slijedom navedenoga, utvrđena je potreba kontinuiranog jačanja kompetencija djelatnika sustava socijalne skrbi posebice radi učinkovitije primjene odredaba Konvencije Vijeća Europe te obiteljskog zakonodavstva u kontekstu prava žrtava, boljeg razumijevanja traume i posljedica koje trauma ostavlja na žrtvu kao i boljeg razumijevanja štetnosti pseudoznanstvenog koncepta otuđenja od roditelja kao nastavka nasilja u obitelji. Osim toga, u cilju stvaranja pretpostavki učinkovitijeg postupanja u odnosu na žrtvu nasilja ističe se potreba daljnjeg jačanja kapaciteta i kompetencija voditelja mjera dodatnim razvojem svijesti o pravima i potrebama žrtava rodno utemeljenog nasilja i nasilja u obitelji²⁶. Ujedno, posebnu pozornost potrebno je posvetiti i jačanju kompetencija stručnih radnika za provođenje psihosocijalnog savjetovanja u cilju osnaživanja žrtava svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, kao i pružanja

²⁴ GREVIO izvještaj za RH (§ 59, 61, 64)

²⁵ GREVIO izvještaj za RH (§ 101, 124, 125, 139)

²⁶ GREVIO izvještaj za RH (§ 101, 139, 197, 246)

psihološke pomoći djeci žrtvama i svjedocima nasilja. Provođenje visokokvalitetnih programa stručnog usavršavanja, temeljenih na suvremenim i potvrđenim znanstvenim spoznajama, preduvjet je više kvalitete usluga namijenjenih žrtvama, što je, u konačnici, pretpostavka njihovoga bržeg i kvalitetnijeg oporavka bez dodatnih trauma.

Ukazuje se i na nužnost provođenja kontinuiranih programa izobrazbe u cilju učinkovitijeg postupanja prema migrantima i tražiteljicama međunarodne zaštite žrtava rodno utemeljenog nasilja. Osim toga, unaprijeđenjem sustava prikupljanja podataka o broju podnesenih, odobrenih i odbijenih zahtjeva za međunarodnu zaštitu, uvažavajući rodnu utemeljenost nasilja, osigurava se pretpostavka za daljnji razvoj usluga i procedura postupanja u okviru policijskog sustava²⁷.

Stvaranje kvalitetnog zakonskog okvira preduvjet je jače i učinkovitije zaštite žrtava nasilja. U prethodnom razdoblju učinjeni su određeni pozitivni pomaci odnosno unaprijeđenje sustava zaštite žrtava posebice prenošenjem odredaba *Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP* kao i uvođenjem standarda i obveza sadržanih u Konvenciji Vijeća Europe u zakonodavstvo Republike Hrvatske. Dosadašnjim izmjenama i dopunama zakonodavstva pooštreno je kažnjavanje te brže i učinkovitije procesuiranje počinitelja kaznenih djela nasilja nad ženama, djecom i u obitelji te bolja zaštita žrtava. Za istaknuti je kako je izmjenama i dopunama ZKP-a²⁸ te izmjenama i dopunama ZZNO-a²⁹ unaprijeđen zakonodavni okviru zaštite od nasilja u obitelji i nad ženama na području kazneno postupovnog i prekršajno postupovnog prava te su izmijenjene i precizirane odredbe koje reguliraju opći i posebne kataloge prava žrtava. U općem katalogu prava žrtava prošireno je pravo žrtve na način da ista odmah nakon počinjenja kaznenog djela i onoliko dugo koliko je potrebno ima pravo na lako dostupan, povjerljiv i besplatan pristup službama za potporu žrtvama kaznenih djela. Izričito je propisano da žrtva ima pravo na pratnju osobe od povjerenja, po vlastitom izboru, od prijave kaznenog djela ili prekršaja do pravomoćnog okončanja kaznenog ili prekršajnog postupka. Ujedno, propisano je novo opće pravo žrtve na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost žrtvi bliskih osoba. Prava žrtve na obavijesti, a koja su dosad bila propisana kao prava koja je žrtva ostvarivala „na zahtjev“, propisana su na način da se pretpostavlja da žrtva želi primiti propisane obavijesti, osim u slučaju odricanja žrtve od navedenog prava. Pravo na obavijest proširuje se na obavijest žrtvi o puštanju uhićenika na slobodu. U posebne kataloge prava žrtava kaznenih djela protiv spolne slobode, žrtava kaznenog djela trgovanja ljudima, žrtava u odnosu na koje su utvrđene posebne potrebe zaštite te žrtava prekršaja nasilja u obitelji uvodi se pravo da budu ispitane putem audio-video uređaja, osim ako sama žrtva traži da bude nazočna u sudnici tijekom davanja iskaza. Nadalje, u odnosu na prekršaj nasilja u obitelji propisana je minimalna udaljenost koju sud može odrediti prilikom izricanja zaštitne mjere zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve, a ispod koje se počinitelj ne smije približiti žrtvi nasilja u obitelji, kao razdaljinu od najmanje 100 metara. Propisivanjem opisane minimalne vrijednosti doprinosi se ostvarenju svrhe ove zaštitne mjere.

²⁷ GREVIO izvještaj za RH (§ 66, 317, 328, 329, 340)

²⁸ „Narodne novine“, broj 36/24.

²⁹ „Narodne novine“, broj 36/24.

Nadalje, izmjenama i dopunama ZZNO-a, u cilju jačanja procesnih prava žrtve, iz definicije nasilja u obitelji uklonjeno je spolno uznemiravanje i na taj način otklonjena mogućnost prekršajne odgovornosti za slučaj spolnog uznemiravanja među osobama na koje se primjenjuje ovaj Zakon, a koje osobe ulaze u krug bliskih osoba, sukladno odredbama KZ-a. Pratećim izmjenama i dopunama KZ-a osigurana je kaznena odgovornost za spolno uznemiravanje počinjeno prema bliskoj osobi, čime je stupanj društvene zaštite od ovakvog oblika protupravnog postupanja podignut na višu razinu. Nadalje, prepoznata je potreba provođenja zakonskog pooštavanja prekršajnih kazni propisanih ZZNO-om. Stoga je povišen minimum zapriječene novčane kazne u odnosu na pojavne oblike nasilja u obitelji kažnjive sukladno članku 22. ZZNO-a te je povišen minimum i maksimum zapriječene novčane kazne za obveznike prijavljivanja nasilja, koji ne prijave policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svojih poslova. Za počinitelja nasilja u obitelji koji ne postupa u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom uklonjena je mogućnost prekršajnog kažnjavanja novčanom kaznom, te je za navedeni prekršaj propisana isključivo zatvorska kazna od najmanje deset dana.

Uvažavajući zahtjeve Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, posebno činjenice da je nasilje nad ženama izrazito rodni fenomen kojim se teško krši i umanjuje ili poništava uživanje ljudskih prava od strane žena, osobito njihovih temeljnih prava na sigurnost, slobodu, dostojanstvo, tjelesni, emocionalni integritet te posebice život, nužno je osigurati još jaču i učinkovitiju zaštitu žena žrtava nasilja. Stoga je od iznimne važnosti istaknuti jačanje kazneno-pravne i prekršajno-pravne zaštite žrtava, kao nastavka zakonodavnih aktivnosti u smjeru suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te jačanja zaštite žrtava ovih kaznenih djela, posebice uvođenjem definicije rodno utemeljenog nasilja nad ženama te novog kaznenog djela femicida odnosno teškog ubojstva ženske osobe u KZ. Ovim se iskazuje snažna volja države da se najteži oblik nasilja nad ženama adekvatno procesuirati i kažnjava. Osim toga, ukidanje prekršaja spolnog uznemiravanja i njegovo uključivanje u potpunosti u kaznenu sferu, preciziranje i širenje zajamčenih prava žrtve te stavljanje žrtve u središte cijelog procesa predstavlja dodatani način jačanja kazneno-pravne zaštite žrtve³⁰.

U odnosu na usluge namijenjene žrtvama u daljnjem razdoblju ostaje obveza osiguravanja te dodatnog unaprjeđenja njihove kvalitete. Posebno je za istaknuti obvezu osiguravanja zbrinjavanja žrtava u kriznim situacijama, putem usluge smještaja, te usluge savjetodavne pomoći. Pritom se u skloništima za žrtve nasilja osim smještaja žrtava osigurava i sigurna okolina bez straha od ponovljenog nasilja u cilju njihovoga što ranijeg oporavka nakon proživljenog nasilja uz potporu stručnjaka posebno obučenih za rad sa žrtvama. Iako GREVIO ističe potrebu povećanja broja i kapaciteta skloništa uvažavajući ravnomjernu geografsku rasprostranjenost³¹, uvažavajući činjenicu da u Republici Hrvatskoj postoje skloništa za žrtve nasilja u svim županijama ukupne popunjenosti smještajnih kapaciteta do najviše 67 % u narednom razdoblju potrebno je snage usmjeriti na osiguravanje održivosti postojećih skloništa uz podizanje kvalitete pruženih usluga s posebnim naglaskom na

³⁰ GREVIO izvještaj za RH (§ 175, 176, 184, 190, 204, 205, 209, 213, 218, 222, 227, 233, 237, 241, 256, 261, 264, 271, 282, 287, 293, 297, 301, 302, 308, 309)

³¹ GREVIO izvještaj za RH (§ 154)

višestruko diskriminirane ili žrtve u riziku od višestruke diskriminacije. U slučaju porasta potreba za smještajem odnosno osiguravanjem dodatnih smještanih kapaciteta iskazuje se namjera za poduzimanjem potrebnih aktivnosti.

Sama činjenica da od prvog proživljenog nasilja do prijave nadležnim institucijama u prosjeku prođe 7 godina, više je nego zabrinjavajuća, te je u tom smislu potrebno osigurati preduvjete za osnaživanje svih žrtava, pružanje savjetodavnih oblika potpore, svih potrebnih informacija o dostupnim uslugama pomoći i potpore te mogućnostima zaštite vlastitih prava. Ujedno, nužno je osigurati pravovremenu psihosocijalnu podršku. Pritom je od neizmjerne važnosti rad besplatne, pravovremene i lako dostupne telefonske podrške i pomoći žrtvama rodno utemeljenog nasilja 24 sata dnevno³², svih sedam dana u tjednu uključujući i blagdane, putem koje se osigurava dobivanje pravovremene psihosocijalne i emocionalne podrške u kriznoj situaciji, informiranje žrtava o zajamčenim pravima te upućivanje na relevantne organizacije civilnog društva i institucije što sve predstavlja doprinos bržem oporavku žrtve nakon proživljenog nasilja. Dodatno od neizmjerne je važnosti osnaživanje žrtava svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji putem usluge psihosocijalnog savjetovanja odnosno psihoterapijske i psihosocijalne potpore čime se žrtvama pomaže u proradi proživljene traume te se ublažavaju teškoće kao preduvjet pripreme za život nakon izlaska iz kruga nasilja³³.

U odnosu na djecu žrtve i/ili svjedoke nasilja nad ženama i nasilja u obitelji stručnu pomoć psihijataru i/ili psihologa te stručnu pomoć u savjetovalištim centara za pružanje usluga u zajednici/obiteljskim centrima nužno je nadopuniti neposrednim radom u skloništima u prvim danima nakon traume. Stručno vođeni rad s djecom koja su zajedno sa svojim majkama smještena u skloništa za žrtve nasilja, preduvjet je bržeg prevladavanja proživljene traume djece, brže integracije u društvenu zajednicu i prevencije njihove socijalne isključenosti i stigmatizacije te daljnjeg redovitog psihosocijalnog rasta i razvoja. Dodatno je za visoko traumatiziranu djecu potrebno osigurati dostupnost dugotrajnije stručne terapijske pomoći u okviru zdravstvenog sustava³⁴.

Nakon pružene pomoći radi izlaska iz kruga nasilja odnosno nakon psihološkog osnaživanja žrtve potrebno je osigurati dodatne oblike potpore radi postizanja uključenosti žrtava nasilja u redovan život. Ključno je žrtvama osigurati pristup tržištu rada te ekonomsku neovisnost kroz uključivanje u aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere, obrazovne i aktivacijske programe te zapošljavanje. Pritom je nužno kontinuirano raditi na uklanjanju predrasuda u odnosu na žrtve od strane poslodavaca te informiranja poslodavaca o potencijalima žrtava nasilja na tržištu rada³⁵. Ujedno, u cilju podizanja kvalitete života žrtava nakon izlaska iz kruga nasilja nužno je osigurati pomoć nadležnih tijela u smislu stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja. Osiguravanjem privremenog smještaja bez naknade na razdoblje od dvije pa potom još dvije godine, nakon izlaska iz skloništa, instrument je stambene pomoći žrtvama nasilja koje nemaju mogućnost osiguranja bilo kakvog smještaja nužnog za stanovanje, odnosno koji ne mogu ostvariti svojim radom, dohotkom od imovine, od obveznika uzdržavanja ili na drugi način. Nadalje, u svrhu stambenog zbrinjavanja trajnog karaktera omogućava se davanje u najam stambene jedinice u državnom vlasništvu kroz

³² GREVIO izvještaj za RH (§ 157)

³³ GREVIO izvještaj za RH (§ 148)

³⁴ GREVIO izvještaj za RH (§ 170)

³⁵ GREVIO izvještaj za RH (§ 139)

zaštićenu najamninu na potpomognutim područjima uz ispunjenje uvjeta propisnih važećim pravnim propisima³⁶.

Nadalje, ubrzani razvoj moderne tehnologije i korištenje interneta uvodi znatne promjene tradicionalnih načina komunikacije i prenošenja informacija uslijed čega online komunikacija predstavlja novu dimenziju komunikacije. Pritom internetska dimenzija nasilja, posebice među partnerima, može imati značajan psihološki i ekonomski utjecaj na žrtvu. Istraživanje Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) ukazuje na činjenicu da je 77 % žena koje su doživjele uznemiravanje na internetu doživjelo i barem jedan oblik seksualnog i/ili fizičkog nasilja od strane intimnog partnera, dok je 70 % žena koje su doživjele uhođenje na internetu doživjelo barem jedan oblik fizičkog i/ili seksualnog nasilja od intimnog partnera³⁷. Slijedom navedenoga, a s obzirom na to da se radi o relativno novom obliku rodno utemeljenog nasilja u domeni partnerskih i/ili obiteljskih odnosa, posebice nakon razvoda, nužna je uspostava platforme za uvođenje učinkovitih mehanizama potpore prilagođene specifičnostima internetskog nasilja i zlouporabe digitalnih tehnologija za počinjenje nasilja³⁸.

3. Unaprjeđenje učinkovitosti sustava intervencija u odnosu na počinitelje nasilja

Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja usmjeren je zaustavljanju i sprječavanju daljnjeg nasilnog ponašanja, osiguranju pomoći počinitelju radi stjecanja uvida u vlastito nasilno ponašanje, prihvaćanju odgovornosti za vlastito ponašanje te promjeni njegova ponašanja, uspostavljanju samokontrole počinitelja nad emocijama, učenju socijalnih vještina kojima počinitelj može promijeniti svoje nasilno ponašanje i usvajanju nenasilnih obrazaca ponašanja te promjenu uvjerenja koja su u temelju nasilnog odnosa. Psihosocijalni tretman počinitelja provodi se u okviru individualnog ili grupnog tretmana ovisno o mogućnostima počinitelja, dok sama provedba tretmana treba biti sastavni dio suradnje s drugim čimbenicima koji sudjeluju u aktivnostima suzbijanja nasilja u obitelji.

Sve aktivnosti vezane uz psihosocijalni tretman počinitelja u konačnici su usmjerene u povećanje sigurnosti žrtve. Programi rada s počiniteljima nasilja, bez obzira radi li se o zaštitnoj mjeri koju sudovi izriču temeljem ZZNO-a ili o sigurnosnoj mjeri koju izriče temeljem KZ-a, trebaju se temeljiti na najboljim praksama te spoznajama o najučinkovitijim načinima rada s počiniteljima usmjerenim na sigurnost žena žrtava nasilja koji su rodno osjetljivi, a kojima se želi postići viša sigurnost žena koje su preživjele nasilje odnosno žena čiji su nasilni sadašnji ili bivši partneri upućeni u psihosocijalni tretman.

Jedan od bitnih preduvjeta provedbe psihosocijalnog tretmana počinitelja je visoka kvaliteta stručnosti i znanja provoditelja tretmana. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja, u okviru pravosudnog sustava, kao zaštitnu mjeru provode pravne i fizičke osobe specijalizirane za

³⁶ GREVIO izvještaj za RH (§ 139)

³⁷ <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/cyber-violence-against-women-and-girls>

³⁸ GREVIO izvještaj za RH (§ 209, 233)

otklanjanje nasilničkog ponašanja koje posjeduju odobrenje ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa te s njime imaju sklopljen ugovor. Psihosocijalni tretman kao sigurnosna mjera provodi se u kaznionici, zatvoru, odgojnom zavodu, probacijskom uredu, zdravstvenoj ustanovi te kod pravne, odnosno fizičke osobe specijalizirane za otklanjanje nasilnog ponašanja. U okviru zdravstvenog sustava psihosocijalni tretman provodi se prema počinitelju koji ima pozitivnu psihijatrijsku anamnezu, odnosno dijagnozu psihičke bolesti ili mentalnog poremećaja ili im je to utvrđeno vještačenjem na zahtjev nadležnog suda na način da je rad s počiniteljem usmjeren na otklanjanje okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na njega, a čime će se pridonijeti poboljšanju općeg zdravstvenog stanja počinitelja, promjeni stavova i uvjerenja te razvoju osobnih i socijalnih kompetencija, njegove socijalne rehabilitacije i reintegracije³⁹.

Kao preduvjet razvoja rada s počiniteljima preporuča se u narednom razdoblju razmotriti provođenje nezavisne evaluacije dosadašnje provedbe psihosocijalnog tretmana kojom će se izvršiti procjena učinka samog tretmana na počinitelje nasilja, utvrditi može bitna potreba za revizijom postojećih standarda za provedbu psihosocijalnog tretmana počinitelja⁴⁰ kao i razmotriti način uvođenja praćenja recidivizma počinitelja koji su završili psihosocijalni tretman. Osim toga, u cjelokupnom procesu postupanja prema počiniteljima nasilja potrebno je uvažavati postojanje rodne utemeljenosti nasilja, utjecaj prethodne viktimizacije žena, neravnotežu odnosa snaga muškarca i žene u situacijama nasilja, ulogu samoobrane u svakom pojedinom slučaju kao preduvjeta za određivanje psihosocijalnog tretmana ženama sudionicama i najčešće žrtvama nasilnog događaja. Pritom će od ključne važnosti biti i aktivnosti na osiguravanju međuresornog pristupa programima psihosocijalnog tretmana koji bi uključivao suradnju svih relevantnih institucija te organizacija civilnog društva koje rade sa ženama žrtvama nasilja što je od ključne važnosti za procjenu daljnjih rizičnih čimbenika, uz potpuno uvažavanje potrebe zaštite podataka o žrtvi.

³⁹ GREVIO izvještaj za RH (§ 108)

⁴⁰ Standardi o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana te Standardi za provedbu obveznog psihosocijalnog tretmana izrečenog počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja

4. SWOT ANALIZA

SNAGE: unutarnji resursi s pozitivnim utjecajem	SLABOSTI: unutarnji nedostaci, ograničenja
✚ Republika Hrvatska je ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji ✚ člankom 10. Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji određeno je tijelo odgovorno za koordinaciju, primjenu, nadzor procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom ✚ sustavni pristup provedbi odredaba i zadanosti Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji ✚ uspostavljena horizontalna i vertikalna koordinacija u provedbi mjera Nacionalnog plana ✚ prethodno iskustvo tijela državne uprave u praćenju i provedbi mjera nacionalnih akata strateškog planiranja usmjerenih zaštiti žrtava rodno utemeljenog nasilja	✚ nedostatak usklađenih statističkih podataka potrebnih za izradu analize stanja ✚ nedostatak financijskih i/ili tehničkih preduvjeta usmjerenih razvoju koncepta spolno razlučene ujednačene službene statistike ✚ nedovoljna financijska sredstva za razvoj usluga namijenjenih žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji ✚ nedovoljna suradnja u planiranju i provedbi mjera i aktivnosti od strane svih ključnih dionika ✚ nedovoljno razvijena koordinacija sustava tijela odgovornih za postupanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji ✚ nedovoljni ljudski kapaciteti za provođenje zadanih mjera i aktivnosti
PRILIKE: mogući vanjski pozitivni utjecaj	PRIJETNJE: mogući vanjski negativni utjecaj
✚ usklađivanje Nacionalnog plana sa direktivama, preporukama, konvencijama i strategijama Europske unije, Vijeća Europe i Ujedinjenih naroda kojima se određuje smjer razvoja javnih politika u području zaštite žrtava rodno utemeljenog nasilja ✚ unaprjeđenje sustava podrške žrtvama ✚ daljnji razvoj i širenje programa rada s počiniteljima ✚ daljnje unaprjeđenje međuresorne suradnje i koordiniranog djelovanja nadležnih državnih tijela u postupanju u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji ✚ daljnje unaprjeđenje suradnje nadležnih državnih tijela i organizacija civilnog društva	✚ problem stereotipnog pristupa problematici rodno utemeljenog nasilja i nasilja nad ženama ✚ neinformiranost šire javnosti o pojavnim oblicima, uzrocima i posljedicama rodno utemeljenog nasilja i odgovornosti počinitelja ✚ nedostatak sustavnog i kontinuiranog financiranja projekata i programa organizacija civilnog društva koje osiguravaju usluge pomoći i podrške žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

5. USKLADENOST S NACIONALNOM RAZVOJNOM STRATEGIJOM, SEKTORSKIM I VIŠESEKTORSKIM STRATEGIJAMA

Nacionalni plan izrađen je temeljem Odluke Vlade Republike Hrvatske iz 2023. godine o izradi ovoga akta strateškog planiranja, donesene uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije kao Koordinacijskog tijela za sustav strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, koje je zatražilo Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike zaduženo za izradu Nacionalnog plana.

Nadalje, člankom 63. Zakona o zaštiti okoliša⁴¹ propisano je kako se strateška procjena obvezno provodi za strategije, planove i programe, njihove izmjene i dopune, uključujući i one čija se provedba financira iz sredstava Europske unije, a koji se donose na državnoj razini iz propisanih područja kada daju okvir za zahvate koji podliježu ocjeni o potrebi procjene utjecaja na okoliš, odnosno procjeni utjecaja na okoliš. S obzirom da ovaj Nacionalni plan nije iz područja koji podliježe ocjeni o potrebi utjecaja na okoliš, nije potrebno provesti postupak strateške procjene utjecaja na okoliš (mišljenje tadašnjeg Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, KLASA: 351-03/23-01/536, URBROJ: 517-05-1-1-23-2, od 24. ožujka 2023.). Na temelju Nacionalnog plana izradit će se dva provedbena dokumenta, odnosno akcijski planovi za razdoblje do kraja 2026. godine i za razdoblje do 2029. godine kojima će biti definirane mjere za njegovu provedbu.

Nacionalni plan usklađen je s NRS-om i očituje se u dodatnom razvoju sigurnog okruženja za sve, stvaranju solidarnog društva i postizanju okruženja bez nasilja i uznemiravanja usmjerenog ostvarivanju društva kojem zaštita ljudskih prava predstavlja imperativ. Ostvarenje posebnih ciljeva Nacionalnog plana doprinosi provedbi **Strateškog cilja 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život Razvojnog smjera 2. Jačanje otpornosti na krize**. Takav pristup će rezultirati podizanjem kvalitete života svih građana čemu će, među ostalim, pridonijeti podizanje razine društvenih usluga i promicanje društvene uključenosti te stvaranje poticajnog okruženja za obitelj. Poštivanje ljudskih prava čini važan dio ovoga razvojnog smjera budući da se temelji na podizanju kvalitete života građana kao i promicanju društvene uključenosti.

U okviru Prioritetnog područja 4. Socijalna solidarnost i odgovornost nameće se obveza razvijanja društva prožetog solidarnošću i pravednošću, društva koje pruža jednake mogućnosti za sve, uz osiguravanje temeljnih prava i sloboda te borbu protiv svih oblika nasilja, diskriminacije i isključenosti, osnaživanja programa prevencije svih oblika nasilja, osiguravanja kvalitetne međusektorske suradnje i programa izobrazbe svih relevantnih dionika te posvećuje pozornost prevenciji i sprječavanju nasilja u obitelji uključujući i podršku žrtvama nasilja u obitelji, osobito ženama i djeci. Nadalje, nameće se obveza, u suradnji s organizacijama civilnog društva, jačanja društvene kohezije na temelju jednakih prilika i brige za sve društvene skupine.

Život svih osoba bez bilo kojeg oblika nasilja temeljno je ljudsko pravo i najviša vrijednost ustavnog poretka Republike Hrvatske. Pritom je poseban naglasak potrebno staviti na žene kao najčešće žrtve rodno utemeljenog nasilja. Budući da se socijalnim uključivanjem

⁴¹ „Narodne novine“, br. 80/13., 153/13., 78/15., 12/18. i 118/18.

osigurava kvalitetan život Nacionalni plan predvidjet će mjere stvaranja sigurnog okruženja za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u obitelji uključujući mjere prevencije te mjere potpore žrtvama i njihovom oporavku, što predstavlja preduvjet zaštite svih osoba.

Kao prioriteti provedbe u području socijalne politike vezani uz ovaj nacionalni dokument posebno se ističu poboljšanje kvalitete života i jačanje društvene kohezije, smanjenje rizika od siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu. Dodatno se kao prioriteti ističu unaprjeđenje ravnomjerne dostupnosti i kvalitete sveobuhvatne socijalne skrbi za posebno osjetljive skupine (djecu, mlade, osobe iz ruralnih područja, osobe s invaliditetom, žrtve nasilja u obitelji, starije osobe, beskućnike, žrtve trgovanja ljudima, osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom, osobe bez dovoljno sredstava za uzdržavanje), kao i poboljšanje pristupa i kvalitete temeljne društvene infrastrukture uz povezivanje postojećih i ravnomjeran razvoj novih usluga usklađenih s potrebama stanovništva pojedinih lokalnih zajednica.

Osim navedenoga Nacionalni plan pridonosi ispunjenju horizontalnog prioriteta *Promicanje ravnopravnosti i jednakih mogućnosti*. Ravnopravnost spolova jedna je od najviših ustavnih vrednota, jedno od glavnih vrijednosti Europske unije i načela europskog stupa socijalnih prava te se javne politike i prioriteti trebaju provoditi s ciljem uspostavljanja ravnopravnosti spolova i promicanja jednakih mogućnosti. Osiguravanjem ispunjenja ovoga horizontalnog prioriteta, i kroz provedbu zadanosti Nacionalnog plana Republika Hrvatska će dodatno jačati društvene vrijednosti te poticati daljnji razvoj i ostvariti društvo jednakih mogućnosti, među ostalim, kroz partnerstvo s organizacijama civilnog društva kao i bezuvjetnim sankcioniranjem nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Sve navedeno pronalazi svoje utemeljenje u odredbama Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, koja je u odnosu na Republiku Hrvatsku na snagu stupila 1. listopada 2018., temeljem odredaba Zakona o prihvaćanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁴². Posebice se ovdje ističu sljedeća poglavlja: II. Integrirane politike i prikupljanje podataka (članak 7. – Sveobuhvatne i koordinirane politike, članak 10. – Tijelo za koordinaciju, članak 11. – Prikupljanje podataka i istraživanje), III. Prevencija (članak 13. – Podizanje razine svijesti, članak 14. – Obrazovanje, članak 15. – Usavršavanje stručnih osoba, članak 16. – Preventivna intervencija i terapijski programi), IV. Zaštita i potpora (članak 20. – Opće usluge potpore, članak 22. – Specijalizirane usluge potpore, članak 23. – Skloništa, članak 24. – Telefonske linije za pomoć, članak 26. – Zaštita i potpora za djecu svjedoke), V. Materijalno pravo (članak 33. – Psihičko nasilje, članak 34. – Uhođenje, članak 35. – Tjelesno nasilje, članak 42. – Neprihvatljiva opravdanja za kaznena djela, uključujući i kaznena djela počinjena u ime tzv. „časti“, članak 48. – Zabrana obveznih alternativnih postupaka rješavanja sporova ili kažnjavanje), VI. Istraga, kazneni progon, postupovno pravo i zaštitne mjere (članak 50. – Trenutni odgovor, sprječavanje i zaštita, članak 51. – Procjena opasnosti i upravljanje rizikom, članak 52. – Hitni nalozi za udaljavanje, članak 53. – Nalozi o zabrani pristupa ili nalozi o zaštiti, članak 56. – Mjere zaštite), VII. Migracija i azil (članak 60. – Zahtjevi za azil temeljeni na rodu, članak 61. – Zabrana protjerivanja ili vraćanja osoba).

Nacionalni plan usklađen je s drugim aktima strateškog planiranja, odnosno nacionalnim planovima koji su na snazi ili u postupku izrade i donošenja, primjerice Nacionalnim planom

⁴² „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 3/18.

za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, za razdoblje do 2027. godine, Nacionalnim planom za ravnopravnost spolova, za razdoblje do 2027. godine, Nacionalnim planom za prava djece u Republici Hrvatskoj, za razdoblje od 2022. do 2026. godine, Nacionalnim planom borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Nacionalnim planom razvoja socijalnih usluga, za razdoblje od 2021. do 2027. godine te Nacionalnim planom zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije, za razdoblje do 2027. godine.

6. OPIS PRIORITETA JAVNE POLITIKE U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

Nacionalni plan obuhvaća 2 prioriteta javnih politika:

- Prioritet 1. Smanjenje rizika za pojavu novih slučajeva rodno utemeljenog nasilja
- Prioritet 2. Postizanje više razine odgovora na krizne situacije

Prioritet 1. Smanjenje rizika za pojavu novih slučajeva rodno utemeljenog nasilja

Smanjenje rizika za pojavu novih slučajeva rodno utemeljenog nasilja preduvjet je ostvarivanja pune ravnopravnosti te sigurnosti svih osoba, a posebice žena kao najčešćih žrtava nasilja. Preduvjet navedenog predstavlja razvoj prevencije, senzibilizacija javnosti o neprihvatljivosti svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te senzibilizacija za prava i potrebe žrtava nasilja. U okviru navedenoga nezamjenjiva je uloga obrazovnog sustava u cilju izobrazbe i stjecanja znanja o pojmu rodno utemeljenog nasilja te mogućnostima i načinima zaštite prava.

Poučavanje o čimbenicima rizika, razvoj svijesti o postojanju rodno utemeljenog nasilja, razvoj stavova i vrijednosti o neprihvatljivosti bilo kojeg oblika nasilnog ponašanja te jačanje socijalnih vještina kao i zdravih stilova života koji osiguravaju siguran život svima, predstavljaju prioritet u sljedećem razdoblju. Osim toga nužno je poduzimati aktivnosti usmjerene razvoju svijesti šire javnosti o štetnosti nasilničkog ponašanja po državu i društvo, budući nasilje ostavlja duboke posljedice ne samo na žrtvu i njenu užu, odnosno širu obitelj, već i na društvo u cjelini. Posebno visoka očekivanja usmjerena su na nositelje odgovornosti odnosno nadležna tijela koja predstavljaju ključan čimbenik u stvaranju uvjeta u kojima se građani osjećaju sigurno. Pritom je naglasak potrebno staviti na snažno, koordinirano upravljanje te zajedničku provedbu, praćenje i raščlambu provedbe aktivnosti radi praćenja učinaka u otkrivanju i smanjenju neželjenih posljedica.

U okviru ovoga Prioriteta predviđen je jedan posebni cilj:

- Posebni cilj 1. Prevencija nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Prioritet 2. Postizanje više razine odgovora na krizne situacije

Upravljanje kriznim situacijama pretpostavlja kontinuirani proces međusobne suradnje radi ublažavanja učinka same situacije odnosno smanjenja mogućnosti pojave novih sličnih situacija nastalih uslijed pojave rizika. Za učinkovito upravljanje kriznim situacijama nužno je osigurati snažnu međuresornu suradnju državnih tijela i organizacija civilnog društva kao ozbiljnih partnera u poduzimanju zajedničkih aktivnosti posebice onih usmjerenih pravovremenoj i učinkovitoj zaštiti žrtve.

Pravovremeni odgovor na krizne situacije u slučajevima rodno utemeljenog nasilja, odnosno nasilja nad ženama osnova je pomoći žrtvi, odgovarajuća zaštita od daljnjeg nasilja te predstavlja potporu i pomoć žrtvi u njezinom što bržem oporavku, uz minimum posljedica koje nasilje ostavlja na žrtvu.

Ponovno uključivanje žrtve u redoviti život zahtijeva ozbiljan odgovor sustava uključujući niz preduvjeta, primjerice, kvalitetnu pomoć i podršku žrtvi temeljenu na uslugama radi pružanja potrebnih oblika skrbi ženama žrtvama i posebice njihovoj djeci. U cilju postizanja navedenoga nužno je osigurati visoko kvalitetne programe izobrazbe stručnjaka koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama, stručnjaka koji će pružati usluge potpore i pomoći, kao i stručnjaka koji provode pravne postupke u cilju zaštite žrtve posebno uvažavajući razumijevanje rodne utemeljenosti nasilja njegovih uzroka i posljedica koje nasilje ostavlja na žrtve i njihovu djecu.

Postizanje visoke razine svjesnosti stručnjaka o rodnoj utemeljenosti nasilja nad ženama ključan je čimbenik poduzimanja potrebnih aktivnosti i mjera kao i čimbenik snažne međuresorne suradnje u cilju zaštite žene žrtve nasilja.

U okviru ovoga Prioriteta određena su dva posebna cilja:

- Posebni cilj 2. Unaprjeđenje zaštite i potpore žrtvama nasilja
- Posebni cilj 3. Unaprjeđenje učinkovitosti sustava intervencija u odnosu na počinitelje nasilja.

7. POPIS POSEBNIH CILJEVA I KLJUČNIH POKAZATELJA ISHODA, OPIS PRIPADAJUĆIH MJERA ZA PROVEDBU

Razvojni smjer 2. Jačanje otpornosti na krize		
Strateški cilj: 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život		
Pokazatelj učinka: Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti	Početna vrijednost: 23,30 %	Ciljna vrijednost 2030: <15 %
Prioritet 1: Smanjenje rizika za pojavu novih slučajeva rodno utemeljenog nasilja		
Posebni cilj 1.: Prevencija nasilja nad ženama i nasilja u obitelji		
<i>Doprinos provedbi povezanog cilja iz hijerarhijski nadređenih akata strateškog planiranja:</i> Razvoj preventivnih programa te osiguravanje kvalitetne međusektorske suradnje i programa izobrazbe izravno je povezano sa Strateškim ciljem 5. <i>Zdrav, aktivan i kvalitetan život</i>, Prioritetno područje 4. <i>Socijalna solidarnost i odgovornost</i> NRS-a. Posebno se naglašava razvoj prevencije, razvoj svijesti javnosti o neprihvatljivosti svih oblika rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te rad na ostvarivanju jednakih prilika za ranjive društvene skupine kao i poticanje socijalnog uključivanja. Od ključne je važnosti za postizanje ovoga cilja razvoj preventivnih aktivnosti te poučavanje u okviru obrazovnog sustava, o štetnosti rodno utemeljenog nasilja i mogućnostima zaštite, što čini preduvjet zdravog razvoja djece i mladih. Osim toga, od ključne je važnosti i upravljanje rizikom od ponavljanja nasilničkog ponašanja, jačanje kapaciteta stručnjaka više sustava o tematici ravnopravnosti žena i muškaraca, rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te odredbama nacionalnog i europskog zakonodavstva usmjerenih na sprječavanje i suzbijanje svih djela nasilja obuhvaćenih Konvencijom Vijeća Europe. Nadalje, od ključne je važnosti jačanje koordinacijskog tijela u cilju stvaranja uvjeta za dosljednu provedbu odredaba Konvencije Vijeća Europe kao i osiguravanje preduvjeta za uvođenje rodno osjetljivog proračuna u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave kao svojevrsnog oblika prevencije rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Sve navedeno pretpostavka je stvaranja sigurnog okruženja za sve, jačanja društvene kohezije i podizanja kvalitete života u društvu, kao i doprinos smanjenju broja najtežih kaznenih djela počinjenih nad ženama poput ubojstava, nasilja u obitelji, uključujući razne oblike nasilja, primjerice tjelesnog i/ili verbalnog nasilja, nanošenja tjelesnih ozljeda žrtvi, prijetnji usmjerenih protiv života ili sigurnosti žrtve i njezine djece i drugih. Mjere za provedbu posebnog cilja: 1.1. Razvoj svijesti javnosti o neprihvatljivosti svih oblika nasilja nad ženama, nasilja u		

- obitelj i rodno utemeljenog nasilja
- 1.2. Jačanje i promicanje sigurnosti u zajednici u okviru prevencije protupravnih i drugih društveno neprihvatljivih ponašanja povezanih s nasiljem u obitelji i nasiljem nad ženama
 - 1.3. Razvoj svijesti učenika o štetnosti rodno utemeljenog nasilja i mogućnostima zaštite vlastitih prava
 - 1.4. Poticanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na uvođenje rodno osjetljivog proračuna
 - 1.5. Jačanje kapaciteta medijskih djelatnika u cilju razumijevanja rodno utemeljenog nasilja, odnosno nasilja nad ženama te nasilja u obitelji i pravilnog izvještavanja o slučajevima nasilja
 - 1.6. Upravljanje rizikom od ponavljanja nasilničkog ponašanja kroz primjene obrazaca rizičnih faktora
 - 1.7. Jačanje koordinacijskog tijela radi stvaranja uvjeta za dosljednu provedbu odredaba Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
 - 1.8. Jačanje kapaciteta zdravstvenih djelatnika o rodno utemeljenom nasilju, nasilju nad ženama i nasilju u obitelji
 - 1.9. Jačanje kapaciteta djelatnika obrazovnih ustanova o rodno utemeljenom nasilju i ravnopravnosti žena i muškaraca
 - 1.10. Unaprjeđenje rada policijskih službenika u području/slučajevima svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
 - 1.11. Jačanje kapaciteta pravosudnih dužnosnika, probacijskih službenika, službenika zatvorskog sustava, službenika odjela za podršku žrtvama i svjedocima i policijskih službenika o odredbama domaćeg i europskog zakonodavstva usmjerenih na zaštitu ljudskih prava, suzbijanje diskriminacije, sprječavanje i suzbijanje nasilja u obitelji, svih oblika nasilja nad ženama i rodno utemeljenog nasilja obuhvaćenih Konvencijom Vijeća Europe
 - 1.12. Ujednačavanje postupaka vezanih uz prikupljanje spolno razlučivih podataka o svim prekršajnim i kaznenim djelima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
 - 1.13. Unaprjeđenje sustava prikupljanja podataka o slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u sustavu socijalne skrbi

Planirani rok provedbe mjera: IV. kvartal 2029. godine

Ukupni procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja: 2.134.400 €

Doprinos ciljevima/podciljevima Program globalnog razvoja za 2030. (Agenda UN-a 2030.)

UN-ovi ciljevi održivog razvoja do 2030.:

Provedba ovoga posebnog cilja utječe na postizanje cilja 4. *Osigurati uključivo, kvalitetno i pravično obrazovanje i promicati mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja za sve*, podcilja 4.7. *Do kraja 2030. osigurati da svi učenici steknu znanja i vještine koje su potrebne za*

promicanje održivog razvoja, uključujući, između ostalog, putem obrazovanja za održivi razvoj i održive životne stilove, ljudska prava, rodnu ravnopravnost, promicanje kulture mira i nenasilja, globalnog građanstva i poštovanja kulturne raznolikosti i doprinosa kulture održivom razvoju. Ujedno, provedbom predloženih mjera doprinosi se i provedbi cilja 5. Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojke, podcilja 5.1. Ukloniti sve oblike diskriminacije svih žena i djevojčica svuda u svijetu te cilja 16. Promicati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, omogućiti pristup pravdi za sve i izgraditi efikasne, pouzdane i uključive institucije na svim razinama, podcilja 16.1. Značajno smanjiti sve oblike nasilja i s njima povezane stope smrtnih slučajeva svuda u svijetu te podcilja 16.a Osnažiti relevantne nacionalne institucije, uključujući putem međunarodne suradnje, za izgradnju kapaciteta na svim razinama, posebno u zemljama u razvoju, u svrhu sprječavanja nasilja i borbe protiv terorizma i kriminala. Provođenjem javno-preventivnih aktivnosti, programa izobrazbe djece i mladih te programa cjeloživotnog obrazovanja stručnjaka uz snažno jačanje koordinacijskog tijela radi stvaranja uvjeta za dosljednu provedbu odredaba Konvencije Vijeća Europe daje se doprinos senzibilizaciji šire javnosti za potrebu prevencije nasilnog ponašanja, smanjenje pojave nepoželjnih oblika ponašanja, kao i stvaranju pretpostavki sigurnijeg okruženja za sve.

Pokazatelj ishoda: Stopa namjernih ubojstava žena (na 100 000 žena) OI.02.10.40	Početna vrijednost 2023.: 0,7	Ciljna vrijednost 2029.: 0,4
Pokazatelj ishoda: Udio prijavljenih kaznenih djela nasilja u obitelji (Kazneni zakon) u ukupnom broju drugih kaznenih djela s elementima nasilja počinjenih na štetu bliskih osoba OI.02.10.41	Početna vrijednost 2023.: 28,32 %	Ciljna vrijednost 2029.: 33,50 %
Pokazatelj ishoda: Udio pravomoćnih osuđujućih presuda u ukupnom broju pravomoćnih presuda za kazneno djelo Nasilje u obitelji (Kazneni zakon) OI.02.10.42	Početna vrijednost 2023.: 92,16 %	Ciljna vrijednost 2029.: 96,50 %

**Iako je početna vrijednost drugog i trećeg pokazatelja ishoda manja od ciljne vrijednosti na kraju važenja Nacionalnog plana, cilj nije povećati broj kaznenih djela već je cilj provedbom pripadajućih mjera doći do većeg broja prijava kaznenih djela nasilja u obitelji*

u ukupnom broju drugih kaznenih djela s elementima nasilja počinjenih na štetu bliskih osoba te većeg broja pravomoćnih osuđujućih presuda za kazneno djelo nasilja u obitelji. Bitni preduvjeti ovim ishodima su jačanje koordinacije postupanja nadležnih tijela, jačanje kapaciteta stručnjaka u cilju razumijevanja rodne utemeljenosti nasilja, posebice nasilja nad ženama i nasilja u obitelji što će rezultirati bržim i učinkovitijim procesuiranjem počinitelja te prevencije novih slučajeva nasilja.

Prioritet 2. Postizanje više razine odgovora na krizne situacije

Posebni cilj 2. Unaprjeđenje zaštite i potpore žrtvama nasilja

Doprinos provedbi povezanog cilja iz hijerarhijski nadređenih akata strateškog planiranja:

Posebni cilj 2. Unaprjeđenje zaštite i potpore žrtvama nasilja doprinijet će provedbi Prioritetnog područja 1. *Kvalitetna i dostupna zdravstvena zaštita i zdravstvena skrb*, Strateškog cilja 5. NRS-a koji se posebice odnosi na unaprjeđenje zdravstvene zaštite za ranjive skupine. U okviru prioritetnog područja 4. *Socijalna solidarnost i odgovornost* posebice se ističe poboljšanje kvalitete života i jačanje društvene kohezije, smanjenje rizika od siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu, unaprjeđenje ravnomjerne dostupnosti i kvalitete sveobuhvatne socijalne skrbi za posebno osjetljive skupine među kojima su djeca i žrtve nasilja u obitelji te poboljšanje pristupa i kvalitete temeljne društvene infrastrukture i usluga povezivanjem postojećih i ravnomjernim razvojem novih usluga usklađenih s potrebama stanovništva pojedinih lokalnih zajednica. Provedba mjera zadanih u okviru posebnog cilja 2. pridonijet će podizanju kvalitete već postojećih usluga te razvoju novih usluga za žrtve rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u cilju osiguravanja pravovremene pomoći i podrške ženama kao najčešćim žrtvama nasilja te njihovoj djeci žrtvama i/ili svjedocima nasilja uz puno uvažavanje njihovih potreba te obveze osiguravanja propisanih prava.

Mjere za provedbu posebnog cilja:

- 2.1. Unaprjeđenje međuresorne suradnje radi učinkovite zaštite žrtava nasilja
- 2.2. Jačanje kompetencija stručnih radnika Hrvatskog zavoda za socijalni rad za učinkovitiju primjenu obiteljskog zakonodavstva u kontekstu prava žrtava, učinkovitije postupanje u slučajevima rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- 2.3. Jačanje kapaciteta stručnjaka - voditelja mjera obiteljsko-pravne zaštite u sustavu socijalne skrbi
- 2.4. Unaprjeđenje položaja migrantica i tražiteljica međunarodne zaštite žrtava rodno utemeljenog nasilja
- 2.5. Jačanje kapaciteta pravosudnih dužnosnika radi učinkovitije primjene novog kazneno-pravnog i prekršajno-pravnog okvira s ciljem bolje zaštite žrtve
- 2.6. Unaprjeđenje zbrinjavanja žrtava nasilja u kriznim situacijama
- 2.7. Potpora žrtvama rodno utemeljenog nasilja putem savjetodavnih usluga
- 2.8. Jačanje sustava stručne pomoći i podrške djeci žrtvama/svjedocima nasilja u obitelji i

nasilja nad ženama

- 2.9. Osnaživanje žrtava svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji putem usluge psihosocijalnog savjetovanja (psihoterapijske i psihosocijalne potpore)
- 2.10. Postizanje veće društvene uključenosti žrtava nasilja osiguravanjem njihovoga pristupa tržištu rada
- 2.11. Podizanje kvalitete života žrtava nasilja u obitelji nakon izlaska iz krizne situacije/kruga nasilja
- 2.12. Jačanje i širenje sustava podrške žrtvama online nasilja
- 2.13. Unaprjeđenje zakonodavstva radi učinkovitije zaštite žrtve

Planirani rok provedbe mjera: IV. kvartal 2029. godine

Ukupni procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja: 28.589.330 €

Doprinos ciljevima/podciljevima Programa globalnog razvoja za 2030. (Agenda UN-a 2030.):

UN-ovi ciljevi održivog razvoja do 2030.:

Provedba ovoga posebnog cilja utječe na postizanje tri cilja Agende UN-a 2030. Prvenstveno se to odnosi na postizanje cilja 5. *Postići ravnopravnost spolova i osnažiti žene i djevojčice*, podcilja 5.1. *Okončati sve oblike diskriminacije protiv žena i djevojčica svugdje*, podcilja 5.2. *Ukloniti sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sferama, uključujući trgovinu ljudima te seksualno i druge oblike iskorištavanja*, kao i podcilja 5.c. *Usvojiti i osnažiti osnovane politike i provediva zakonska rješenja za promicanje rodne jednakosti i osnaživanja žena i djevojčica na svim razinama* te cilja 16. *Promicati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, omogućiti pristup pravdi za sve i izgraditi efikasne pouzdane i uključive institucije na svim razinama*, podcilja 16.2. *Okončati zloupotrebu, eksploataciju, trgovinu i sve oblike nasilja i torture nad djecom*, podcilja 16.3. *Promovirati vladavinu zakona na nacionalnom i međunarodnom nivou i svima osigurati jednak pristup pravdi* te podcilja 16.10. *Osigurati javni pristup informacijama i zaštitu osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima*. Zaštita prava žrtava nasilja posebice žena kao najčešćih žrtava, pitanje je zaštite ljudskih prava te treba predstavljati prioritet svake države. Jačanjem kompetencija stručnjaka te znanja o tematici rodno utemeljenog nasilja stvaraju se preduvjeti pravovremene stručne reakcije, visoke kvalitete odgovora na počinjeno nasilje te unaprjeđenje sustava pomoći i potpore žrtvama nasilja. Ujedno, razvoj kvalitete i dostupnosti usluga u više područja života za posebno osjetljive skupine kao što su žrtve nasilja pretpostavka je smanjenja njihove sekundarne viktimizacije, bržeg i kvalitetnijeg oporavka te socijalnog uključivanja.

Pokazatelj ishoda:

Žene koje su ikada bile u partnerstvu i koje su doživjele nasilje od strane

Početna vrijednost 2023.:

Ciljna vrijednost 2029.:

intimnog partnera prema vrsti nasilja (psihološko, fizičko, uključujući prijetnje i seksualno) OI.02.10.43	28,10 %	24 %
Pokazatelj ishoda: Žene (žrtve i nežrtve nasilja) s razvijenom svijesću o dostupnosti usluga potpore/podrške OI.02.10.44	Početna vrijednost 2023.: 85,70 %	Ciljna vrijednost 2029.: 93 %

**Iako je početna vrijednost drugog pokazatelja manja od ciljne vrijednosti na kraju važenja Nacionalnog plana, cilj je provedbom pripadajućih mjera i razvojem usluga namijenjenih žrtvama postići veću svjesnost žena žrtava nasilja te žena koje u svom životu nemaju iskustvo nasilja, o dostupnim uslugama podrške odnosno potpore od strane nadležnih tijela u području osiguravanja smještaja u kriznim situacijama, pružanju savjetodavnih usluga, zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja žrtava.*

Posebni cilj 3. Unaprjeđenje učinkovitosti sustava intervencija u odnosu na počinitelje nasilja

Doprinos provedbi povezanog cilja iz hijerarhijski nadređenih akata strateškog planiranja:

Provedba mjera predloženih u okviru Posebnog cilja 3. Unaprjeđenje učinkovitosti sustava intervencija u odnosu na počinitelje nasilja doprinijet će provedbi prioritnog područja 4. *Socijalna solidarnosti i odgovornost* Strateškog cilja 5. NRS-a, koje predviđa borbu protiv svih oblika nasilja, diskriminacije i isključenosti, te jačanje društvene kohezije u suradnji s organizacijama civilnog društva na temelju jednakih prilika i jednake brige za sve društvene skupine. Uključivanje počinitelja nasilja u programe psihosocijalnog tretmana dostupnog u okviru pravosudnog i zdravstvenog sustava, primjenom stručnih intervencija, preduvjet je sprječavanja daljnjeg nasilničkog ponašanja počinitelja postizanjem pozitivnih promjena u njegovom ponašanju te poticanjem njegove svjesnosti o vlastitom nasilničkom ponašanju kako bi prepoznao svoju odgovornost i usvojio obrasce nenasilnog ponašanja.

Mjere za provedbu posebnog cilja:

- 3.1. Učinkovitije djelovanje prema počinitelju nasilja radi smanjenja recidivizma u okviru pravosudnog sustava
- 3.2. Učinkovitije djelovanje prema počinitelju nasilja sa psihijatrijskom anamnezom radi smanjenja recidivizma u okviru zdravstvenog sustava

Planirani rok provedbe mjera: IV. kvartal 2029. godine

Ukupni procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja: 1.088.170 €

Doprinos ciljevima/podciljevima Programa globalnog razvoja za 2030. (Agenda UN-a 2030.):

UN-ovi ciljevi održivog razvoja do 2030.:

Provedba ovoga posebnog cilja utječe na postizanje cilja 5. *Postići ravnopravnost spolova i osnažiti žene i djevojčice*, podciljeva 5.1. *Okončati sve oblike diskriminacije protiv žena i djevojčica svugdje* i 5.2. *Ukloniti sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sferama, uključujući trgovinu ljudima te seksualno i druge oblike iskorištavanja*. Ujedno, provedbom predloženih mjera doprinosi se i provedbi cilja 16. *Promicati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, omogućiti pristup pravdi za sve i izgraditi efikasne, pouzdane i uključive institucije na svim razinama*, podciljeva 16.1. *Svuda značajno umanjiti sve oblike nasilja i s njima u vezi stope smrtnih slučajeva* te 16.2. *Okončati zloupotrebu, eksploataciju, trgovinu i sve oblike nasilja i torture nad djecom*. Provođenjem rada s počiniteljima nasilja postiže se odvrćajuće djelovanje za počinjenje novog djela razvojem svjesnosti o neprihvatljivosti ovih oblika ponašanja.

Pokazatelj ishoda:

Udio počinitelja nasilja u obitelji koji su uspješno završili psihosocijalni tretman u ukupnom broju počinitelja uključenih u psihosocijalni tretman
OI.02.10.45

Početna vrijednost 2023:

60 %

Ciljna vrijednost 2029.:

80 %

8. INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR S PRIKAZOM FINANCIJSKIH PRETPOSTAVKI ZA PROVEDBU POSEBNIH CILJEVA

Financijska sredstva potrebna za provedbu Nacionalnog plana i na temelju njega donesenih Akcijskih planova osigurana su u Državnom proračunu za provedbu mjera iz svih posebnih ciljeva za razdoblje do 2029. godine:

Pregled po posebnim ciljevima i razdobljima:

Posebni cilj 1:

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2025.-2029.: 2.134.400 €

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2025.-2026.: 949.800 €

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2027.-2029.: 1.184.600 €

Posebni cilj 2:

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2025.-2029.: 28.589.330 €

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2025.-2026.: 11.521.143 €

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2027.-2029.: 17.068.187 €

Posebni cilj 3:

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2025.-2029.: 1.088.170 €

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2025.-2026.: 398.170 €

Ukupni procijenjeni trošak provedbe za razdoblje 2027.-2029.: 690.000 €

9. OKVIR ZA PRAĆENJE, IZVJEŠĆIVANJE I VREDNOVANJE

Okvir za praćenje, izvješćivanje i vrednovanje Nacionalnog plana usklađen je s mjerodavnim zakonodavnim okvirom sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, te podzakonskim aktima kojima se uređuje provedba postupka vrednovanja kao i podzakonskim aktima kojima se definiraju rokovi, postupci praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Okvir za praćenje i izvješćivanje

Nacionalni plan donosi Vlada Republike Hrvatske te se Odluka o donošenju objavljuje u Službenom listu Republike Hrvatske „Narodne novine“.

Koordinatorom provedbe Nacionalnog plana određuje se Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, koje će Nacionalni plan objaviti na mrežnoj stranici Ministarstva. Sva mjerodavna državna tijela, čiji predstavnici kao imenovani članovi radne skupine sudjeluju u izradi i praćenju Nacionalnog plana te pripadajućih akcijskih planova, zadužuju se da, po donošenju Nacionalnog plana, upoznaju tijela i ustanove iz svog djelokruga s činjenicom i svrhom njegovoga donošenja, osiguraju njegovu dostupnost, kao i da poduzmu sve potrebne mjere radi njegove dosljedne primjene.

Svrha praćenja i izvještavanja o provedbi Nacionalnog plana uključuje praćenje uspješnosti provedbe zadanih ciljeva Nacionalnog plana, učinkovito praćenje odgovornog trošenja financijskih sredstava te izvještavanje javnosti o učincima.

Praćenje i provedba Nacionalnog plana odvijat će se prikupljanjem podataka o provedbi posebnih ciljeva i ostvarivanju pokazatelja ishoda te provedbom mjera akcijskih planova. Akcijski planovi predstavljaju sredstvo pomoću kojeg će se pratiti ostvarenje pokazatelja mjera i rezultata njihove provedbe definiranih sa svrhom provedbe posebnih ciljeva. Jednako kao i u izradi, u provođenju i izvještavanju o provedbi Nacionalnog plana i akcijskih planova sudjeluju mjerodavna tijela državne uprave.

Koordinatori za strateško planiranje tijela državne uprave odgovorni su za praćenje i izvještavanje o provedbi akata strateškog planiranja. Godišnje izvješće o provedbi Nacionalnog plana čini izvješće o provedbi posebnih ciljeva i ostvarivanju pokazatelja ishoda iz Nacionalnog plana koje nositelj izrade Nacionalnog plana podnosi Koordinacijskom tijelu.

Sva tijela zadužena za provedbu mjera Nacionalnog plana obvezna su dostaviti Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike izvješća o provedbi mjera iz svoje nadležnosti za prethodnu godinu.

Okvir za vrednovanje

Vrednovanje se provodi sukladno odredbama Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave⁴³.

Postupkom vrednovanja utvrđuje se neovisna ocjena procesa izrade akta strateškog planiranja te se postupak vrednovanja provodi tijekom izrade (prethodno vrednovanje), tijekom provedbe (srednjoročno vrednovanje) i nakon provedbe što uključuje vrednovanje uspješnosti ostvarenja ciljeva, pokazatelja ishoda ili učinka, učinkovitosti, djelotvornosti te ukupnog učinka provedbe akata strateškog planiranja (naknadno vrednovanje).

⁴³ „Narodne novine“, broj 44/23.

Srednjoročno vrednovanje (vrednovanje tijekom provedbe) Nacionalnog plana, početkom 2027. godine, osigurat će neovisnu ocjenu i usporedbu stupnja ostvarenosti posebnih ciljeva, pokazatelja ishoda te relevantnosti i opravdanosti troškova nastalih tijekom razdoblja provedbe akta. Po završetku provedbe Nacionalnog plana, odnosno 2030. godine, bit će provedeno vrednovanje nakon provedbe (naknadno vrednovanje) koje će dati neovisnu ocjenu uspješnosti ostvarenja posebnih ciljeva, pokazatelja ishoda, učinkovitosti, djelotvornosti te ukupnog učinka provedbe akta.

10. PRILOZI

- Predložak za izradu Nacionalnog plana zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine
- Analiza stanja za izradu Nacionalnog plana zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine

Prilog 1: Predložak za izradu Nacionalnog plana zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine

Prilog 1. Predložak za izradu nacionalnog plana												
NOSITELJ IZRADE AKTA:		Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike			NAZIV AKTA:	Nacionalni plan zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine			ROK VAŽENJA AKTA:		do 2029. godine	
Razvojni smjer NRS-a 2030.		RS 2. Jačanje otpornosti na krize				Strateški cilj NRS-a 2030. SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život						
Doprinos provedbi nadređenog akta strateškog planiranja		Nacionalna razvojna strategija do 2030. godine										
Popis posebnih ciljeva												
Redni broj posebnog cilja	Pokazatelj i ciljna vrijednost pokazatelja učinka NRS-a 2030.	Naziv cilja sektorske/ višesektorske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske/ višesektorske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA	Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Ukupan procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja	Planirani izvor financiranja u Državnom proračunu	Doprinos zelenoj tranziciji (DA/NE)	Doprinos digitalnoj transformaciji (DA/NE)	SDG
1.				Prevenција nasilja nad ženama i nasilja u obitelji	Stopa namjernih ubojstava žena (na 100 000 žena) CI 02.10.40	0,7	0,4	2 134 400,00 €	MROSP: Razdjel 086. Glava 08605 T 877004. Program ulikovni ljudski potencijal 2021 - 2027. IF 561 ESF (85%) IF 12 Sredstva ulaska za pomoć (15%) A 845005. Administracija i upravljanje IF 11 A 877016. Koordinacija provedbe Konvencije VJE o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji IF 11 K 780005. Informatička i održavanje sustava socijalne skrbi IF 11 MUP: Razdjel 040. Glava 04005 A553131. Administracija i upravljanje - redovna sredstva IF 11 MZOM: Razdjel 080. Glava 08005 A577016. Prevencija nasilja i ovisnosti IF 11 Agencija za odgoj i obrazovanje: Glava 23062 A167022. Stručno usavršavanje odgovorno-osobnih djelatnika u sustavu osnovnog i srednjeg školstva - redovna sredstva IF 11 MIZ: Razdjel 096. Glava 09605 A789005. Provedba nacionalnih programa, strategija i planova IF 11 MPUDT: Razdjel 106. Glava 10605 A 829000. Administracija i upravljanje - redovna sredstva IF 11 Privatna akademija: Glava 10610 A623024. Stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika i suradnika u pravosudnom tijelu - redovna sredstva IF 11	/	/	4. 4.7 5. 5.1 16. 16.1 16.8
2.	Razvojni smjer 2. - Jačanje otpornosti na krize. Pokazatelj: Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti Ciljna vrijednost: <15%			Uspješnija zaštita i potpora žrtvama nasilja	Žene koje su ikada bile u partnerskoj i koje su doživjele nasilje od strane trenutnog partnera, prethodnog partnera (psihološko, fizičko, uključujući pretnje i seksualno) CI 02.10.43	28,10%	24%	28.589.330,00 €	MROSP: Razdjel 086. Glava 08605 A 845005. Administracija i upravljanje IF 11 T 877004. Program ulikovni ljudski potencijal 2021 - 2027. IF 561 ESF (85%) IF 12 Sredstva ulaska za pomoć (15%) A 893029. Uspješnija zaštita žrtava nasilja u obitelji IF 11 A 893029. Uspješnija zaštita žrtava nasilja u obitelji IF 41 A 734191. Svrb za djecu, mladež i odrasle osobe - drugi ovisnici IF 11 A 734196. Ulogu u socijalnoj skrbi IF 41 Akademija socijalne skrbi: Glava 08657 A942001. Administracija i upravljanje Akademije socijalne skrbi - redovna sredstva IF 11 1942002. Program ulikovni ljudski potencijal 2021 - 2027. IF 561 ESF (85%) IF 12 Sredstva ulaska za pomoć (15%) MUP: Razdjel 040. Glava 04005 A553131. Administracija i upravljanje - redovna sredstva IF 11 Hrvatski zavod za javno zdravstvo: Glava 26348 A 884001. Administracija i upravljanje IF 11 Privatna akademija: Glava 10610 A623024. Stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika i suradnika u pravosudnim tijelima - redovna sredstva IF 11 Obiteljski centar: Glava 08670 A 940003. Administracija i upravljanje Obiteljskog centra IF 11 HZZ: Glava 08625 A 893023. Aktivna politika zapošljavanja IF 11 T683039. Program ulikovni ljudski potencijal 2021 - 2027. IF 561 ESF (85%) IF 12 Sredstva ulaska za pomoć (15%) A089016 - Profesionalno usavršavanje, informiranje i zaštitavanje IF 11 A689036 - Naknade korisnicima aktivne politike zapošljavanja IF 11 MPGI: Razdjel 076. Glava 07605 A 761076. Stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji IF 11	/	/	5. 5.1 5.2 5.6 16. 16.2, 16.3, 16.10
3.				Uspješnija učinkovitost sustava intervencija u odnosu na počinjalce nasilja	Žene (žrtve i neizbježno nasilje) sa razmjernom svetošću u dostupnosti usluga potpore/podrške CI 02.10.44	85,70%	93%	1 088 170,00 €	Hrvatski zavod za društveno osiguranje A 600003. Bolnička zdravstvena zaštita - redovna sredstva A 600004. Specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita - redovna sredstva MPUDT: Razdjel 106. Glava 10605 A 630065. Psihosocijalni tretman u kaznenom i prekršajnom postupku IF 11 A 830000. Izvršavanje kazne zatvora, mjera pritvora i odgojne mjere - redovna sredstva IF 11	/	/	8. 5.1, 5.2 16. 16.1, 16.2

Prilog 2.: Analiza stanja za izradu Nacionalnog plana zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, za razdoblje do 2029. godine

UVOD

Sustavna borba protiv nasilja u obitelji i nasilja nad ženama u Republici Hrvatskoj započela je još 2003. godine kada je učinjen prvi ozbiljan iskorak u ovom području donošenjem prvog ZZNO-a⁴⁴. Na tragu ovoga Zakona, 2004. godine donesena je i prva Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji. Od tih vremena u Republici Hrvatskoj kontinuirano je na snazi bila Nacionalna strategija (u razdoblju od 2005.-2007., 2008. -2010., 2011.-2016. i 2017.-2022. godine).

Posljednja Nacionalna strategija za razdoblje od 2017. do 2022. godine u potpunosti je uvažavala odredbe Konvencije Vijeća Europe za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji temeljeći sve svoje mjere na jednom ili više njezinih članaka, što je činilo njezinu dodatnu vrijednost. Ciljevi Nacionalne strategije su uključivali, među ostalima, razvoj programa prevencije nasilja u obitelji, osiguranje dosljedne primjene odredaba Konvencije Vijeća Europe, usklađivanje zakonodavstva Republike Hrvatske sa zahtjevima koji proizlaze iz međunarodnih dokumenata, osiguravanje stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji, osiguravanje financijske potpore radu skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji te organizacijama koje rade na prevenciji i suzbijanju nasilja u obitelji. Dodatno, ciljevi su uključivali i osiguravanje zapošljavanja žrtava nasilja u obitelji, pružanje financijske potpore provođenju programa psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, izobrazbu stručnjaka, provoditelja tretmana, kao i izobrazbu stručnjaka i djelatnika državnih tijela i organizacija civilnog društva koji rade u području zaštite od nasilja u obitelji, unaprjeđenje međuresorne suradnje i učinkovitosti postupanja u slučajevima nasilja u obitelji te senzibiliziranje javnosti o problematici nasilja u obitelji. Predviđene mjere i aktivnosti provodila su tijela državne uprave, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave te organizacije civilnog društva koje djeluju u cilju promicanja ljudskih prava, posebice zaštite žrtava nasilja u obitelji.

Kako bi se dodatno ojačao zakonodavni okvir usmjeren zaštiti žrtava nasilja, donošenjem Zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, ista je postala dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske te su stvoreni preduvjeti za dosljednu provedbu njezinih odredaba. Konvencija Vijeća Europe predstavlja pravni okvir za daljnju dogradnju zakonodavno-pravnog okvira potrebnog za učinkovitu prevenciju te progon i kažnjavanje počinitelja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. U skladu s Konvencijom Vijeća Europe unaprijeđen je zakonodavni okvir zaštite žrtava, što će u nastavku biti detaljnije obrađeno. Tijekom 2019. godine donesen je i novi Pravilnik o načinu provedbe zaštitnih mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja

⁴⁴ „Narodne novine“, broj 116/03.

žrtve nasilja u obitelji te mjere udaljenja iz zajedničkog kućanstva⁴⁵ i novi Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji te tijekom 2023. godine novi Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja.

Riječi i pojmovni sklopovi korišteni u cijelom tekstu koji imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod, sukladno članku 43. Zakona o ravnopravnosti spolova⁴⁶.

ANALIZA MEĐUNARODNIH DOKUMENATA USMJERENIH ZAŠTITI OD NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U OBITELJI

Republika Hrvatska stranka je ili potpisnica brojnih međunarodnih pravnih instrumenata Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe iz područja zaštite žrtava nasilja, koji zajedno s nacionalnim zakonodavstvom te strateškim dokumentima čine pravni okvir usmjeren zaštiti žrtava nasilja u obitelji i nasilja nad ženama.

Od međunarodnih pravnih instrumenata kojima se propisuje potreba zaštite žena od nasilja svakako treba istaknuti Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe, Konvenciju Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Opću preporuku br. 19. iz 1992. godine Odbora Ujedinjenih naroda za uklanjanje diskriminacije žena, Deklaraciju Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama iz 1993. godine, Preporuku Rec (2002)5 Odbora ministara Europe, Pekinšku platformu iz 1995. godine te Rezoluciju o ljudskim pravima 2005/41, prihvaćenu na 57. zasjedanju Vijeća za ljudska prava 19. travnja 2005. godine.

Prihvaćanjem Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe, Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom te Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Republika Hrvatska je osudila diskriminaciju i pokazala odlučnost da ženama osigura jednako sudjelovanje u svim područjima života, društvenom, gospodarskom, kulturnom i političkom.

Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe i Protokole br. 1, 4, 6, 7 i 11 o njezinoj provedbi Republika Hrvatska je ratificirala još 1997. godine⁴⁷. U kasnijem razdoblju ratificirani su protokoli br. 12, 13, 14 i 15 uz Konvenciju. Potvrđivanjem Protokola br. 12⁴⁸ o nediskriminaciji preuzeta je obveza ugradnje odredbi o zabrani diskriminacije u nacionalno zakonodavstvo te o zaštiti toga prava pred Europskim sudom za ljudska prava, Protokola br. 13⁴⁹ obveza ukidanja smrtno kazne te Protokola br. 14⁵⁰ stvaranje boljih uvjeta

⁴⁵ „Narodne novine“, broj 28/19.

⁴⁶ „Narodne novine“, broj 82/08. i 69/17.

⁴⁷ „Narodne novine - Međunarodni ugovori“, br. 18/97.

⁴⁸ „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, br. 14/02.

⁴⁹ „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, br. 14/02.

za djelovanje Europskog suda za ljudska prava. Nadalje, potvrđivanje Protokola br. 15⁵¹ predstavlja daljnji iskorak Republike Hrvatske u njenoj kontinuiranoj podršci unaprjeđenju sustava zaštite ljudskih prava u svrhu učinkovitije i transparentnije provedbe Konvencije te osiguranja uvjeta za daljnje djelovanje Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu kao njenog vitalnog mehanizma.

Ratifikacijom *Konvencije Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena* i donošenjem Zakona o potvrđivanju Fakultativnog protokola uz Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena⁵², koji je stupio na snagu 7. lipnja 2001., Republika Hrvatska je, kao članica Ujedinjenih naroda, uz Povelju ujedinjenih naroda, Opću deklaraciju o ljudskim pravima i druge međunarodne instrumente o ljudskim pravima, ponovno potvrdila svoju odlučnost da ženama osigura potpuno i jednako ostvarenje svih ljudskih prava i sloboda. Fakultativni protokol uz Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, postao je dio hrvatskog pravnog sustava čime je omogućeno žrtvi diskriminacije podnošenje pritužbe međunarodnom Odboru za uklanjanje diskriminacije žena, nakon što su iscrpljena domaća pravna sredstva. Protokolom je osnažen nadzorni položaj Odbora stručnjaka za praćenje primjene Konvencije, sa svrhom da države, stranke Konvencije, ženama osiguraju potpuno i jednako ostvarenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda, te da poduzmu djelotvorne mjere kako bi spriječile povredu tih prava i sloboda. Temeljem članka 2.e) Konvencije, države članice Ujedinjenih naroda dužne su poduzeti odgovarajuće mjere za uklanjanje svih oblika diskriminacije, počinjene od bilo koje pravne ili fizičke osobe, te su odgovorne i za slučaj ako ne poduzmu takve mjere. Države članice Ujedinjenih naroda odgovorne su i za privatne akte, ako propuste poduzeti odgovarajuće korake u pravcu prevencije, istrage, kažnjavanja te, u vezi toga, na odgovarajuću naknadu štete.

Donošenjem Zakona o potvrđivanju *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom* i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom⁵³ Republika Hrvatska preuzela je obvezu osigurati puno ostvarenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osobama s invaliditetom, kao posebno osjetljivoj skupini, bez diskriminacije na osnovi invaliditeta. Konvencijom se, među ostalim, uređuje i područje slobode od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja.

U svjetlu navođenja ovih Konvencija, svakako treba dodatno istaknuti *Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, prvi pravno obvezujući i sveobuhvatan međunarodni mehanizam za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ova Konvencija Vijeća Europe pruža nov i detaljan međunarodnopravni okvir za djelotvornije iskorjenjivanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, odnosno za daljnju dogradnju zakonodavno-pravnog sustava potrebnog za učinkovitu prevenciju te progon i kažnjavanje počinitelja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

⁵⁰ „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 1/06.

⁵¹ „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 13/17.

⁵² „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 3/01.

⁵³ „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 6/07.

Svrha Konvencije Vijeća Europe jest prvenstveno zaštititi žene od svih oblika nasilja te spriječiti, progoniti i ukloniti nasilje nad ženama i nasilje u obitelji. Dodatna svrha je pridonijeti suzbijanju svih oblika nasilja i diskriminacije, promicati punu ravnopravnost žena i muškaraca, razvoj sveobuhvatnih okvira, politika i mjera za zaštitu i pomoć žrtvama svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, promicanje međunarodne suradnje te pružanje podrške i pomoći organizacijama i institucijama u uspostavljanju učinkovite suradnje i usvajanja sveobuhvatnog pristupa u suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Republika Hrvatska je potpisivanjem Konvencije Vijeća Europe, još 2013. godine, iskazala interes i pridružila se naporima međunarodne zajednice, poglavito državama članicama Vijeća Europe i Europske unije, kako bi se na ovom području učinili daljnji naponi i još jasnije formulirala odlučnost država u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ujedno, iskazana je i trajna namjera u cilju poduzimanja mjera usmjerenih promicanju ravnopravnosti žena i muškaraca i suzbijanja svih oblika diskriminacije i nasilja nad ženama, uključujući i nasilje u obitelji. Konvencija Vijeća Europe je u odnosu na Republiku Hrvatsku stupila na snagu 1. listopada 2018.⁵⁴.

Budući da ova Konvencija Vijeća Europe predstavlja temelj za daljnji razvoj politika u području rodne ravnopravnosti te borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, ukratko se u nastavku navode aktivnosti poduzete u cilju njezine provedbe od njezinog stupanja na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku. Pritom se ističe činjenica da su se aktivnosti poduzimale i prije stupanja na snagu ove Konvencije, odnosno, sustavna borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj na državnoj razini traje od 2003. godine, a započela je donošenjem prvog ZZNO-a⁵⁵ te prve Nacionalne strategije od 2005. do 2007. godine nakon isteka koje je u kontinuitetu na snazi bila Nacionalna strategija u razdobljima 2008. – 2010., 2011. – 2016. te 2017. – 2022. godine. Međutim, nakon stupanja na snagu Konvencije Vijeća Europe, intenzivirale su se aktivnosti u ovom području te državna tijela na nacionalnoj razini poduzimaju niz mjera u cilju njezine učinkovite provedbe. Tako je, primjerice, u skladu s odredbama Konvencije Vijeća Europe, radi učinkovitije zaštite žrtve, uz snažnu uključenost i doprinos organizacija civilnog društva izmijenjen zakonodavni okvir zaštite od nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te unaprijeđen strateški okvir izradom niza novih akata strateškog planiranja iz područja zaštite žrtava, ravnopravnosti poslova i suzbijanja diskriminacije, primjerice Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, za razdoblje do 2027. godine, Nacionalni plan za ravnopravnost spolova, za razdoblje do 2027. godine, Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj, za razdoblje od 2022. do 2026. godine i Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije, do 2027. godine. Nadalje, u cilju informiranosti o zadanostima i odredbama Konvencije Vijeća Europe, nadležna državna tijela su provedbenim tijelima dostavila sve informacije, kao i sam tekst Konvencije, a na web stranicama Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike dostupne su informacije o ovoj Konvenciji. Ujedno, na godišnjoj razini provode se programi izobrazbe djelatnika sustava socijalne skrbi

⁵⁴ „Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj 3/18.

⁵⁵ „Narodne novine“, broj 116/03.

na temu zaštite žrtava nasilja vezano uz uzroke, vrstu, dinamiku i posljedice nasilja u obitelji, pravne regulative – zakoni, protokoli, smjernice i primjena u praksi, specifičnosti nasilja nad osobama starije životne dobi i osobama s invaliditetom, uloge Hrvatskog zavoda za socijalni rad (u daljnjem tekstu: HZSR) u prevenciji i suzbijanju nasilja te zaštiti žrtava nasilja u obitelji, integriranog pristupa u suzbijanju nasilja u obitelji, međuresorne suradnje i drugo, te programi izobrazbe djelatnika drugih sustava nadležnih za postupanje u slučajevima nasilja. Osim toga, poduzet je i niz mjera radi unaprjeđenja međuresorne suradnje tijela nadležnih za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji te poduzimanja učinkovitih preventivnih aktivnosti svih nadležnih tijela i organizacija civilnog društva u suzbijanju nasilja u obitelji. Poradi još učinkovitijeg postupanja nadležnih tijela u slučajevima nasilja potpisan je *Sporazum o suradnji u području sprječavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*. Temeljem predmetnog Sporazuma uspostavljen je *Nacionalni tim za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* te, također, timovi u svim županijama⁵⁶. Na inicijativu Ministarstva unutarnjih poslova zaključen je *Sporazum o međuresornoj suradnji i koordinaciji u području sprječavanja nasilja i drugih ugrožavajućih ponašanja na lokalnoj razini*. Temeljem Sporazuma uspostavljeni su *gradski/općinski timovi za prevenciju i borbu protiv nasilja i drugih ugroza* s ciljem održavanja redovitih koordinativnih sastanaka tijekom kojih se razmjenjuju informacije od značaja za postupanje nadležnih službi/institucija. Dosadašnja iskustva pokazuju nužnost daljnjeg rada na usklađenom i međusobno povezanom radu nadležnih tijela.

Nadalje, budući da je Republika Hrvatska duboko svjesna potrebe razvoja svijesti šire javnosti o pravima i potrebama žrtava nasilja u obitelji, kontinuirano se provodi niz projekata državnih tijela usmjerenih ovom cilju. U odnosu na navedeno ističemo EU projekt pod nazivom „Zaustavimo nasilje nad ženama i nasilje u obitelji – Za nasilje nema opravdanja“ Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, koji se provodio od studenoga 2020. do studenoga 2023. godine. Aktivnosti ovoga projekta uključivale su provedbu medijske kampanje #empatijasada, jačanje kapaciteta stručnjaka i unaprjeđenje međuresorne suradnje u području prevencije i zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji putem stručnog osposobljavanja stručnjaka djelatnika svih sustava (policije, sustava socijalne skrbi, pravosuđa, zdravstva i obrazovanja) u suradnji s predstavnicama organizacija civilnog društva, te osiguranje dostupnosti usluge Nacionalnog pozivnog centra (24-satne telefonske linije 116 006) kao dio sustava prevencije od nasilja i zaštite žrtava nasilja. Nadalje, i druga državna tijela, u suradnji s organizacijama civilnog društva, provode preventivne projekte, primjerice, projekte pod nazivom Lily, „Živim život bez nasilja“ i „Imam izbor“, kampanja „Iza vrata“ i drugo.

Uz navedeno, osigurano je širenje mreže usluga namijenjenih žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji pružanjem financijske potpore provedbi projekata savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji, žrtve seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja te širenje mreže skloništa za žrtve nasilja. Trenutno u Republici Hrvatskoj djeluje 26 skloništa, s trenutno raspoloživim kapacitetom od 409 kreveta dostupnih u svim županijama Republike Hrvatske.

⁵⁶ Detaljniji opis na stranici 90.

Skloništa vode ženske nevladine udruge na 8 lokacija, organizacije civilnog društva na 6 lokacija, vjerske institucije na 6 lokacija, drugi pružatelji usluga smještaja, odnosno Crveni križ i domovi/ustanove na 6 lokacija.

Nakon stupanja na snagu Konvencije Vijeća Europe, sukladno propisanim procedurama, Republika Hrvatska je u veljači 2022. godine podnijela *Izvešće o provedbi zakonodavnih i drugih mjera kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*⁵⁷, u listopadu 2022. godine provedena je evaluacijska posjeta predstavnicima GREVIO-a. Uvažavajući sve prikupljene informacije u okviru Izvešća i evaluacijske posjete, uz uvažavanje izvješća organizacija civilnog društva (tzv. *shadow report*), GREVIO je usvojio *Osnovno evaluacijsko izvješće o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije za Republiku Hrvatsku*), koje sadrži niz preporuka koje je potrebno provesti u narednom razdoblju u cilju učinkovitije primjene Konvencije Vijeća Europe. Predmetne preporuke čine osnovu za planiranje i provedbu mjera sadržanih u ovom Nacionalnom planu.

ANALIZA ZAKONODAVNOG OKVIRA IZ PODRUČJA ZAŠTITE OD NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U OBITELJI

Slijedom odredaba Konvencije Vijeća Europe, a nakon njene ratifikacije, izrađeni su zakonski i podzakonski propisi usmjereni boljoj i učinkovitijoj zaštiti žrtava nasilja u obitelji. Time se omogućilo jačanje postojećeg sustava zaštite ljudskih prava, odnosno prava žrtava nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te su stvoreni preduvjeti za učinkovitije postupanje državnih tijela i drugih subjekata koji pružaju pomoć žrtvama.

KZ⁵⁸ u članku 179.a definira kazneno djelo Nasilje u obitelji i propisuje: „Tko grubo, učestalo ili na drugi način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je doveo u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.“ KZ dodatno propisuje zaštitu bliskih osoba od nasilja pa su tako kao kvalifikatorni oblici kaznenih djela propisane kažnjive radnje na štetu bliske osobe u kaznenim djelima: teško ubojstvo (članak 111.), sakaćenje ženskih spolnih organa (članak 116. stavak 3.), tjelesna ozljeda (članak 117. stavak 2.), teška tjelesna ozljeda (članak 118. stavak 2.), osobito teška tjelesna ozljeda (članak 119. stavak 2.), teška tjelesna ozljeda s posljedicom smrti (članak 120.), teška tjelesna ozljeda iz nehaja (članak 121.), sudjelovanje u tučnjavi (članak 122. stavak 2.), prisila (članak 138. stavak 2.), prijetnja (članak 139. stavak

57

mrosp.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/IZVJESCE%20RH%2000%20PROVEDBI%20KONVENCije%20VE%20O%20SPRECAVANJU%20I%20BORBI%20PROTIV%20NASILJA%20NAD%20ZENAMA%20I%20NASILJA%20U%20OBITELJI.pdf

58 „Narodne novine“, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23. i 36/24.

3.), nametljivo ponašanje (članak 140. stavak 2.), silovanje (članak 153.) i teška kaznena djela protiv spolne slobode (članak 154.).

Izmjenama i dopunama KZ-a⁵⁹ koje su stupile na snagu 1. siječnja 2020., pooštrena je zakonska kaznenopravna politika kažnjavanja za niz kaznenih djela u kojim je počinjenje djela prema bliskoj osobi propisano kao kvalificirani oblik počinjenja te za kazneno djelo nasilja u obitelji. Opisana izmjena smanjila je prostor za izricanje alternativnih kazni - rada za opće dobro i uvjetne osude u odnosu na kaznena djela počinjena prema bliskoj osobi. Također je kazneno djelo nasilja u obitelji prošireno u svom zakonskom opisu i to na način da je kao nova posljedica počinjenja uvedeno stanje dugotrajne patnje.

Nastavno, istom novelom KZ-a izmijenjena je koncepcija kaznenog djela silovanja iz članka 153. KZ-a, kojim se sada ima smatrati i svaki nekonsenzualni spolni odnošaj ili s njim izjednačena spolna radnja, dakle i onda kad nema uporabe sile ili prijetnje na život i tijelo silovane ili druge osobe. Ovakva promjena koncepta kaznenog djela silovanja, posljedično je rezultirala brisanjem kaznenog djela spolnog odnošaja bez pristanka iz članka 152. KZ-a.

Kontinuirano vodeći brigu o zaštiti od nasilja u obitelji o izmjenama i dopunama KZ⁶⁰, na snazi od 31. srpnja 2021., prošireno je značenje izraza bliske osobe iz članka 87. stavka 9. KZ-a, tako da izraz bliska osoba, u smislu KZ-a, sada obuhvaća i sadašnjeg ili bivšeg partnera u intimnoj vezi. Predmetno proširenje je u odnosu na navedenu kategoriju osoba rezultiralo jačom kaznenopravnom zaštitom u vidu kaznenog progona počinitelja po službenoj dužnosti ili višom propisanom kaznom zatvora kada je počinjenje djela prema bliskoj osobi propisano kao kvalificirani oblik kaznenog djela.

Nadalje, ovom novelom KZ-a, a kako bi se osigurala snažnija zaštita žrtava kaznenih djela, revidirane su i sigurnosne mjere. Umjesto dotadašnjeg fakultativnog izricanja, propisano je obvezno izricanje sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana (članak 70. KZ-a) i sigurnosne mjere udaljenja iz zajedničkog kućanstva (članak 74. KZ-a) uz zadržavanje uvjeta opasnosti na strani počinitelja u trenutku donošenja presude, te obvezno izricanje sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti (članak 71. stavak 3. KZ-a) pod uvjetom utvrđenja opasnosti od recidiva.

Sigurnosna mjera iz članka 76. KZ-a (zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora), koja se dosad primjenjivala *ex lege*, odnosno po slovu zakona, izmijenjena je na način da je izriče sud prilikom donošenja presude, što će u slučaju njenog kršenja dovesti do odgovornosti za novo kazneno djelo neizvršenja sudske odluke iz članka 311. KZ-a. Kazneno djelo neizvršenje sudske odluke iz članka 311. KZ-a (iz 2011. godine) propisuje kažnjavanje službene ili odgovorne osobe koja ne izvrši pravomoćnu sudsku odluku koju je bila dužna izvršiti, a time ne čini neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, kaznom zatvora do dvije godine. Istom kaznom (do dvije godine zatvora) kaznit će se osuđenik koji krši sigurnosnu mjeru koja mu je određena pravomoćnom presudom te osuđenik koji se ne pridržava samostalne mjere opreza koja mu je određena sudskom odlukom.

U kontekstu spolnog zlostavljanja i iskorištavanja žrtve ovom je novelom KZ-a redefinirana procesna pretpostavka progona za kazneno djelo spolnog uznemiravanja iz članka 156. KZ-a,

⁵⁹ „Narodne novine“, broj 126/19.

⁶⁰ „Narodne novine“, broj 84/21.

koja je rezultirala da se kazneno djelo spolnog uznemiravanja progoni po službenoj dužnosti za sve kategorije žrtava.

Ujedno, propisano je i kazneno djelo zlorabiti snimke spolno eksplicitnog sadržaja u članku 144.a KZ-a. Počinitelj ovoga kaznenog djela bit će onaj tko zlorabiti odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedi njenu privatnost (tzv. „osvetnička pornografija“), kao i onaj tko uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci („deep fake pornografija“).

Izmjenama i dopunama KZ-a⁶¹, koje su na snazi od 02. travnja 2024. uvodi se definicija rodno utemeljenog nasilja nad ženama (članak 87. stavak 32.) prema kojoj rodno utemeljeno nasilje nad ženama označava nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene. Počinjenje rodno utemeljenog nasilja nad ženama ima se uzeti kao otegotna okolnost ako zakonskim odredbama nije izričito propisano teže kažnjavanje.

Ujedno, uvedeno je novo kazneno djelo femicida odnosno teškog ubojstva ženske osobe (članak 111.a) pri počinjenju kojeg se naglasak stavlja na činjenicu da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnotežan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju.

Uvođenjem ovoga kaznenog djela u KZ Republika Hrvatska se pridružila malom broju država Europske unije koje imaju definirano kazneno djelo femicida te predstavlja izraz snažne političke volje da pruži odlučan odgovor države na ove oblike protupravnog postupanja.

Također je proširen katalog kaznenih djela za koja kazneni progon ne zastarijeva i kaznenim djelom teškog ubojstva ženske osobe iz članka 111.a KZ-a i teškim kaznenim djelom spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta iz članka 166. KZ-a.

Nadalje, redefinirano je kazneno djelo teškog ubojstva koje s obzirom na objekt radnje propisuje ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao. Sukladno predmetnoj izmjeni, za počinjenje kaznenog djela teškog ubojstva dostatno je da je kazneno djelo ubojstva počinjeno prema bliskoj osobi ili da je kazneno djelo ubojstva počinjeno prema bilo kojoj drugoj osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao.

U cilju jačanja ostvarenja generalno preventivnih učinaka kažnjavanja, pooštrena je zakonska kaznenopravna politika kažnjavanja u odnosu na kazneno djelo silovanja te je na taj način za temeljni oblik silovanja mogućnost zamjene izrečene zatvorske kazne radom za opće dobro u potpunosti isključena, dok bi odredbe o uvjetnoj osudi za ovo kazneno djelo mogle doći u primjenu samo uz istodobnu primjenu instituta ublažavanja kazne. Nastavno, pooštrena je i zakonska kaznenopravna politika kažnjavanja za teška kaznena djela protiv spolne slobode i kazneno djelo spolne zlorabe djeteta mlađeg od petnaest godina i spolne zlorabe djeteta starijeg od petnaest godina.

⁶¹ „Narodne novine“, broj 36/24.

Nadalje, ovim izmjenama i dopunama preciziran je zakonski opis kaznenog djela nasilja u obitelji, a s obzirom na brisanje spolnog uznemiravanja kao prekršaja iz ZZNO-a, spolno uznemiravanje bliske osobe uključeno je u zakonski opis kaznenog djela spolnog uznemiravanja iz članka 156. KZ-a i to kao kvalificirani oblik, kažnjiv kaznom zatvora do tri godine. Revidirana je i radnja kaznenog djela spolnog uznemiravanja na način da može obuhvatiti i samo jedan čin spolnog uznemiravanja, pod uvjetom da se radi o grubom uznemiravanju.

U odnosu na kazneno procesno zakonodavstvo, izmjenama i dopunama ZKP, koje su na snazi od 1. siječnja 2018., transponirana je u nacionalno zakonodavstvo Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP.

Uvođenjem instituta pojedinačne procjene žrtve u kazneno procesno zakonodavstvo Republike Hrvatske osiguran je individualan pristup nadležnih tijela prema žrtvama. Cilj pojedinačne procjene žrtve je utvrditi postoji li rizik od sekundarne i ponovljene viktimizacije žrtve te rizik od zastrašivanja i odmazde tijekom kaznenog postupka te ukoliko taj rizik postoji, koje bi se konkretne mjere trebale primijeniti (poseban način ispitivanja, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem i druge mjere propisane zakonom). S tim u vezi, temeljem Pravilnika o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve⁶², koji je stupio na snagu 1. studenoga 2017. godine, procjenu potreba žrtve provode sva tijela prethodnog i kaznenog postupka (policijski službenici, državni odvjetnici i suci) koja dolaze u kontakt sa žrtvom počevši od izvida pa do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka.

Nadalje, izmjenama i dopunama ZKP-a⁶³, koje su stupile na snagu od 1. siječnja 2020., pružen je viši stupanj kaznenopravne zaštite žrtvama kaznenog djela silovanja, prenošenjem sudske nadležnosti za navedeno kazneno djelo na viši, županijski sud s obzirom na u KZ-u provedeno brisanje kaznenog djela spolnog odnosa bez pristanka i izmjenu u definiciji kaznenog djela silovanja.

Napredak je ostvaren i na području izvršavanja mjera opreza u kaznenom postupku. Naime, Pravilnik o načinu izvršavanja mjera opreza⁶⁴ kojim je propisan način izvršavanja mjera opreza te vođenje evidencije o izvršavanju mjera opreza, izmijenjen je i dopunjen 2021. godine. Navedenim Pravilnikom učinjene su izmjene i dopune u odnosu na krug osoba prema kojima se vrši provjera pridržavanja pojedinih mjera opreza od strane policije. Taj je krug osoba proširen i to na način da se za pojedine mjere opreza (mjeru opreza zabrane približavanja određenoj osobi, mjeru opreza zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom, mjeru opreza zabrana uhođenja ili uznemiravanja žrtve ili druge osobe) provjera pridržavanja izrečene mjere opreza od strane policije sada vrši u odnosu na osobu kojoj je mjera izrečena te druge osobe koje mogu imati saznanja o kršenju izrečene mjere, kako bi se u fokus doveo počinitelj. U odnosu na mjeru opreza udaljenja iz doma, krug osoba je proširen propisivanjem provjere policije i u obliku razgovora s osobom u svrhu čije zaštite

⁶² „Narodne novine“, broj 106/17.

⁶³ „Narodne novine“, broj 126/19.

⁶⁴ „Narodne novine“, broj 92/09., 66/14. i 73/21.

je mjera određena. Navedenim izmjenama i dopunama omogućeno je policiji prikupljanje svih relevantnih podataka na terenu u tijeku provjere pridržavanja izrečenih navedenih mjera opreza.

Također, i u području prekršajnog zakonodavstva, stupanjem na snagu ZZNO-a⁶⁵, 1. siječnja 2018., unaprijeđena je prekršajnoppravna zaštita od nasilja u obitelji. ZZNO propisuje, među ostalim, prava žrtava nasilja u obitelji te prekršajnoppravne sankcije za zaštitu od nasilja u obitelji.

Pri izradi ZZNO-a poštivani su standardi i obveze koje nameću međunarodni dokumenti kojima je regulirana materija zaštite od nasilja i to Konvencija o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, koja prepoznaje i osuđuje sve oblike nasilja nad ženama te naglašava imperativ stvaranja Europe bez nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, kao i Direktiva Europskog parlamenta o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP.

Izmjenama i dopunama ZZNO-a⁶⁶, koje su stupile na snagu 1. siječnja 2020., a radi jasnijeg razgraničenja nasilnih ponašanja unutar obitelji koja pripadaju u sferu prekršajne odgovornosti od takvih ponašanja koja predstavljaju kazneno djelo, precizirano je tjelesno nasilje, kao fizička sila uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda. Proširen je krug osoba na koja se ZZNO primjenjuje, koji je sada istovjetan krugu osoba kojima kao članovima obitelji ili bliskim osobama KZ pruža dodatnu zaštitu u slučaju počinjenja kaznenih djela vezanih uz nasilje u obitelji. Uz navedeno, a u cilju jačeg ostvarenja generalno preventivnih učinaka kažnjavanja prekršaja iz sfere nasilja u obitelji, pooštreno je za prekršaje iz sfere nasilja u obitelji zakonsko odmjerenje kazni, kako novčanih, tako i zatvorskih.

Nadalje, dopunom ZZNO-a⁶⁷, koja je stupila na snagu 31. srpnja 2021., proširen je krug osoba na koje se ZZNO primjenjuje sadašnjim ili bivšim partnerom u intimnoj vezi, te je na taj način postignuto usklađenje sa izmjenama i dopunama KZ-a⁶⁸ kojim je prošireno značenje izraza „bliske osobe“.

Izmjenama i dopunama kaznenog i prekršajnog zakonodavstva koje su stupile na snagu 2. travnja 2024.⁶⁹ unaprijeđen je zakonodavni okvir zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Izmjenama i dopunama ZZNO-a⁷⁰ iz definicije nasilja u obitelji uklonjeno je spolno uznemiravanje i na taj način otklonjena mogućnost prekršajne odgovornosti za slučaj spolnog uznemiravanja među osobama na koje se ZZNO primjenjuje, a koje osobe ulaze u krug bliskih osoba, sukladno odredbama KZ-a. Pratećim izmjenama i dopunama KZ-a osigurana je kaznena odgovornost za spolno uznemiravanje počinjeno prema bliskoj osobi, čime je stupanj društvene zaštite od ovakvog oblika protupravnog postupanja podignut na višu razinu. Nakon predmetnih izmjena i dopuna ZZNO definira nasilje u obitelji kao primjenu fizičke sile uslijed

⁶⁵ „Narodne novine“, broj 70/17.

⁶⁶ „Narodne novine“, broj 126/19.

⁶⁷ „Narodne novine“, broj 84/21.

⁶⁸ „Narodne novine“, broj 84/21.

⁶⁹ „Narodne novine“, broj 36/24.

⁷⁰ „Narodne novine“, broj 36/24.

koje nije nastupila tjelesna ozljeda; tjelesno kažnjavanje ili druge načine ponižavajućeg postupanja prema djeci; psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost; ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci; zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.

Nadalje, prepoznata je potreba provođenja zakonskog pooštavanja prekršajnih kazni propisanih ZZNO-om. Stoga je povišen minimum zapriječene novčane kazne u odnosu na pojavne oblike nasilja u obitelji kašnive sukladno članku 22. ZZNO-a te je povišen minimum i maksimum zapriječene novčane kazne za obveznike prijavljivanja nasilja, koji ne prijave policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svojih poslova. Za počinitelja nasilja u obitelji koji ne postupa u skladu s izrečenom zaštitnom mjerom uklonjena je mogućnost prekršajnog kažnjavanja novčanom kaznom, te je za navedeni prekršaj propisana isključivo zatvorska kazna od najmanje deset dana.

Osim toga, osnažen je rad Povjerenstva za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji, na način da je povećan ukupan broj njegovih članova s 11 na 17 te proširen krug tijela iz kojih se članovi Povjerenstva biraju uključivanjem predstavnika Pučke pravobraniteljice, Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Pravobraniteljice za djecu, Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i predstavnika akademske zajednice. U odnosu na predstavnike akademske zajednice i organizacija civilnog društva u Povjerenstvu, izričito je propisano kako se mora raditi o osobi koja se bavi problematikom nasilja u obitelji.

Dodatno najnovijim izmjenama i dopunama kaznenog i prekršajnog zakonodavstva, među ostalim, unaprjeđuje se položaj žrtava kaznenih djela nasilja u obitelji i nasilja nad ženama u kaznenom postupku, preciziraju se, šire ili uvode dodatna zajamčena prava žrtava te stavlja žrtvu u središte cijelog procesa. Žrtvi je osigurano pravo na lako dostupan, povjerljiv i besplatan pristupa službama za potporu žrtvama kaznenih djela od počinjenja kaznenog djela pa sve dok postoji potreba, pravo na osobu od povjerenja prema njenom izboru od trenutka prijave kaznenog djela do okončanja kaznenog postupka, kao i pravo na žalbu protiv rješenja o određivanju, produljenju ili ukidanju mjera opreza. Dodatno, proširuju se i razlozi za uhićenje kada postoji osnovana sumnja da je nasilnik prekršio mjeru opreza, te je propisano da će sud u slučaju kršenja mjera opreza odmah, a najkasnije roku 24 sata, donijeti rješenje o zamjeni mjera opreza istražnim zatvorom te se istovremeno izdaje nalog za predaju i istražni zatvor. Kod izricanja mjera opreza suci u obzir uzimaju pojedinačnu procjenu žrtve i očitovanje o prijedlogu za primjenu mjere opreza te saslušavaju žrtvu na okolnosti postojanja opasnosti za žrtvu, članove obitelji i bliske osobe. U cilju zaštite prava na privatnost i dostojanstvo žrtve, propisana je obveza anonimizacije osobnih podataka žrtve kao i podataka na temelju kojih se može zaključiti o identitetu žrtve, prilikom objave akata na oglasnoj ploči suda.

U posebne kataloge prava žrtava kaznenih djela protiv spolne slobode, žrtava kaznenog djela trgovanja ljudima i žrtava u odnosu na koje su utvrđene posebne potrebe zaštite uvodi se

pravo da budu ispitane putem audio-video uređaja, osim ako sama žrtva traži da bude nazočna u sudnici tijekom davanja iskaza.

Nadalje, u cilju daljnjeg jačanja sigurnosti žrtve nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i nasilja prema bliskim osobama, propisano je obvezno uzimanje u obzir rizičnih čimbenika za ponavljanje nasilja kao i rezultate prethodne procjene potreba žrtve prilikom provedbe pojedinačne procjene koja se odnosi na navedene kategorije žrtava. Ako se radi o ovim kategorijama kaznenih djela, propisana je obveza suda i državnog odvjetnika, da prije donošenja rješenja kojim se određuje, produljuje ili ukida mjera opreza, sasluša žrtvu na okolnost postojanja opasnosti za njenu osobnu sigurnost ili sigurnost članova njezine obitelji i bliskih osoba te uzme u obzir očitovanje o prijedlogu za primjenu mjere opreza i rezultate pojedinačne procjene potreba žrtve. Nadalje, specificirano je kako se saslušanje žrtve na ovu okolnost može obaviti i primjenom informacijsko-komunikacijskih tehnologija ili na drugi odgovarajući način. Također se žrtvu navedenih kategorija kaznenih djela ovlašćuje na podnošenje žalbe protiv rješenja kojim se određuje, produljuje ili ukida mjera opreza.

Propisana je udaljenost od 100 metara kao minimalna udaljenost koju sud može odrediti osuđeniku prilikom nalažanja mjere opreza zabrane približavanja određenoj osobi. Dopunjene su odredbe o dostavi rješenja o mjeri opreza na način da se, u slučajevima kaznenih djela nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i nasilja prema bliskim osobama, rješenje kojim se određuje, produljuje ili ukida mjera opreza dostavlja i žrtvi i nadležnom tijelu socijalne skrbi prema mjestu boravišta žrtve.

Obavješćavanje žrtve o puštanju uhićenika i pritvorenika na slobodu i o ukidanju istražnog zatvora se precizira na način da će pritvorski nadzornik odmah obavijestiti žrtvu, ako se žrtva toga prava nije odrekla, o puštanju uhićenika i pritvorenika na slobodu, dok će sud obavijestiti žrtvu, putem policije, ako se tog prava nije odrekla, o ukidanju istražnog zatvora protiv okrivljenika.

Nova Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji predstavlja sveobuhvatan pravni okvir za učinkovito sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ova Direktiva državama članicama ostavlja rok od tri godine za prilagodbu svojih pravnih i institucionalnih okvira njezinim zahtjevima, a koji obuhvaćaju zakonodavne izmjene na području kaznenog prava, potrebu uspostave koordiniranih politika u području specijalizirane zaštite žrtava, kao i stvaranja višeslojnih i sveobuhvatnih mehanizama usmjerenih na prevenciju rodno utemeljenog nasilja. Direktiva propisuje minimalna pravila za više kaznenih djela, te do izražaja dolazi i utjecaj informacijsko - komunikacijskih tehnologija na počinjenje kaznenih djela nasilja, a propisuje i obvezu poduzimanja odgovarajućih mjera u cilju brzog uklanjanja predmetnog materijala s interneta. Ujedno, Direktivom se utvrđuju i minimalna pravila u odnosu na prava žrtava svih oblika nasilja nad ženama ili nasilja u obitelji prije, tijekom i odgovarajuće vrijeme nakon kaznenog postupka te minimalna pravila u odnosu na zaštitu žrtava i potporu žrtvama, prevenciju i ranu intervenciju. Dodatno, predviđa se i pružanje specijalističke potpore žrtvama kao i dostupnost besplatnih telefonskih linija za pomoć širom države, 24 sata dnevno i sedam dana u tjednu za pružanje informacija i savjeta žrtvama.

Također, propisuje i da skloništa i drugi prikladni privremeni smještaj trebaju biti osigurani u dovoljnom broju, lako dostupni i opremljeni za zadovoljavanje posebnih potreba žena.

Predviđene su i obveze poduzimanja mjera prevencije, primjerice ciljane kampanje i programi informiranja namijenjeni osobama od rane dobi te posebnih mjera za sprečavanje silovanja i promicanje središnje uloge pristanka u seksualnim odnosima. Također, propisane su obveze osposobljavanja i informiranja stručnog osoblja te uspostave ciljanih intervencijskih programa za sprečavanje i svođenje na najmanju moguću mjeru rizika od počinjenja nasilja nad ženama ili nasilja u obitelji ili ponovnog počinjenja kaznenih djela.

Konačno, Direktiva predviđa unaprjeđenje koordinacije kroz odgovarajuće mehanizme radi osiguranja djelotvorne suradnje među relevantnim tijelima vlasti, agencijama i tijelima, poput pravobranitelja, lokalnih i regionalnih tijela, pravosudnih tijela, službi za potporu, posebno specijalističkih službi za potporu ženama, kao i nevladinim organizacijama, službama u sustavu socijalne skrbi, uključujući tijela za zaštitu djece, obrazovne i zdravstvene ustanove te socijalne partnere. Direktiva nalaže uspostavu sustava za prikupljanje, razvoj, izradu i distribuciju statističkih podataka o nasilju nad ženama i nasilju u obitelji, razvrstanih prema spolu, dobnoj skupini žrtve i počinitelja te odnosu između žrtve i počinitelja.

Slijedom ovih zadanosti u okviru daljnjih izmjena i dopuna zakonodavstva u obzir trebaju biti uzete i odredbe ove Direktive.

Ujedno, za istaknuti je da od 1. ožujka 2023. na 16 općinskih sudova djeluju obiteljski odjeli, a uspostavljen je i elektronički očevidnik u koji se unose sve sudske presude vezane uz nasilje u obitelji i nasilje nad ženama. Zakon o sudovima⁷¹ uvodi specijalizaciju sudaca za predmete nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, te suci i državni službenici koji će raditi na spomenutim predmetima moraju zadovoljiti dva bitna uvjeta koji uključuju redovito stručno usavršavanje te izrazitu sklonost za rad na predmetima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Nadalje, u cilju zaštite žrtve nasilja, ali i traženja odgovornosti policijskog službenika počinitelja nasilja, izmjenama Zakona o policiji⁷² iz 2019. godine kao teža povreda službene dužnosti propisano je udaljavanje iz službe policijskog službenika protiv kojeg je nakon provedenog kriminalističkog istraživanja podnesena kaznena prijava nadležnom državnom odvjetništvu zbog osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela nasilja u obitelji.

U skladu sa Zakonom o socijalnoj skrbi⁷³ (u daljnjem tekstu: ZOS) i primjene mjera obiteljsko-pravne zaštite, sukladno Obiteljskom zakonu⁷⁴ (u daljnjem tekstu: OBZ), a posebno mjera radi zaštite prava i dobrobiti djeteta uvažavajući najbolji interes djeteta, djelatnici HZSR-a su dužni, ukoliko se radi o nasilju u obitelji koje je počinio roditelj koji ne živi s djetetom, vrlo pažljivo razmotriti je li potrebno donijeti odluku kojom se roditelju, koji ne živi s djetetom, zabranjuju susreti i druženja radi zaštite zdravlja i drugih važnih interesa djeteta, odnosno je li zbog nasilja u obitelji potrebno donijeti odluku kojom se tom članu obitelji

⁷¹ „Narodne novine“, br. 28/13., 33/15., 82/15., 82/16., 67/18., 126/19., 130/20., 21/22., 60/22., 16/23., 155/23., 36/24. i 136/25.

⁷² „Narodne novine“, broj 66/19.

⁷³ „Narodne novine“, br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23., 156/23. i 61/25.

⁷⁴ „Narodne novine“, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23. i 156/23.

zabranjuje neovlašteno približavanje djetetu na određenim mjestima ili na određenoj udaljenosti te uznemiravanje djeteta. O tome će HZSR obavijestiti roditelja koji ne zlostavlja dijete i na primjeren i pozoran način i dijete te pribaviti njegovo mišljenje i uzeti ga u obzir, ukoliko ono nije suprotno djetetovom interesu, pri čemu će se posebno cijeliti potreba djeteta za zaštitom od daljnjeg nasilja i o čemu će se pribaviti mišljenje i preporuka odgovarajućeg stručnjaka. Mišljenje djeteta se uzima u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti.

Nadalje, najnovijim izmjenama OBZ-a⁷⁵, koji je sada usklađen s odredbama Konvencije Vijeća Europe, dodatno se štite prava i interesi žrtava nasilja, uključujući i djecu koja su žrtve nasilja u obitelji ili su izložena svjedočenju nasilju od strane nasilnog roditelja. U tom smislu valja istaknuti kako je ukinuta obveza prvog sastanka obiteljske medijacije prije pokretanja postupka razvoda braka, čime se bračnim drugovima omogućuje nesmetan pristup sudu, neovisno o sudjelovanju u obiteljskoj medijaciji te je izričito propisano da se obiteljska medijacija ne provodi u slučajevima postojanja tvrdnji o obiteljskom nasilju (članak 332. stavak 1. točka 1.), odnosno kada prema procjeni stručnog tima HZSR-a ili obiteljskog medijatora zbog obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova u postupku medijacije. Nadalje, u postupku obveznog savjetovanja, ukoliko tijelo nadležno za provedbu obiteljskog savjetovanja ima saznanja o postojanju nasilja u obitelji, provode se odvojeni razgovori sa strankama, čime se pruža sigurnost strankama, a istovremeno im se omogućava da kroz obvezno savjetovanje, svojom odlukom, urede svoje odnose i postignu dogovor. Dodatno OBZ propisuje i obvezu suda da prilikom donošenja odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljima, u obzir mora uzeti postojanje tvrdnji o nasilju u obitelji.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji⁷⁶ osigurava integrirani pristup koji obuhvaća međuresorno djelovanje svih dionika koji sudjeluju u zaštiti žrtava, uz naglasak na prevenciju i tretman počinitelja nasilja radi modifikacije ponašanja i stereotipnih uvjerenja koja pridonose nasilnom ponašanju. Sukladno važećim zakonskim propisima predmetni Protokol, među ostalim, propisuje da postupke u vezi s nasiljem u obitelji treba provoditi žurno, bez odgode, uvažavajući prava žrtve i s osobitim senzibilitetom za žene, djecu, osobe s invaliditetom i starije osobe kao žrtve nasilja u obitelji.

Sukladno Protokolu, a u slučaju da je dijete postalo žrtva nasilja na način da je bilo izravno izloženo nasilju ili da je svjedočilo nasilju u obitelji, HZSR će žurno izreći odgovarajuće mjere obiteljsko pravne zaštite vodeći računa o svim okolnostima slučaja, redovito (najmanje 2 puta mjesečno) i pozorno nadzirati izvršavanje provođenja mjera i postignute rezultate pri čemu je dužan izraditi odgovarajuće izvješće ili službenu bilješku. Pri evaluaciji rezultata izrečene mjere naročito će se uzeti u obzir stajalište djeteta o prilikama u kojima živi pri čemu će se zatražiti pomoć odgovarajućih stručnih službi i ustanova. Po potrebi, ukoliko izrečena

⁷⁵ „Narodne novine“, broj 156/23.

⁷⁶<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/PROTOKOL%20O%20POSTUPANJU%20U%20SLUCAJU%20NASILJA%20U%20OBITELJI.pdf>

mjera ne daje rezultate, HZRS će odnosnu mjeru zamijeniti drugom mjerom, a pri izboru nove mjere naročito će voditi računa o konkretnim prilikama i potrebama.

Sukladno odredbama navedenoga Protokola, a u skladu s OBZ-om⁷⁷, HZSR se rukovodi načelom najboljeg interesa djeteta u kontekstu zaštite interesa i prava djeteta, te će u slučaju ugroženosti prava djetetu imenovati posebnog skrbnika za potrebe postupaka.

Žrtva nasilja u obitelji može prijaviti nasilje policijskoj postaji, državnom odvjetništvu ili HZSR-u, a pomoć žrtvama pružaju brojne ustanove i nevladine organizacije. Djelatnici u ustanovama socijalne skrbi, zdravstveni radnici, radnici u vjerskim ustanovama, humanitarnim organizacijama ili organizacijama civilnog društva, u odgojno-obrazovnim ustanovama te svi drugi stručni radnici koji u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja u obitelji, dužni su prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svojih poslova. Stručni radnici HZSR-a prilikom postupanja o sumnji na nasilje u obitelji dužni su upoznati žrtvu s mogućnosti smještaja zajedno s maloljetnom djecom u sklonište ili dom za žrtve nasilja u obitelji, u suradnji s odgovarajućim nevladinim organizacijama; izraditi plan sigurnosti; posredovati i pomoći kod ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć i zastupanje kod Hrvatske odvjetničke komore; pomoći i posredovati kod ostvarivanja prava na besplatnu zdravstvenu zaštitu te uputiti u odgovarajuće savjetovalište za žrtve nasilja u obitelji.

Zakonom o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima⁷⁸ (u daljnjem tekstu: ZSZPP), na snazi od 1. siječnja 2019., osigurana je mogućnost stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja u obitelji (članak 45. poglavlja XI. „Žrtve nasilja u obitelji“) na način osiguravanja privremenog smještaja na području cijele Republike Hrvatske osobama kojima je utvrđen status žrtve nasilja u obitelji, u trajanju najduže do dvije godine. Uvjeti za ostvarenje prava stambenog zbrinjavanja su: pravomoćna sudska presuda o počinjenom nasilju u obitelji prema podnositelju zahtjeva; dokaz da osoba nema u vlasništvu ili suvlasništvu drugu useljivu obiteljsku kuću ili stan na području Republike Hrvatske; dokaz da nema dovoljno sredstava za osiguranjem odgovarajuće stambene jedinice nužne za stanovanje, a istu ne može ostvariti svojim radom, dohotkom od imovine, od obveznika uzdržavanja ili na drugi način, odnosno kada ukupni dohodak i ukupni primici podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegova kućanstva mjesečno ne prelaze po članu kućanstva iznos od jedne proračunske osnovice te preporuka HZSR-a o potrebi stambenog zbrinjavanja žrtve nasilja u obitelji.

Nadalje, izmjenama i dopunama ZSZPP, na snazi od 28. srpnja 2023., omogućeno je da se utvrđeno pravo na stambeno zbrinjavanje temeljem zahtjeva korisnika nakon isteka roka od dvije godine može produžiti za dodatne dvije godine ako razlozi zbog kojih je rješenje doneseno još uvijek traju, uz ispunjavanje uvjeta propisanih ZSZPP-om što se utvrđuje u postupku pred upravnim tijelom županije odnosno Grada Zagreba. Za napomenuti je da je nadležno Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine u 2024. godini

⁷⁷ „Narodne novine“, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23. i 156/23. - prema Obiteljskom zakonu: Načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta, prema kojemu dijete ima pravo ostvarivati osobne odnose s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s djetetovom dobrobiti (članak 5.).

⁷⁸ „Narodne novine“, br. 106/18., 98/19. i 82/23.

kroz navedene izmjene i dopune ZSZPP-a osiguralo produženje prava na stambeno zbrinjavanje za 9 korisnica za dodatne dvije godine, te će se isto primijeniti i na ostale korisnice u narednom razdoblju.

Uredba o kriterijima za bodovanje prijava za stambeno zbrinjavanje⁷⁹, temeljena na ZSZPP, propisuje da prijava u kojoj je naveden član kućanstva koji ima utvrđen status žrtve nasilja u obitelji ostvaruje jednokratno 40 bodova. Podnositelji prijave za stambeno zbrinjavanje, kao jedan od dokaza o ispunjavanju uvjeta za bodovanje podnose pravomoćnu sudsku presudu o počinjenom nasilju obitelji. Zahtjev za stambeno zbrinjavanje podnosi se nadležnim upravnim tijelima županija ili Grada Zagreba, koji u postupku donose rješenje o utvrđenom pravu na stambeno zbrinjavanje žrtve nasilja u obitelji te ga dostavlja nadležnom Ministarstvu na izvršenje.

Nadalje, Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti⁸⁰ propisuje odredbe kojima se osigurava rodno osjetljivo tumačenje oblika progonjanja iz članka 1.A(2) Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine te prepoznaje ranjive skupine, među kojima, žrtve trgovanja ljudima, žrtve mučenja, silovanja ili drugog psihičkog, fizičkog ili spolnog nasilja, kao što su žrtve sakaćenja ženskih spolnih organa⁸¹. Ujedno propisuje i posebna postupovna i prihvatna jamstva kojima se pruža odgovarajuća potpora tražiteljima s obzirom na okolnosti, među ostalima, spol, spolno opredjeljenje, rodni identitet, mentalno zdravlje ili posljedice mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili spolnog nasilja. Ovim se Zakonom ženama migranticama osigurava boravak, odnosno privremeni boravak čime se daje i izravan odgovor na zahtjeve Konvencije Vijeća Europe. Autonomni boravak može se odobriti na rok do dvije godine, ako je osoba prethodno imala tri godine odobren privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji. U slučajevima prekida braka i drugog odnosa predviđeno je odobravanje privremenog boravka iz ozbiljnih opravdanih razloga humanitarne prirode⁸². Mogućnost podnošenja zahtjeva ne ovisi o trajanju braka ili odnosa ili prethodnom zakonskom statusu jedne od stranaka. Ujedno, postoji i zakonska mogućnost da žene koje su odvedene u drugu zemlju zbog prisilnog braka, nakon povratka u Republiku Hrvatsku podnesu zahtjev za privremeni boravak iz humanitarnih razloga.

Od 2021. godine na snazi je i *Standardni operativni postupak za prevenciju i odgovor u slučaju seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja u prihvatilištima za tražitelje/tražiteljice međunarodne zaštite* (u daljnjem tekstu: Standardni operativni postupak) izrađen u suradnji s Visokim povjerenikom Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM), Hrvatskim Crvenim križem (HCK), Medecins du Monde-Belgique (Liječnici svijeta, MdM-BE), Hrvatskim pravnim centrom, Isusovačkom službom za izbjeglice Hrvatska i Društvom za psihološku pomoć. Standardni operativni postupak, među ostalim, sadrži vodeća načela postupanja u slučaju seksualnog i rodno utemeljenog nasilja u prihvatilištima u Republici Hrvatskoj, definira pružatelje usluga odnosno osobe zadužene za

⁷⁹ „Narodne novine“, broj 38/24.

⁸⁰ „Narodne novine“, br. 70/15., 127/17., 33/23. i 17/25.

⁸¹ Članak 4. stavak 14. Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

⁸² Zakon o strancima, „Narodne novine“, br. 133/20., 114/22., 151/22. i 40/25.

prevenciju, detekciju i postupanje u slučaju seksualnog i rodno utemeljenog nasilja te sadrži popis kategorija seksualnog i rodno utemeljenog nasilja, kao i popis pružatelja usluga i njihovih podataka za kontakt kako bi postupanje u slučaju nasilja bilo što brže i učinkovitije. Primjenom Standardnog operativnog postupka u svakodnevnom radu, djelatnici prihvatilišta prvenstveno su zaduženi za prevenciju, a u slučaju pojave, odnosno detekcije rodno utemeljenog nasilja, odnosno nasilja u obitelji, dužni su postupati sukladno odredbama ovog dokumenta. Važnu ulogu u tom postupku imaju koordinatori za seksualno i rodno utemeljeno nasilje zaposleni u prihvatilištima, koji su socijalni radnici osposobljeni i za rad sa djecom, a imenovani su od strane Ministarstva unutarnjih poslova.

Sve navedene zakonske izmjene te drugi pravni akti koji su na snazi odraz su snažne političke volje za postizanjem odgovora na zahtjeve Konvencije Vijeća Europe i preporuke GREVIO-a, čime se stvaraju pretpostavke za unaprjeđenje položaja žrtava nasilja u obitelji i daje doprinos njihovoj učinkovitijoj zaštiti te pružanju pomoći u situacijama kada je isto potrebno.

OPIS PROBLEMA

Nasilje nad ženama i nasilje u obitelji predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i temeljenih sloboda (pravo na život, sigurnost, dostojanstvo, tjelesni i emocionalni integritet) te ostavlja duboke zdravstvene, socijalne i druge posljedice na žrtvu nasilja, kao i na funkcioniranje cijele obitelji, zajednice i društva. U cilju stvaranja predispozicija za uklanjanje nasilja i njegovo sprječavanje, potrebno je problem sagledati kroz njegov opseg i oblik te priznati njegovu prisutnost u društvu. U Republici Hrvatskoj, kao i u drugim europskim državama, nasilje je postalo sveprisutan problem, na svim razinama društva, neovisno o tipu obitelji i bez obzira na stupanj obrazovanja, dob ili spol. Ipak podaci pokazuju kako žene čine većinu žrtava nasilja u obitelji.

Nasilje od strane intimnog partnera jedan je od najčešćih oblika nasilja nad ženama i uključuje fizičko, seksualno i emocionalno zlostavljanje i kontroliranje ponašanja od strane intimnog partnera. Odnosi se na bilo koje ponašanje unutar intimnog odnosa koje uzrokuje fizičku, psihičku ili seksualnu štetu osobama u vezi, kao fizičko nasilje, seksualno nasilje, emocionalno (psihičko) nasilje (kao što su vrijeđanje, omalovažavanje, stalno ponižavanje, zastrašivanje primjerice uništavanje stvari, prijetnje ozljedama, prijetnje oduzimanjem djece) te kontroliranje ponašanja, uključujući izolaciju osobe od obitelji i prijatelja, praćenje njihovoga kretanja te ograničavanje pristupa financijskim sredstvima, zapošljavanju, obrazovanju ili medicinskoj skrbi⁸³.

⁸³ World Health Organization, WHO/RHR/12.36, 2012., *'Understanding and addressing violence against women'*

Procjene koje je objavila Svjetska zdravstvena organizacija⁸⁴ pokazuju da je globalno oko 1 od 3 (30 %) žena u svijetu tijekom života bila izložena ili fizičkom i/ili seksualnom nasilju od intimnog partnera. Populacijski fond Ujedinjenih naroda⁸⁵ utvrdio je da je nasilje nad ženama i djevojčicama, kao oblik rodno utemeljenog nasilja, jedno od najraširenijih kršenja ljudskih prava u svijetu, navodeći da će „jedna od tri žene tijekom života doživjeti fizičko ili seksualno zlostavljanje“. Naime, mnoga istraživanja pokazuju da postoji izravna i značajna korelacija između razine rodne ravnopravnosti u zemlji i stope nasilja u obitelji, pri čemu zemlje s nižom rodnom jednakošću imaju više stope nasilja u obitelji. Europska komisija⁸⁶, kao jedan od primjera rodno utemeljenog nasilja, navodi nasilje u obitelji, te se ističe kako je 22 % svih žena, koje imaju ili su imale partnera, doživjelo fizičko i/ili seksualno nasilje od strane partnera od svoje 15. godine. U Strategiji za rodnu ravnopravnost 2020. - 2025. godine⁸⁷ ističe se, kako i stoji u Konvenciji Vijeća Europe, kako je rodno utemeljeno nasilje, odnosno nasilje nad ženom zato što je žena ili nasilje koje nerazmjerno pogađa žene, i dalje jedan od najvećih problema naših društava i duboko je ukorijenjeno u rodnoj neravnopravnosti, a usprkos tomu i dalje se vrlo često ne prijavljuje te se zanemaruje. Nadalje, u Strategiji EU za prava žrtava⁸⁸ ističe se kako je nasilje u obitelji nasilje u bliskom odnosu kad počinitelj dijeli isti krov sa žrtvom. Prema Direktivi o pravima žrtava⁸⁹, nasilje u bliskom odnosu provodi osoba koja je trenutačni ili bivši bračni drug ili partner ili drugi član obitelji žrtve, bez obzira na to dijeli li počinitelj ili je dijelio isto kućanstvo sa žrtvom (vidjeti uvodnu izjavu 18. Direktive o pravima žrtava)⁹⁰, a ono više pogađa žene i djecu. Dodatni je problem što žrtve vrlo često nisu upućene u svoja prava, a nedovoljno prijavljivanje kaznenih djela također je ozbiljan problem. Zbog straha od počinitelja ili posljedica sudjelovanja u sudskom postupku žrtve često ne prijavljuju kaznena djela. Slučajevi i seksualnog i rodno utemeljenog nasilja uglavnom ostaju neprijavljeni. Tek trećina žena koje su fizički ili seksualno zlostavljane, a počinitelji su većinom njihovi partneri ili bliski rođaci, obrati se nadležnim tijelima. Posebno je bitno

⁸⁴ World Health Organization, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

⁸⁵ United Nations Population Fund, <https://www.unfpa.org/gender-based-violence>

⁸⁶ European Commission: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

⁸⁷ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025., COM(2020) 152 final, Bruxelles, 5.3..2020.,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>

⁸⁸ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Unija ravnopravnosti: Strategija EU-a za prava žrtava (2020.-2025.), COM(2020) 258 final, Bruxelles, 24.6.2020.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0258&from=EN>

⁸⁹ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća od 2001/220/PUP, Službeni list Europske unije, 14.11.2012., 315/57

⁹⁰ Uvodna izjava 18. Direktive o pravima žrtava: „Kada se nasilje dogodi u bliskom odnosu, nasilje provodi osoba koja je trenutačni ili bivši bračni drug ili partner ili drugi član obitelji žrtve, bez obzira na to dijeli li počinitelj ili je dijelio isto kućanstvo sa žrtvom. Takvo nasilje moglo bi obuhvaćati tjelesno, spolno, psihičko ili ekonomsko nasilje i moglo bi imati za posljedicu tjelesnu, umnu ili emocionalnu štetu ili ekonomski gubitak. Nasilje u bliskim odnosima ozbiljan je i često skriven društveni problem koji bi mogao uzrokovati sustavnu psihičku i fizičku traumu s teškim posljedicama jer je počinitelj osoba u koju bi žrtva trebala moći imati povjerenje. Žrtve nasilja u bliskim odnosima mogu stoga imati potrebu za posebnim zaštitnim mjerama. Žene su ovom vrstom nasilja pogođene nerazmjerno više, a situacija može biti još gora ako je žena o počinitelju ovisna ekonomski, društveno ili u pogledu svojeg prava na boravak.“

istaknuti da se u slučajevima rodno utemeljenog nasilja treba postupati s najvećom pažnjom kako bi se izbjegla viktimizacija djece. Djeca često postaju žrtve u obiteljskom okruženju ili okruženju osoba o kojima ovise. Stoga je neophodno osigurati posebne mehanizme prijavljivanja za takve žrtve. Stručnjaci koji su u kontaktu s njima (kao što su zdravstveno osoblje ili nastavnici) trebaju biti osposobljeni za otkrivanje kaznenih djela i odgovarajuće postupanje.

Bitno je istaknuti kako nije svako nasilje u obitelji jednako. Postoje razlike u učestalosti, težini, obliku, ishodu. Naime, nasilje u obitelji može imati mnoge oblike, uključujući tjelesno, seksualno, emocionalno i ekonomsko. Radi se o svakom prijetećem, prisilnom, dominantnom te nasilnom ponašanju koje se javlja u obiteljskom, kućnom ili intimnom odnosu, ili bivšem intimnom odnosu, a koje uzrokuje osjećaj straha kod osobe prema kojoj se netko nasilno ponaša. Nasilje u obitelji nije svađa s vremena na vrijeme, već je kontinuirani obrazac nasilnog ponašanja koje jedna osoba čini prema drugoj, često koristeći više obrazaca ponašanja, kao primjerice nasilje od strane intimnog partnera (ili bivšeg), nasilje usmjereno prema djeci, što podrazumijeva i slučajeve nasilja kad supružnik/ca zlostavlja supružnika/cu pred djetetom, nasilno ponašanje ili loše postupanje prema starijoj osobi od strane partnera ili člana obitelji, a što često uključuje ekonomsko nasilje, kontrolirajuće ponašanje i/ili nemar, dok se nasilje prema roditeljima pojavljuje u vidu nasilnog ponašanja od strane adolescentnog djeteta ili uzdržavane osobe. Usprkos tomu, nasilje u obitelji jedan je od zločina koji se najmanje prijavljuju.

U nastojanju da se izradi istraživanje na razini Europske unije o rodno utemeljenom nasilju, Eurostat je 2021. godine izradio metodološki priručnik⁹¹ kao podlogu istraživanju. Naime, jedan od ključnih preduvjeta za postizanje rodno ravnopravne Europe je sprječavanje i borba protiv svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama, podrška i zaštita žrtava nasilja, a posebno nasilja u obitelji. Sukladno konceptima izloženima u navedenom priručniku, glavnim pojmovima i definicijama te smjernicama o svim tehničkim i metodološkim aspektima za provođenje istraživanja, izrađena je publikacija⁹² koja pruža osnovne informacije o razvoju metodologije i o provedbi EU istraživanja o rodno utemeljenom nasilju nad ženama i drugim oblicima međuljudskog nasilja.

Provedeno istraživanje pokazuje kako počinitelj nasilja u obitelji često vjeruje da ima pravo na to, ili da je njegovo/njezino ponašanje prihvatljivo, opravdano ili da nije vjerojatno da će biti prijavljeno. Mnogi ljudi ne prepoznaju sebe kao zlostavljače ili žrtve, jer svoja iskustva mogu smatrati obiteljskim sukobima. U nasilnim vezama može doći do ciklusa zlostavljanja tijekom kojeg napetosti rastu i dolazi do čina nasilja, nakon čega slijedi razdoblje pomirenja i smirivanja. Žrtve mogu biti zarobljene u situacijama nasilja u obitelji kroz izolaciju, moć i kontrolu, traumatično vezivanje za zlostavljača, kulturno prihvaćanje, nedostatak financijskih sredstava, strah i sram ili kako bi zaštitile djecu. Kao rezultat zlostavljanja, žrtve mogu doživjeti tjelesne nedostatke, nereguliranu agresiju, kronične zdravstvene probleme, mentalne

⁹¹ Methodological manual for the EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV) — European Union, 2021 edition

⁹² EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV) — first results, European Union, 2022

bolesti, ograničene financije i slabu sposobnost stvaranja zdravih odnosa. Žrtve mogu doživjeti ozbiljne psihičke poremećaje, poput posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP). Djeca koja žive u kućanstvu s nasiljem često pokazuju psihološke probleme od rane dobi, a to može doprinijeti posrednoj traumatizaciji. Prema ranije spomenutoj Direktivi o zaštiti žrtava (uvodna izjava 17.)⁹³ rodno utemeljenim nasiljem smatra se „*nasilje usmjereno protiv osobe zbog njezinog spola, spolnog identiteta ili spolnog izražavanja ili koje nerazmjerno više pogađa osobe određenog spola*”. Iako je povijesno gledano nasilje u obitelji problem heteroseksualne obitelji, potrebno je više pozornosti usmjeriti i na nasilje u istospolnim vezama.

Noviji oblik rodno utemeljenog nasilja, partnerskog nasilja odnosno nasilja nad ženama u vidu online, odnosno digitalnog nasilja, sve je više prisutan u modernom društvu. Isto kao i nasilje među partnerima izvan interneta, nasilje na internetu može se pojaviti u različitim oblicima nasilja, uključujući seksualno i psihičko. Osim toga, jedan od najrjeđe spominjanih oblika nasilja uopće, pa tako i na internetu svakako je njegova ekonomska dimenzija. Online nasilje na žrtvu može imati veliku ekonomsku štetu uzrokovanu samim nasiljem, ali i posljedicama koje nasilje ostavlja na njezin profesionalni život i rad. Stoga GREVIO u svojoj Općoj preporuci br. 1. o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama ističe kako s radi o nasilju nad ženama i djevojčicama koje je ukorijenjeno u isti kontekst neravnopravnosti žena i osjećaja povlaštenosti muškaraca kao i psihičko, seksualno i tjelesno nasilje koje žene i djevojčice doživljavaju u svijetu izvan interneta. GREVIO također ističe da različiti oblici nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u digitalnoj dimenziji i u stvarnom svijetu nisu međusobno isključivi i često se preklapaju što dodatno produbljuje traumatizaciju od zlostavljanja, a u nekim slučajevima čak i ugrožava fizičku sigurnost žrtve. Stoga je bitno uzeti u obzir digitalnu dimenziju u slučaju tjelesnog i seksualnog nasilja, a posebno u slučaju nasilja u intimnim partnerskim odnosima⁹⁴. Slijedom navedenoga nužno je poduzimati mjere radi osiguravanja sigurnosti žrtava uvažavajući njegovu internetsku dimenziju⁹⁵.

Različite oblike nasilja nad ženama, uključujući i nasilje u obitelji, seksualno nasilje i silovanje, uhođenje, osobito uhođenje bivših partnera, potrebno je tretirati kao rodno utemeljeni fenomen. Odnosi između žena i muškaraca koji su kroz povijest bili neravnopravni, doveli su do dominacije muškaraca nad ženama i među temeljnim su uzrocima nasilja nad ženama. Motivacija koja stoji iza ovih oblika nasilja je moć i kontrola nad ženom – njezinim tijelom, njezinim umom, njezinom ekonomskom situacijom, njezinom

⁹³ Uvodna izjava 17. Direktive o pravima žrtava: „*Nasilje usmjereno protiv osobe zbog njezinog spola, spolnog identiteta ili spolnog izražavanja ili koje nerazmjerno više pogađa osobe određenog spola smatra se rodno uvjetovanim nasiljem. Ono može imati za posljedicu tjelesnu, spolnu, emocionalnu ili psihičku štetu ili ekonomski gubitak za žrtvu. Rodno uvjetovano nasilje smatra se oblikom diskriminacije i povredom temeljnih sloboda žrtve te uključuje nasilje u bliskim odnosima, spolno nasilje (uključujući silovanje, spolno zlostavljanje i uznemiravanje), trgovanje ljudima, ropstvo te različite oblike štetnih postupanja, poput prisilnih brakova, sakaćenja ženskih spolnih organa i takozvanih „zločina iz časti”. Žene koje su žrtve rodno uvjetovanog nasilja i njihova djeca često trebaju posebnu potporu i zaštitu zbog velikog rizika sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde povezanih s takvim nasiljem.*“

⁹⁴ <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

⁹⁵ GREVIO izvještaj za RH (§ 209, 233)

seksualnošću ili njezinim reproduktivnim funkcijama. Stoga, kako bi se učinkovito riješio problem i njegovi temeljni uzroci, potrebno je priznati da je nasilje nad ženama kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena. Zakonodavstvo i politike trebaju se temeljiti na razumijevanju činjenice da je nasilje nad ženama rodno utemeljeno nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili nerazmjerno pogađa žene.⁹⁶ Upravo zbog toga GREVIO u svom izvještaju snažno potiče hrvatske vlasti da osiguraju da sve političke i zakonodavne mjere poduzete s ciljem provedbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji jasnije odražavaju razumijevanje toga da je nasilje nad ženama, uključujući nasilje u obitelji, usmjereno na ženu samo zato što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene, pri čemu je nužno koristiti opsežnu stručnost nevladinih organizacija usmjerenu na žrtve⁹⁷.

STATISTIČKI POKAZATELJI

a. Ministarstvo unutarnjih poslova

a.1. Kaznena djela

Podaci Ministarstva unutarnjih poslova u vezi s kaznenim djelima počinjenima na štetu članova obitelji i bliskih osoba, prema spolu žrtve u razdoblju od 2020. do 2024. godine, pojedinačno po godinama, ukazuju na sljedeće:

2020. godina

Glava KZ-a/Naziv kaznenog djela	Ukupno kaznenih djela RH	Kaznena djela počinjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba	Žrtva	
		2020.	M	Ž
X. Kaznena djela protiv života i tijela				
Čl. 110. Ubojstvo	19	6	2	4
Čl. 110. Ubojstvo (pokušaj)	75	18	13	5
Čl. 111. Teško ubojstvo	17	10	-	10
Čl. 111. Teško ubojstvo (pokušaj)	33	12	6	6
Čl. 117. Tjelesna ozljeda	1.256	1.055	337	724
Čl. 118. Teška tjelesna ozljeda	722	135	61	74
XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode				
Čl. 139. Prijetnja	5.572	2.740	777	2.166
Čl. 140. Nametljivo ponašanje	394	100	10	94
XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode				
Čl. 153. Silovanje	168	79	-	79
Čl. 153. Silovanje – pokušaj	16	6	-	6

⁹⁶ GREVIO izvještaj za RH (§13)

⁹⁷ GREVIO izvještaj za RH (§ 14 i 43)

Čl. 156. Spolno uznemiravanje	64	8	-	8
XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece				
Čl. 179.a Nasilje u obitelji	1.578	1.578	248	1.330
UKUPNO	9.914	5.747 (57,97 %)	1.454	4.506

2021. godina

Glava KZ-a/Naziv kaznenog djela	Ukupno kaznenih djela RH	Kaznena djela počinjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba	Žrtva	
		2021.	M	Ž
X. Kaznena djela protiv života i tijela				
Čl. 110. Ubojstvo	15	8	3	5
Čl. 110. Ubojstvo (pokušaj)	78	25	17	8
Čl. 111. Teško ubojstvo	15	10	4	6
Čl. 111. Teško ubojstvo (pokušaj)	25	8	4	4
Čl. 117. Tjelesna ozljeda	1.352	1.142	301	846
Čl. 118. Teška tjelesna ozljeda	706	154	65	89
XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode				
Čl. 139. Prijetnja	5.818	3.088	778	2.509
Čl. 140. Nametljivo ponašanje	428	236	9	227
XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode				
Čl. 153. Silovanje	194	101	-	101
Čl. 153. Silovanje – pokušaj	19	8	-	8
Čl. 156. Spolno uznemiravanje	98	11	-	11
XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece				
Čl. 179.a Nasilje u obitelji	1.661	1.661	231	1.430
UKUPNO	10.409	6.452 (61,98 %)	1.412	5.244

2022. godina

Glava KZ-a/ Naziv kaznenog djela	Ukupno kaznenih djela RH	Kaznena djela počinjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba	Žrtva	
		2022.	M	Ž
X. Kaznena djela protiv života i tijela				
Čl. 110. Ubojstvo	12	7	1	6
Čl. 110. Ubojstvo (pokušaj)	93	33	25	8
Čl. 111. Teško ubojstvo	15	12	6	6
Čl. 111. Teško ubojstvo (pokušaj)	15	7	2	5

Čl. 117. Tjelesna ozljeda	1.468	1.276	336	944
Čl. 118. Teška tjelesna ozljeda	755	130	60	70
XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode				
Čl. 139. Prijetnja	5.996	3.330	850	2.682
Čl. 140. Nametljivo ponašanje	439	232	16	216
XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode				
Čl. 153. – Silovanje	216	129	1	128
Čl. 153. Silovanje – pokušaj	14	5	-	5
Čl. 156. Spolno uznemiravanje	68	11	2	9
XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece				
Čl. 179.a Nasilje u obitelji	1.879	1.879	252	1.627
UKUPNO	10.970	7.051 (67,74 %)	1.551	5.706

2023. godina

Glava KZ-a/ Naziv kaznenog djela	Ukupno kaznenih djela RH	Kaznena djela počinjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba	Žrtva	
		2023.	M	Ž
X. Kaznena djela protiv života i tijela				
Čl. 110. Ubojstvo	11	5	2	3
Čl. 110. Ubojstvo (pokušaj)	78	16	10	6
Čl. 111. Teško ubojstvo	12	9	5	4
Čl. 111. Teško ubojstvo (pokušaj)	33	14	6	8
Čl. 117. Tjelesna ozljeda	1.833	1.593	467	1126
Čl. 118. Teška tjelesna ozljeda	889	197	81	116
XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode				
Čl. 139. Prijetnja	7.182	3.895	1.037	3.053
Čl. 140. Nametljivo ponašanje	509	301	30	271
XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode				
Čl. 153. Silovanje	194	100	-	100
Čl. 153. Silovanje – pokušaj	17	9	-	9
Čl. 156. Spolno uznemiravanje	71	11	-	11
XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece				
Čl. 179.a Nasilje u obitelji	2.310	2.310	304	2006
UKUPNO	13.139	8.460 (64,39 %)	1.942	6.713

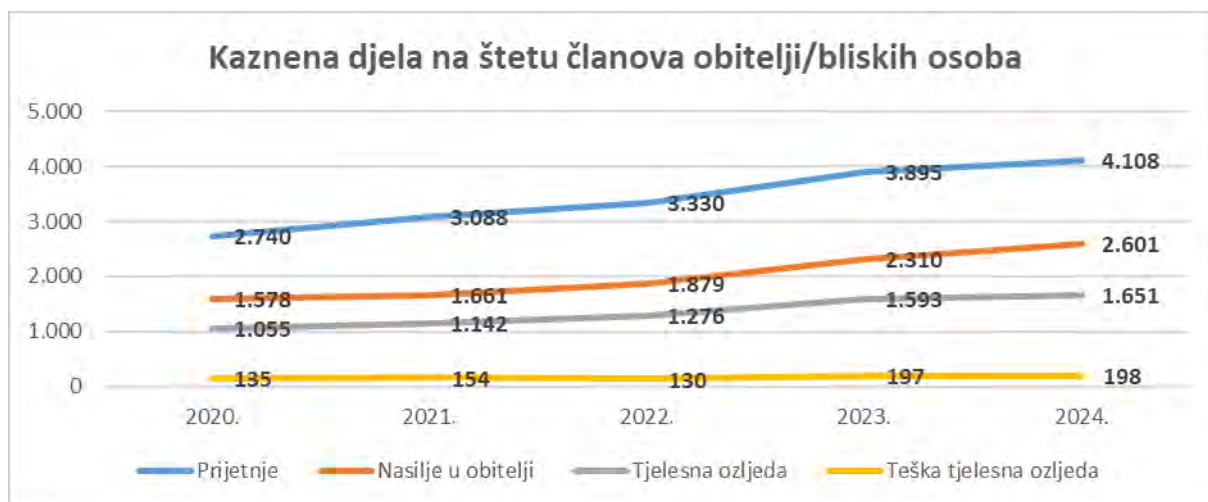
2024. godina

Glava KZ-a/ Naziv kaznenog djela	Ukupno kaznenih djela RH	Kaznena djela počinjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba	Žrtva	
		2024.	M	Ž
X. Kaznena djela protiv života i tijela				
Čl. 110. Ubojstvo	11	2	2	-
Čl. 110. Ubojstvo (pokušaj)	62	5	5	-
Čl. 111. Teško ubojstvo	17	8	4	4
Čl. 111. Teško ubojstvo (pokušaj)	43	21	13	8
Čl. 111. a Teško ubojstvo ženske osobe ⁹⁸	9	8	-	8
Čl. 111. a Teško ubojstvo ženske osobe (pokušaj)	10	9	-	9
Čl. 117. Tjelesna ozljeda	1.951	1.651	470	1.181
Čl. 118. Teška tjelesna ozljeda	990	198	82	116
XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode				
Čl. 139. Prijetnja	7.531	4.108	1.091	3.209
Čl. 140. Nametljivo ponašanje	688	376	48	328
XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode				
Čl. 153. Silovanje	259	141	1	140
Čl. 153. Silovanje – pokušaj	21	8	-	8
Čl. 156. Spolno uznemiravanje	103	14	1	13
XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece				
Čl. 179.a Nasilje u obitelji	2.601	2.601	366	2.235
UKUPNO	14.296	9.150 (64 %)	2.083	7.259

Iz izloženih podataka vidljiv je kontinuiran porast broja kaznenih djela po godinama općenito te ujedno i porast broja istih kaznenih djela počinjenih među bliskim osobama. Tako je sa udjela od 53,71 % u 2019. godini broj kaznenih počinjenih među bliskim osobama porastao na zabrinjavajućih 67,74 % u 2022. godini, međutim vidljiv je blagi pad u 2023. godini (64,39 %) te u 2024. godini (64 %). Pritom se ističe i činjenica o većem udjelu žena kao žrtava nasilja koji je kontinuirano prisutan u vrlo visokom postotku iznad 75 % (2020. godine – 75,6 %, 2021. godine – 78,78 %, 2022. godine – 78,62 %, 2023. godine – 77,56 % te 2024. godine – 77,70 %).

⁹⁸ Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona („Narodne novine“, br. 36/24.) od 2. travnja 2024. uvedeno je kazneno djelo „Teško ubojstvo ženske osobe“ opisano u članku 111.a Kaznenog zakona.

Najčešća kaznena djela počinjena na štetu članova obitelji/bliskih osoba su prijetnje, nasilje u obitelji, a potom i tjelesne ozljede. U donjem grafu daje se prikaz kaznenih djela na štetu članova obitelji/bliskih osoba u petogodišnjem razdoblju (od 2020. do 2024. godine).

Iz priloženog grafa vidljivo je da je 2022. godine nastavljen trend povećanja kaznenih djela nasilja u obitelji u odnosu na prethodno razdoblje. Naime, 2020. godine evidentirano je 1.578 kaznenih djela, 2021. godine 1.661 kazneno djelo, a 2022. godine 1.879 kaznenih djela nasilja u obitelji. Obzirom na to da je 2022. godine evidentirano 1.879 kaznenih djela nasilja u obitelji razvidno je povećanje od 13,1 % u odnosu na 2021. godine kada je evidentirano 1.661 kazneno djelo nasilja u obitelji. Također i 2023. godine nastavljen je trend povećanja kaznenih djela nasilja u obitelji za 22,9 %. Osim toga, 2023. godine nastavljen je i trend povećanja ostalih kaznenih djela u odnosu na 2022. godinu, primjerice kaznenih djela prijetnji za 22,9 %, kaznenih djela tjelesnih ozljeda za 24,8 % te teških tjelesnih ozljeda za 51,5 %. U 2024. godini evidentirano je povećanje kaznenih djela prijetnji za 5,5 % u odnosu na prethodnu 2023. godinu, povećanje kaznenih djela nasilja u obitelji za 12,6 % te povećanje kaznenih djela tjelesnih ozljeda za 3,6 % u odnosu na 2023. godinu. Kaznenih djela teških tjelesnih ozljeda, uključujući i pokušaje, 2024. godini je evidentirano samo 0,5 % više u odnosu na prethodnu godinu.

Isto tako, unazad pet godina bilježi se trend porasta prijavljenih kaznenih djela iz područja kaznenopravne zaštite djece i obitelji. U 2021. godini evidentiran je porast kaznenih djela za 14,6 % u odnosu na 2020. godinu (7.895 kaznenih djela), 2022. godine porast za 8,1 % u odnosu na 2021. godinu (9.045 kaznenih djela), dok se 2023. godine ističe porast kaznenih djela iz područja kaznenopravne zaštite djece i obitelji za 18 % u odnosu na prethodnu 2022. godinu (9.776 kaznenih djela) te 2024. godine za 4,3 % više u odnosu na 2023. godinu (11.504 kaznenih djela).

Grafički prikaz: Trend porasta kaznenih djela iz područja kaznenopravne zaštite djece i obitelji

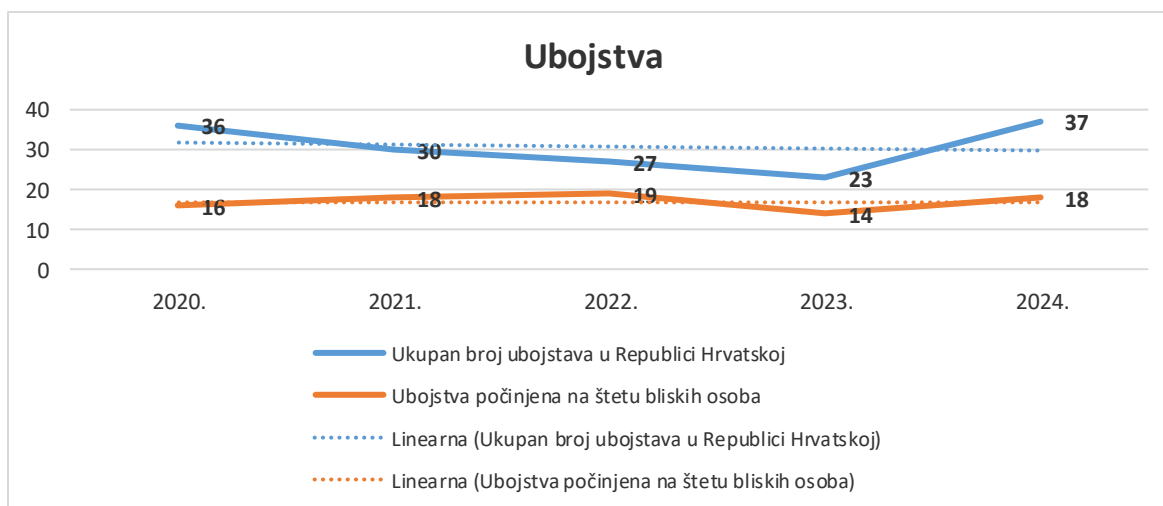

Tijekom 2024. godine u Republici Hrvatskoj je prijavljeno i procesuirano ukupno 12.037 kaznenih djela iz područja kaznenopravne zaštite djece i obitelji, a što je u odnosu na 2023. godinu povećanje za 4,3 %, u odnosu na 2022. godinu povećanje za 28 %, u odnosu na 2021. godinu povećanje za 33 %, a u odnosu na 2020. godinu povećanje za 52,5 %. Kriminalističkim istraživanjima kaznenih djela kaznenopravne zaštite djece i obitelji u 2024. godini razriješeno je njih 11.984, odnosno 99,6 %.

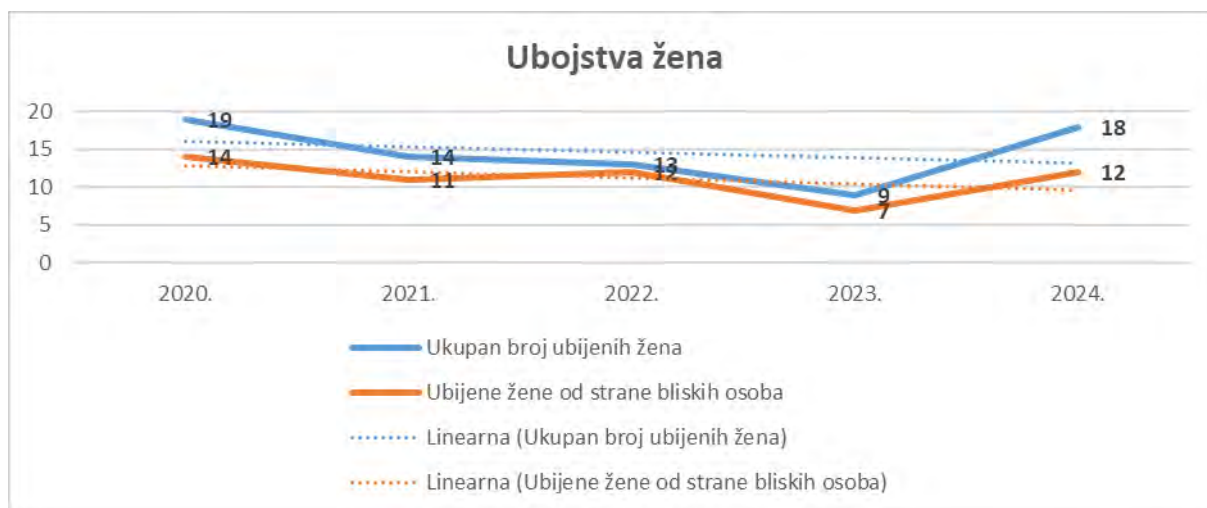
Najznačajniji udio kaznenih djela iz područja kaznenopravne zaštite djece i obitelji čine kaznena djela protiv braka, obitelji i djece (Glava XVIII. KZ-a), kojih je tijekom 2024. godine evidentirano 6.571 što je 4,4 % više u odnosu na 2023. godinu kada je ukupno evidentirano 6.294 kaznenih djela iz ovoga područja kriminaliteta.

Najveći udio u kaznenim djelima protiv braka, obitelji i djece čine kaznena djela povrede djetetovih prava, nasilja u obitelji i povrede dužnosti uzdržavanja. Nakon što je posljednje četiri godine bilježen kontinuirani porast otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela povrede djetetovih prava i kaznenih djela povrede dužnosti uzdržavanja, u 2024. godini je trend porasta tih kaznenih djela blago usporen, odnosno u 2024. godini evidentirano je 3.167 kaznenih djela povrede djetetovih prava ili 1,5 % više nego prethodne godine te 559 kaznenih djela povrede dužnosti uzdržavanja, odnosno 2,2 % u odnosu na 2023. godinu. Međutim, nastavljen je trend povećanja broja kaznenih djela nasilja u obitelji, kojih je tijekom 2024. godine evidentirano 2.601, odnosno 12,6 % više nego prethodne godine.

Nadalje, u Republici Hrvatskoj je u razdoblju od 2020. do 2024. evidentirano ukupno 153 ubojstava, od kojih je 85 počinjeno na štetu članova obitelji/bliskih osoba.

U odnosu na statističke podatke o ubojstvima počinjenih na štetu žena u petogodišnjem razdoblju (od 2020. do 2024. godine), ističe se kako je od ukupno 153 ubojstava njih 73 počinjeno je na štetu osoba ženskog spola, dok je 56 ubojstava na štetu žena počinjeno od strane članova obitelji/bliskih osoba (od ukupno 85 ubojstava).

Tijekom 2022. godine u Republici Hrvatskoj zabilježeno je ukupno 27 kaznenih djela ubojstava i teških ubojstava te 108 kaznenih djela ubojstava i teških ubojstava u pokušaju. Od sveukupnog broja ubojstava i teških ubojstava u 2022. godini na štetu članova obitelji/ bliskih osoba počinjeno je 19 navedenih kaznenih djela, odnosno 70,4 %. Obzirom na spol žrtava, 12 žrtava su ženskog, a 7 muškog spola.

U 2023. godini zabilježeno je ukupno 23 kaznenih djela ubojstava i teških ubojstava te 111 kaznenih djela ubojstava i teških ubojstava u pokušaju. Od sveukupnog broja ubojstava i teških ubojstava u 2023. godini na štetu članova obitelji/bliskih osoba počinjeno je 14 navedenih kaznenih djela, odnosno 60,9 %. Obzirom na spol žrtava, 7 žrtava su ženskog, a 7 muškog spola.

Tijekom 2024. godine u Republici Hrvatskoj zabilježeno je ukupno 37 kaznenih djela ubojstava, teških ubojstava i teških ubojstava ženske osobe te 115 kaznenih djela ubojstava, teških ubojstava i teških ubojstava ženske osobe u pokušaju. Od sveukupnog broja ubojstava, teških ubojstava i teških ubojstava ženske osobe u 2024. godini, na štetu članova obitelji/bliskih osoba počinjeno je 18 navedenih kaznenih djela, odnosno 48,6 %. Obzirom na spol žrtava, 12 žrtava su ženskog i 6 muškog spola.

a.2. Prekršaji nasilja u obitelji

Podaci Ministarstva unutarnjih poslova u dijelu primjene članka 10. ZZNO-a u razdoblju od 2020. do 2024. po godinama ukazuju na sljedeće :

2020. godina

- **prekršajno je prijavljeno 8.539 osoba** (za 11,3 % manje nego u istom razdoblju 2019. godine kada je prekršajno prijavljeno 9.626 osoba), od toga **6.601 osoba muškog i 1.938 osoba ženskog spola**
- počinjenim prekršajem nasilja u obitelji zbog kojeg je počinitelj prekršajno prijavljen, **oštećeno je ukupno 9.888 osoba** što je manje za 7,4 % u odnosu na isto razdoblje 2019. godine kada je oštećeno ukupno 10.671 osoba
- **prema spolu, 6.270 žrtava su ženskog spola** u odnosu na razdoblje 2019. godine kada je evidentirano 6.929 žrtava ženskog spola te **3.618 žrtava muškog spola** u odnosu na razdoblje 2019. godine kada je oštećeno 3.745 osoba muškog spola
- **u odnosu na žrtve nasilja u obitelji koje uživaju posebnu zaštitu**, evidentirano je **124 žrtava s invaliditetom** te **1.101 žrtava starije životne dobi** (717 žrtava ženskog i 384 žrtava muškog spola)
- ukoliko promatramo partnerski odnos između žrtava i počinitelja, počinitelji **nasilničkog ponašanja u obitelji** bili su: u 1.849 slučajeva suprug, a u 474 slučajeva supruga, u 664 slučajeva izvanbračni suprug, a u 180 slučajeva izvanbračna supruga, u 286 slučajeva bivši suprug, a u 95 slučajeva bivša supruga, u 140 slučajeva bivši izvanbračni suprug, a u 35 slučajeva bivša izvanbračna supruga, itd.

2021. godina

- **prekršajno je prijavljeno 8.368 osoba** (za 2 % manje nego u istom razdoblju 2020. godine kada je prekršajno prijavljeno 8.539 osoba), od toga **6.402 osobe muškog i 1.966 osoba ženskog spola**
- počinjenim prekršajem nasilja u obitelji zbog kojeg je počinitelj prekršajno prijavljen, **oštećeno je ukupno 9.564 osoba** što je manje za 3,3 % u odnosu na isto razdoblje 2020. godine kada je oštećeno ukupno 9.888 osoba
- **prema spolu, 6.122 žrtava su ženskog spola** te **3.442 žrtava muškog spola**

- **u odnosu na žrtve nasilja u obitelji koje uživaju posebnu zaštitu**, evidentirano je **111 žrtava s invaliditetom** te **1.178 žrtava starije životne dobi** (755 žrtava ženskog i 423 žrtava muškog spola)
- ukoliko promatramo partnerski odnos između žrtava i počinitelja, počinitelji nasilničkog ponašanja u obitelji bili su: u 1850 slučajeva suprug, a u 444 slučajeva supruga, u 696 slučajeva izvanbračni suprug, a u 161 slučaju izvanbračna supruga, u 323 slučajeva bivši suprug, a u 98 slučajeva bivša supruga, u 158 slučajeva bivši izvanbračni suprug, a u 51 slučaju bivša izvanbračna supruga, itd.

2022. godina

- **prekršajno je prijavljeno 7.946 osoba** (za 2 % manje nego u istom razdoblju 2021. godine kada je prekršajno prijavljeno 8.368 osoba), od toga **6.103 osobe muškog i 1.843 osoba ženskog spola**
- počinjenim prekršajem nasilja u obitelji zbog kojeg je počinitelj prekršajno prijavljen, **oštećeno je ukupno 9.008 osoba** što je manje za 1 % u odnosu na isto razdoblje 2021. godine kada je oštećeno ukupno 9.564 osoba
- **prema spolu, 5.832 žrtve su ženskog spola te 3.176 žrtava muškog spola**
- **u odnosu na žrtve nasilja u obitelji koje uživaju posebnu zaštitu**, evidentirano je **135 žrtava s invaliditetom** te **1.141 žrtva starije životne dobi** (798 žrtava ženskog i 478 žrtava muškog spola)
- ukoliko promatramo partnerski odnos između žrtava i počinitelja, počinitelji nasilničkog ponašanja u obitelji bili su: u 1.689 slučajeva suprug, a u 491 slučaju supruga, u 688 slučajeva izvanbračni suprug, a u 187 slučajeva izvanbračna supruga, u 283 slučajeva bivši suprug, a u 77 slučajeva bivša supruga, u 170 slučajeva bivši izvanbračni suprug, a u 34 slučajeva bivša izvanbračna supruga, itd.

2023. godina

- **prekršajno je prijavljeno 7.675 osoba** (za 3,42 % manje nego u istom razdoblju 2022. godine kada je prekršajno prijavljeno 7.946 osoba), od toga **5.847 osoba muškog i 1.828 osoba ženskog spola**
- počinjenim prekršajem nasilja u obitelji zbog kojeg je počinitelj prekršajno prijavljen, **oštećeno je ukupno 8.414 osoba** što je manje za 6,6 % u odnosu na isto razdoblje 2022. godine kada je oštećeno ukupno 9.008 osoba
- **prema spolu, 5.482 žrtve su ženskog spola te 2.932 žrtve muškog spola**
- **u odnosu na žrtve nasilja u obitelji koje uživaju posebnu zaštitu**, evidentirano je **98 žrtava s invaliditetom** te **1.059 žrtava starije životne dobi** (682 žrtve ženskog i 377 žrtava muškog spola)
- ukoliko promatramo partnerski odnos između žrtava i počinitelja, počinitelji nasilničkog ponašanja u obitelji bili su: u 1.580 slučajeva suprug, a u 496 slučajeva supruga, u 615 slučajeva izvanbračni suprug, a u 193 slučajeva izvanbračna supruga, u 289 slučajeva bivši suprug, a u 65 slučajeva bivša supruga, u 176 slučajeva bivši izvanbračni suprug, a u 48 slučajeva bivša izvanbračna supruga, itd.

2024. godina

- **prekršajno je prijavljeno 6.949 osoba** (za 9,44 % manje nego u istom razdoblju 2023. godine kada je prekršajno prijavljeno 7.675 osoba), od toga **5.318 osoba muškog i 1.631 osoba ženskog spola**
- počinjenim prekršajem nasilja u obitelji zbog kojeg je počinitelj prekršajno prijavljen, **oštećene su ukupno 7.622 osobe** što je manje za 9,41 % u odnosu na isto razdoblje 2023. godine kada je oštećeno ukupno 8.414 osoba
- **prema spolu, 4.925 žrtava je ženskog spola te 2.697 žrtava muškog spola**
- **u odnosu na žrtve nasilja u obitelji koje uživaju posebnu zaštitu**, evidentirano je **106 žrtava s invaliditetom te 1.055 žrtva starije životne dobi** (668 žrtve ženskog i 387 žrtava muškog spola)
- ukoliko promatramo partnerski odnos između žrtava i počinitelja, počinitelji **nasilničkog ponašanja u obitelji** bili su: u 1.326 slučajeva suprug, a u 380 slučajeva supruga, u 593 slučaja izvanbračni suprug, a u 185 slučajeva izvanbračna supruga, u 256 slučajeva bivši suprug, a u 73 slučaja bivša supruga, u 168 slučajeva bivši izvanbračni suprug, a u 41 slučaju bivša izvanbračna supruga, itd.

Prikaz statistike počinitelja prekršajnog djela nasilja u obitelji prema članku 10. ZZNO-a od 2020. do 2024. godine prema spolu

Oblik prekršajnog djela nasilja u obitelji prema članku 10. ZZNO-a	2020.		2021.		2022.		2023.		2024.	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Tjelesno nasilje	3.223	965	3.039	966	2.757	782	2.436	794	2.265	730
Tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci	135	72	109	63	126	58	107	71	108	62
Psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost	4.438	1.241	4.411	1.257	4.313	1.275	4.280	1.249	4.007	1.132
Spolno uznemiravanje	10	3	8	0	10	0	11	0	177	66
Ekonomsko nasilje	224	79	238	84	238	75	256	83	96	23
Zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom /starije životne dobi	19	5	19	11	18	3	10	4	2	1
Ukupno	8.049	2.365	7.824	2.381	7.462	2.193	7.100	2.201	6.655	2.014

Nastavno na trendove, i u spomenutim je godinama najveći broj počinitelja nasilja u obitelji muškog spola (od ukupno 48.244 počinitelja u razdoblju od 2020. do 2024. godine, počinitelja muškog spola je 37.090 što je 76,88 %).

Počinjnim opisanim oblicima prekršajnog djela nasilja u obitelji prema članku 10. ZZNO-a u spomenutim godinama oštećeno je ukupno 44.496 osoba, od kojih je 31.631 žrtva ženskog spola (71,09 %), te 6.321 dijete i maloljetna osoba prikazano u sljedećoj tablici. Ukoliko promatramo odnos počinitelja i žrtve, najčešći počinitelji prekršaja nasilja u obitelji su supruzi.

Žrtve prekršaja iz članka 10. ZZNO-a mlađe od 18 godina prema spolu

Žrtve mlađe od 18 godina	2020.		2021.		2022.		2023.		2024.	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	739	785	666	685	652	613	574	574	486	550

Prema statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova za 2024. godinu⁹⁹, u kaznenim djelima za koja se postupak pokreće po službenoj dužnosti prema linijama rada Uprave kriminalističke policije, najveći udio od 77,7 % pripada općem kriminalitetu od kojeg je 19,2 % počinjeno na štetu djece i obitelji. Što se tiče ukupnog broja kaznenog djela nasilja u obitelji, prema podacima o kaznenim djelima nasilje u obitelji iz članka 179.a KZ-a, isti u 2024. godini iznosi 2.601 što je u odnosu na 2023. porast za 12,6 % (N=2.310). U ukupnom broju kaznenih djela Nasilja u obitelji, 2.235 žrtava je ženskog spola. Podaci ukazuju na to da su žene u najvećem broju žrtve nasilja u obitelji, kako prekršaja i kaznenih djela nasilja u obitelji, tako i kaznenih djela ubojstva, tjelesne ozljede i teške tjelesne ozljede te kaznenih djela protiv spolne slobode počinjene među bliskim osobama.

b. Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije

Prema dostupnim službenim statističkim podacima Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije u razdoblju od 2020. do 2024. godine, ukupan je broj okrivljenika 30.139, od čega je muškaraca 79,79 %, kao što je prikazano u tablici:

Broj okrivljenika za počinjenje nasilja u obitelji prema članku 10. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji			
Godina	Broj okrivljenika	Muškarci	Žene
2020.	6.881	5.411	1.470
2021.	5.697	4.623	1.074

⁹⁹ Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2024. godini, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, ožujak 2025.
https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2025/statistika%20za%202024%20hrv%20i%20eng/Statisticki_pregled_2024_web.pdf

2022.	5.729	4.567	1.162
2023.	5.664	4.545	1.119
2024.	6.168	4.903	1.265
Ukupno	30.139	24.049	6.090

Tijekom istih godina, ukupan broj žrtava nasilja u obitelji iznosi 32.208, od čega je žena 66 %, kao što je prikazano u tablici:

Broj žrtava nasilja u obitelji			
Godina	Broj žrtava	Muškarci	Žene
2020.	6.770	2.326	4.444
2021.	6.248	2.118	4130
2022.	6.337	2.110	4227
2023.	6.176	2.008	4168
2024.	6.677	2.195	4482
Ukupno	32.208	10.757	21.451

Od ukupnog broja žrtava nasilja u obitelji u razdoblju od 2020. do 2024. godine žrtava u kategoriji djece i maloljetnih osoba bilo je 2.763, što od ukupnog broja žrtva (32.208) čini 8,58 %.

Temeljem počinjenih prekršaja nasilja u obitelji, a sukladno odredbama članka 13. ZZNO-a, sudovi počiniteljima nasilja u obitelji mogu odrediti zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji, zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju, udaljenja iz zajedničkog kućanstva te obvezno liječenje od ovisnosti.

U razdoblju od 2020. do 2024. godine sudovi su izrekli ukupno 9.931 zaštitnu mjeru iz članka 13. ZZNO-a. Od navedenog je broja najviše izrečeno zaštitnih mjera zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji – 58,97 %, dok brojčano slijede izrečene zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti, obveznog psihosocijalnog tretmana te udaljenja iz zajedničkog kućanstva.

Nadalje, sukladno odredbama članka 130. Prekršajnog zakona¹⁰⁰ (u daljnjem tekstu: PZ) sud može u slučaju počinjenog prekršaja nasilja u obitelji počinitelju odrediti mjere opreza, i to zabranu napuštanja boravišta bez dozvole suda, zabranu posjećivanja određenog mjesta ili područja, zabranu približavanja određenoj osobi i zabranu uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom, zabranu poduzimanja određene poslovne aktivnosti, privremeno oduzimanje putne i druge isprave za prijelaz državne granice kao i privremeno oduzimanje vozačke dozvole.

¹⁰⁰ „Narodne novine“, br. 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 70/17., 18/18. i 114/22.

U donjim tablicama prikazuju se raspoloživi statistički podaci Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije koji ukazuju na broj osuđujućih pravomoćnih presuda prema kaznenim djelima propisanim KZ-om i prekršajima propisanim ZZNO-om.

Osuđujuće pravomoćne presude u 2022., 2023. i 2024. godini temeljem Kaznenog zakona i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (prema članu obitelji)

Glava KZ-a/Naziv kaznenog djela	Broj pravomoćnih osuđujućih presuda		
	2022.	2023.	2024.
X. Kaznena djela protiv života i tijela			
Čl. 110. Ubojstvo	1	3	2
Čl. 110. Ubojstvo (pokušaj)	0	0	0
Čl. 111. Teško ubojstvo	1	0	0
Čl. 111. Teško ubojstvo (pokušaj)	0	0	0
Čl. 111.a Teško ubojstvo ženske osobe	/	/	0
Čl. 117. Tjelesna ozljeda	152	153	192
Čl. 118. Teška tjelesna ozljeda	17	14	28
XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode			
Čl. 139. Prijetnja	327	288	300
Čl. 140. Nametljivo ponašanje	7	12	24
XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode			
Čl. 153. Silovanje	2	1	0
Čl. 153. Silovanje - pokušaj	0	0	0
Čl. 156. Spolno uznemiravanje	0	0	0
XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece			
Čl. 179.a Nasilje u obitelji	398	404	517
Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji*	5.381	5.242	5.425
<i>*ne uključuje podatke o presudama protiv maloljetnih osoba</i>			

Izrečene sankcije u 2022., 2023. i 2024. godini temeljem Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji

Godina	Vrste izrečenih sankcija									
	Uvjetna zatvorska kazna		Bezuvjetna zatvorska kazna		Novčana kazna		Posebne obveze uz uvjetnu osudu		Zaštitna mjera	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
2022.	1.265	325	353	24	2.821	734	120	13	1.552	278
2023.	1.413	338	393	29	2.854	752	103	15	1.892	338
2024.	1.439	349	422	48	2.903	782	124	14	1.837	345

Temeljem ZZNO-a tijekom 2022. godine evidentirano je 661 ponovljeno prekršajno djelo nasilja u obitelji, a tijekom 2023. godine 709, a tijekom 2024. godine 635 tih djela.

Nadalje, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, sukladno svom djelokrugu rada, putem nadležne Službe za podršku žrtvama i svjedocima, obavještava žrtve svih kaznenih djela o otpustu počinitelja s izdržavanja kazne zatvora. Ovdje se nalaze izdvojeni podaci za počinjena kaznena djela na štetu članova obitelji/bliske osobe iz KZ-a, Glave X. Kaznena djela protiv života i tijela (članak. 110. Ubojstvo, članak 110. Ubojstvo /pokušaj/, članak. 111. Teško ubojstvo, članak 111. Teško ubojstvo /pokušaj/, članak 117. Tjelesna ozljeda, članak 118. Teška tjelesna ozljeda), Glave XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode (članak 139. Prijetnja, članak 140. Nametljivo ponašanje), Glave XVI. Kaznena djela protiv spolne slobode (članak 153. Silovanje, članak 153. Silovanje /pokušaj/, članak 156. Spolno uznemiravanje) i Glave XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece (članak 179.a Nasilje u obitelji) za koja su žrtve i članovi njihovih obitelji obaviještene o otpustu počinitelja.

Tijekom 2020. godine od ukupno 296 žrtava koje je trebalo obavijestiti, ukupno su, izravno ili putem HZSR-a, obaviještene 243 žrtve (od kojih 83 djece/79 direktno preko roditelja/skrbnika i 4 preko HZSR-a). Od ukupnog broja žrtava 206 (69,5 %) su bile žene i 90 (30,4 %) muškarci. Tijekom 2021. godine od ukupno 381 žrtve koju je trebalo obavijestiti, ukupno je, izravno ili putem HZSR-a, obaviješteno 356 žrtava (od kojih 91 dijete /87 izravno preko roditelja/skrbnika i 4 preko HZSR-a). Od ukupno broja žrtava 247 (64,8 %) su bile žene i 134 (35,1 %) muškarci. U 2022. godini od ukupno 397 žrtava koje je trebalo obavijestiti, ukupno je, izravno ili putem HZSR-a, obaviještena 371 žrtva (od koje 63 djece svi izravno preko roditelja/skrbnika). Od ukupnog broja žrtava 278 (70 %) su žene i 119 (30 %) muškarci. U 2023. godini od ukupno 392 žrtve koje je trebalo obavijestiti, ukupno je, izravno ili putem HZSR-a, obaviješteno 224 žrtava (od kojih 26 djece/21 izravno preko roditelja/skrbnika i 5 preko HZSR-a). Od ukupnog broja žrtava, njih 238 (61 %) su žene i 154 (39 %) muškarci. U 2024. godini od ukupno 758 žrtava koje je trebalo obavijestiti, ukupno je, izravno ili putem HZSR-a, obaviješteno 544 žrtava (od kojih 145 djece/110 izravno preko roditelja/skrbnika i 36 preko HZSR-a). Od ukupnog broja žrtava 420 (55 %) su žene i 338 (45 %) muškarci.

b.1. Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela

Nadalje, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije financira rad *Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela* koja se sastoji od 11 organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć i podršku žrtvama i svjedocima kaznenih djela i prekršajnih djela nasilja u obitelji na području 17 županija. Svrha Mreže je pružanje emocionalne i praktične podrške, tehničkih i praktičnih informacija i informacija o pravima, psihološkog i pravnog savjetovanja, podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela koji nisu prijavili kazneno djelo te pružanje podrške nakon završetka sudskog postupka ako je kazneno djelo prijavljeno, pružanje podrške žrtvama i svjedocima pratnjom na sud, policiju, državno odvjetništvo i/ili u HZSR. U okviru rada Mreže podrške i suradnje, od 2020. do kraja 2024. godine, pružene su 42.748 usluge za 4.335 korisnika i korisnica. Od ukupnog broja korisnika i korisnica obratilo se 3.666 žena (85 %) i 669 muškaraca (15 %).

Statistički podaci Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela (najčešća kaznena djela za koje su se korisnici i korisnice obraćali za podršku)

Prekršaj prema ZZNO-u Kazneno djelo prema KZ-u godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Članak 10. ZZNO – Nasilje u obitelji	115	199	146	149	165	98
Članak 110. KZ – Ubojstvo	0	0	0	9	1	4
Članak 111.a KZ – Teško ubojstvo ženske osobe	0	0	0	0	0	3
Članak 117. KZ – Tjelesna ozljeda	23	22	26	19	70	48
Članak 118. KZ – Teška tjelesna ozljeda	0	0	10	16	22	13
Članak (152.) 153.-156. KZ – KD protiv spolne slobode	44	55	66	97	134	149
Članak 139. KZ – Prijetnja	120	90	39	154	308	272
Članak 140. KZ – Nametljivo ponašanje	0	8	12	21	44	34
Članak 172. KZ – Povreda dužnosti uzdržavanja	0	0	0	7	14	19
Članak 177. KZ – Zanemarivanje i zlorporaba djetetovih prava	22	15	29	24	102	104
Članak 179.a KZ – Nasilje u obitelji	86	8	122	197	374	373
Članak 158.-166. KZ – KD spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	14	0	13	16	19	16
Članak 228. KZ – Krađa	0	0	0	12	17	13
Članak 236. KZ – Prijevvara	0	0	10	41	52	43

b.2.) Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja

Osim toga, zahvaljujući suradnji potpisanom Sporazumu Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije i Udruge za podršku žrtvama i svjedocima, od 2013. godine, u prostorijama Ministarstva djeluje *Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja*. Od 25. studenoga 2022. uz financijsku potporu Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike radno vrijeme Nacionalnog pozivnog centra produženo je na svih 24 sata dnevno svih sedam dana u tjednu tijekom cijele godine uključujući praznike i blagdane (24/7/365). Svrha je Nacionalnog pozivnog centra informiranje žrtava i svjedoka kaznenih djela i prekršaja o njihovim pravima, pružanje emocionalne podrške, upućivanje na

relevantne organizacije civilnog društva i institucije, pružanje različitih praktičnih informacija te pomoć pri ispunjavanju obrasca zahtjeva novčane naknade.

Prema dostupnim statističkim podacima Nacionalnog pozivnog centra u razdoblju od 2020. do 2024. godine zaprimljeno je ukupno 6.353 poziva povodom počinjenih kaznenih djela i prekršaja rodno utemeljenog nasilja. Osim u slučaju počinjenog prekršaja nasilja u obitelji, najveći broj poziva ostvaren je u slučajevima kaznenih djela Nasilja u obitelji, Spolnog odnosa bez pristanka, Silovanja, Prijetnje, Povrede prava djeteta, Tjelesne ozljede, Teške tjelesne ozljede te Teških kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta. Prateći spolnu raspodjelu žrtava u odnosu na kaznena djela tijekom svih promatranih godina u većem broju obraćaju se žrtve ženskog spola.

Statistički podaci Nacionalnog pozivnog centra u razdoblju od 2020. do 2024. prema spolu žrtava

	2020.		2021.		2022.		2023.		2024.	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Kaznena djela	662	619	970	879	929	819	1.240	1.080	1.177	1.044
Prekršaj	1.006	86	98	90	50	43	120	104	101	84

Slijedom prikazanih zabrinjavajućih statističkih podataka o visokom broju slučajeva nasilja nužno je nastaviti raditi na osiguranju cjelovitog i sustavnog pristupa ovom području od strane svih nadležnih tijela. Polazeći od činjenice da nasilje u obitelji predstavlja oblik diskriminacije te uvažavajući činjenicu da su u najvećem broju slučajeva žene žrtve nasilja u obitelji, ali i da je potrebno osigurati zaštitu svih žrtava nasilja u obitelji bez obzira na spol, potrebno je raditi na načinima prevencije i procesuiranja svake vrste nasilja u obitelji, ali i osigurati potrebnu pravodobnu pomoć žrtvama nasilja u obitelji, kao i pomoć počinitelju u promjeni njegova ponašanja te također nastaviti raditi na senzibilizaciji stručne i šire javnosti o potrebama žrtava nasilja u obitelji.

c. Hrvatski zavod za zapošljavanje

Nezaposlenim osobama identificiranim kao žrtve nasilja u obitelji unutar Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje (u daljnjem tekstu: HZZ) se pružaju usluge individualnog savjetovanja i konzultacija te profesionalnog usmjeravanja.

U 2021. godini posredovanjem HZZ-a zaposleno je 67 osoba – žrtava nasilja u obitelji, sve žene. U 2021. godini nezaposlene osobe – žrtve nasilja u obitelji, kao i druge osjetljive skupine kojima prijeti isključenost i dalje su uključivane u mjere aktivne politike zapošljavanja kao skupina kojoj je potrebno posebice olakšati integraciju na tržište rada. U 2021. godini u mjere aktivne politike zapošljavanja bilo je uključeno 12 osoba – žrtava nasilja

u obitelj, sve žene, dok su novouključene od 1. siječnja 2021. četiri osobe (sve žene) i sve u mjeru Javni rad.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2022. u evidenciji HZZ-a bilo je prijavljeno ukupno 120 nezaposlenih osoba identificiranih kao žrtve nasilja u obitelji. U 2022. godini, 2 žrtve nasilja u obitelji su uključene u radionice aktivnog traženja posla, a 11 nezaposlenih osoba koje pripadaju ovoj osjetljivoj skupini bilo je uključeno u aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i procjene preostalih radnih i općih sposobnosti. Kroz aktivnosti EU projekata i različitih projekata u zajednici, gdje su ciljana skupina bile osobe – žrtve nasilja u obitelji, uključeno je 13 osoba iz evidencije HZZ-a.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2022. posredovanjem HZZ-a zaposleno je 38 osoba - žrtava nasilja u obitelji. U 2022. godini u mjere aktivne politike zapošljavanja bilo je uključeno 16 osoba – žrtava nasilja u obitelj, sve žene, dok je novouključeno od 1. siječnja 2022. 12 osoba, sve žene i sve u Javnom radu.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. u evidenciji HZZ-a prijavljena je ukupno 171 nezaposlena osoba identificirana kao žrtva nasilja u obitelji, dok su u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2024. godine u evidenciji prijavljene 172 nezaposlene osobe identificirane kao žrtve nasilja u obitelji.

Tijekom 2023. godine, 10 nezaposlenih osoba koje pripadaju ovoj osjetljivoj skupini bilo je uključeno u aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i procjene preostalih radnih i općih sposobnosti. Kroz aktivnosti EU projekata i različitih projekata u zajednici, gdje su ciljana skupina bile žrtve nasilja u obitelji uključene su 4 osobe iz evidencije HZZ-a. U 2023. godini, 8 žrtava nasilja u obitelji je uključeno u radionice aktivnog traženja posla.

Dodatno u aktivacijski program HZZ-a uključene su još 4 žrtve nasilja. Aktivacijski program je dvomjesečni program/mjera aktivne politike zapošljavanja kojoj je cilj osvijestiti vlastite mogućnosti, detektirati prepreke za zapošljavanje te definirati što realniju sliku o sebi i vlastitim mogućnostima zapošljavanja te načinima kako prevladati ograničenja za ulazak na tržište rada.

Tijekom istog razdoblja (od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2023.) posredovanjem HZZ-a zaposleno je 47 osoba – žrtava nasilja u obitelji. Također, tijekom 2023. godine u mjere aktivne politike zapošljavanja bilo je uključeno 8 osoba - žrtava nasilja u obitelj, sve žene.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2024. posredovanjem HZZ-a zaposlene su 73 osobe - žrtve nasilja u obitelji.

U 2024. godini u mjere aktivne politike zapošljavanja ukupno je novouključenih 6 žrtava nasilja u obitelji (Javni rad). U obrazovanje kroz instrument vaučera u 2024. godini uključeno je 13 žrtava nasilja u obitelji, dok su u osposobljavanje na radnom mjestu uključene 2 osobe.

Tijekom 2024. godine 6 nezaposlenih osoba koje pripadaju ovoj osjetljivoj skupini bilo je uključeno u aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i procjene preostalih radnih i općih sposobnosti, a 10 žrtava nasilja u obitelji uključeno je u radionice aktivnog traženja posla. U 2024. godini u aktivacijski program HZZ-a uključeno je 16 žrtava nasilja u obitelji.

Godina	Ukupno nezaposlene žrtve nasilja prijavljene u evidenciju HZZ-a	Broj žrtava nasilja uključenih u aktivnosti profesionalnog usmjeravanja	Broj žrtava nasilja uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja	Broj žrtava nasilja uključenih u aktivacijski program	Broj zaposlenih žrtava nasilja
2020.	135	17	6	/	55
2021.	134	24	12	/	67
2022.	120	26	16	/	38
2023.	171	22	8	4	47
2024.	172	16	21	16	73

d. Pravosudna akademija

Pravosudna akademija u kontinuitetu od 2019. godine, i u suradnji s Policijskom akademijom, održava radionice na temu „Nasilje u obitelji“ za kaznene suce i savjetnike općinskih, županijskih i prekršajnih sudova, zamjenike i državnoodvjetničke savjetnike kaznenog odjela općinske i županijske razine, policijske djelatnike, probacijske službenike i službenike za podršku žrtvama i svjedocima. Također se Pravosudna akademija uključila u projekt Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova „Izgradnja učinkovitije zaštite: transformacija sustava suzbijanja nasilja nad ženama“ sa zadaćom provedbe edukacije sudaca i državnih odvjetnika.

U 2020. godini u okviru EU projekta HELPLINE, koji predstavlja međunarodnu suradnju Pravosudne akademije, održane su edukacije na temu: „Kako stručnost dovodi do sprječavanja, učenja, identifikacije, suradnje i zaustavljanja rodno uvjetovanog nasilja“, čiji je cilj pružiti zaštitu i podršku ženama žrtvama nasilja promovirajući multidisciplinarni pristup problemu. Projekt se provodi u partnerstvu s udrugom B.a.B.e., Uredom za podršku žrtvama i svjedocima, Uredom za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Policijskom akademijom te uz potporu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Nadalje, u suradnji Pravosudne akademije i Vijeća Europe, započeo je e-tečaj iz Programa HELP „Suzbijanje nasilja nad ženama“ pod mentorstvom sutkinje Općinskog suda u Splitu, privremeno raspoređene na Visoki kazneni sud Republike Hrvatske. Tečaj je pohađalo ukupno 32 polaznika (sudaca, zamjenika državnih odvjetnika i savjetnika u pravosudnim tijelima).

U 2023. godini Pravosudna akademija, u suradnji s Policijskom akademijom, provela je radionice na temu nasilja u obitelji. Također su provedene radionice na četiri dodatne teme vezane uz nasilje u obitelji, koje se odnose na uzimanje iskaza žrtve i ispitivanje žrtve s posebnim naglaskom na ranjive skupine, posebno žrtve nasilja u obitelji, nasilja nad djecom i ženama i seksualnog nasilja, odmjeravanje kazne i izricanje sigurnosne mjere u postupcima nasilja u obitelji, razgraničenje zakonskih opisa kaznenog djela nasilja u obitelji i prekršaja sukladno ZZNO-u te izricanje istražnog zatvora i mjera opreza radi zaštite žrtve.

Nadalje, u okviru projekta „Promicanje vladavine prava i temeljnih prava kroz kvalitetno učenje na daljinu u hrvatskom pravosuđu”, koji se provodio s Uredom zastupnice Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, provedene su radionice na temu „Prava žrtava obiteljskog nasilja – pravni okvir (kaznenopravni i prekršajni aspekt) i praksa ESLJP-a“. U suradnji s Uredom Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (u daljnjem tekstu: UNHCR) i Hrvatskim pravnim centrom (u daljnjem tekstu: HPC), Pravosudna akademija je organizirala seminar pod nazivom „Rodno uvjetovano nasilje u postupku utvrđivanja izbjegličkog statusa“ koji je održan u Pravosudnoj akademiji u Zagrebu u studenome 2023. Seminar je održan u okviru projekta „Pristup teritoriju i sustavu azila u Hrvatskoj – pravna podrška i podizanje kapaciteta“, koji HPC provodi kao partner i uz financijsku potporu UNHCR-a.

Provedba radionica na temu nasilja u obitelji nastavljena je i tijekom 2024. godine te su provedene radionice namijenjene kaznenim i prekršajnim sucima općinskih i županijskih sudova, državnim odvjetnicima, policijskim službenicima, službenicima za podršku žrtvama i svjedocima te službenicima na sudovima na teme „Izricanje istražnog zatvora i mjera opreza radi zaštite žrtve“, „Razgraničenje zakonskih opisa kaznenog djela nasilja u obitelji i prekršaja sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji“, „Odmjeravanje kazne i izricanje sigurnosne mjere u postupcima obiteljskog nasilja“, „Uzimanje iskaza žrtve i ispitivanje žrtve s posebnim naglaskom na ranjive skupine, posebno žrtve nasilja u obitelji, nasilja nad djecom i ženama i seksualnog nasilja“, „Psihičko nasilje kao javni oblik nasilja u obitelji s naglaskom na razlikovanje u kaznenom i prekršajnom zakonodavstvu (preporuka GREVIO-a)“, „Kazneno djelo silovanja s naglaskom na definiciju pristanka iz članka 153. stavka 5. Kaznenog zakona“, „Unos podataka o žrtvama i pojedinačnih procjena žrtava u eSpis“, „Nasilje u obitelji“, „Sudjelovanje žrtve prilikom odlučivanja o primjeni mjere opreza“, „Kriteriji za izricanje sigurnosnih mjera i zaštitnih mjera u predmetima nasilja u obitelji“, „Prava žrtve kaznenih djela i prekršaja iz područja nasilja u obitelji“, „Bitna obilježja kaznenog djela zloporabe snimke spolno eksplicitnog sadržaja iz članka 144.a KZ“ i „Izmjene i dopune KZ-a“.

e. Hrvatski zavod za socijalni rad

U situacijama nasilja u obitelji ili procjene rizika od nasilja HZSR, sukladno Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, poduzima potrebne radnje i aktivnosti. Područni ured HZSR-a dužan je u obiteljima u kojima su prisutna djeca zbog potrebe izricanja mjera obiteljsko pravne zaštite, provesti stručnu procjenu koja uključuje primjenu instrumentarija kojima se procjenjuju razvojni rizici za djecu te procjenu sigurnosti djece. Zaključnom procjenom koja se temelji na utvrđenom postojanju razvojnih rizika koji se odnose na obilježja roditelja te obilježja ponašanja djeteta, utvrđuje se razina razvojnih rizika za djecu. Provedenom obiteljskom procjenom, procjenjuje se je li i koje mjere intervencije i zaštite je potrebno poduzimati u obitelji (žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji, upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu). Dodatno, djelatnici HZSR-a zajedno sa žrtvom nasilja izrađuju plan sigurnosti kojim se procjenjuju rizici, unaprijed planira zaštita i povećava sigurnost žrtve.

U razdoblju od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2021. prema podacima o broju, obliku i trajanju nasilja u obitelji, bilježe se sljedeći podaci HZSR-a:

	Prema djeci	Prema odraslim osobama	Istovremeno prema djeci i odraslim osobama	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	1.508	6.747	2.084	10.339

Oblik nasilja	Tjelesno nasilje	Tjelesno kažnjavanje ili drugi način ponižavajućeg postupanja prema djeci	Psihičko nasilje	Spolno uznemiravanje	Ekonomsko nasilje	Zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom	Zanemarivanje potreba osoba starije životne dobi	Istovremeno više vrsta nasilja	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	1.923	756	3.776	142	294	81	255	3.112	10.339

Podaci o broju žrtava prema, dobi, spolu, invaliditetu, odnosno počinitelju, socijalno demografskim pokazateljima

	Djeca		Odrasle osobe		Ukupno	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Br. žrtava ukupno	1.807	1.978	2.010	6.735	3.817	8.713
Od toga žrtve s invaliditetom	40	33	109	222	149	255
Od toga žrtve st. životne dobi	/	/	373	795	373	795

Ukupan br. žrtava		3785				8745				12530			
Dob žrtve	< 18		18 -30		31-50		51-64		65 i stariji		Ukupno		
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
	1.807	1.978	395	1.400	738	3.222	504	1.318	373	795	3.187	8.713	

Odnos žrtve i počinitelja	M	Ž	Ukupno
Počinitelj			
Bračni partner	2.829	780	3.609
Bivši bračni partner	776	291	1.067
Izvanbračni partner	979	260	1.239
Bivši izvan bračni partner	340	119	459
Životni partner	32	9	41
Bivši životni partner	10	2	12
Neformalni životni partner	12	5	17
Bivši neformalni životni partner	4	38	42
Međuzbroj	4.982	1.504	6.486
Počinitelj – žrtva			
Otac – sin			1.126
Otac – kćer			1.011
Majka – sin			472
Majka – kćer			479
Kćer – otac			88
Kćer – majka			182
Sin – otac			424
Sin – majka			545
Netko drugi			1.177
Međuzbroj			5.504
Ukupno			11.990

U razdoblju od 1. siječnja 2022. do 31. prosinca 2022. prema podacima o broju, obliku i trajanju nasilja u obitelji, bilježe se slijedeći podaci HZSR-a:

	Prema djeci	Prema odraslim osobama	Istovremeno prema djeci i odraslim osobama	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	1.518	7.238	2.262	11.018

Oblik nasilja	Tjelesno nasilje	Tjelesno kažnjavanje ili drugi način ponižavajućeg postupanja prema djeci	Psihičko nasilje	Spolno uznemiravanje	Ekonomsko nasilje	Zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom	Zanemarivanje potreba osoba starije životne dobi	Istovremeno više vrsta nasilja	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	1.679	750	4.195	146	265	58	290	3.635	11.018

Podaci o broju žrtava prema, dobi, spolu, invaliditetu, odnosno počinitelju, socijalno demografskim pokazateljima

	Djeca		Odrasle osobe		Ukupno	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Br. žrtava ukupno	2.024	2.105	2.167	7.364	4.191	9.469
Od toga žrtve s invaliditetom	23	12	99	176	122	188
Od toga žrtve st. životne dobi	/	/	295	662	295	662
Ukupan br. žrtava	4.129		9.531		13.660	

Dob žrtve	< 18		18 -30		31-50		51-64		65 i stariji		Ukupno	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	2.020	2.077	398	1.569	813	3.394	550	1.593	410	836	4.191	9.469

Odnos žrtve i počinitelja	M	Ž	Ukupno
Počinitelj			
Bračni partner	2.816	864	3.680
Bivši bračni partner	909	339	1.248
Izvanbračni partner	1.091	346	1.437
Bivši izvan bračni partner	412	149	561

Životni partner	37	37	74
Bivši životni partner	36	36	72
Neformalni životni partner	18	13	31
Bivši neformalni životni partner	25	17	42
Međuzbroj	5.344	1.801	7.145
Počinitelj – žrtva			
Otac – sin			1.250
Otac – kćer			973
Majka – sin			420
Majka – kćer			494
Kćer – otac			126
Kćer – majka			199
Sin – otac			499
Sin – majka			616
Netko drugi			1.246
Međuzbroj			5.823
Ukupno			12.968

U razdoblju od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2023. prema podacima o broju, obliku i trajanju nasilja u obitelji, bilježe se slijedeći podaci HZSR-a:

	Prema djeci	Prema odraslim osobama	Istovremeno prema djeci i odraslim osobama	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	1.832	7.901	2.830	12.563

Oblik nasilja	Tjelesno nasilje	Tjelesno kažnjavanje ili drugi način ponižavajućeg postupanja prema djeci	Psihičko nasilje	Spolno uznemiravanje	Ekonomsko nasilje	Zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom	Zanemarivanje potreba osoba starije životne dobi	Istovremeno više vrsta nasilja	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	2.223	951	4.696	118	334	77	602	3.562	12.563

Podaci o broju žrtava prema, dobi, spolu, invaliditetu, odnosno počinitelju, socijalno demografskim pokazateljima

	Djeca		Odrasle osobe		Ukupno	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Br. žrtava ukupno	2.076	2.343	2.491	8.663	4.567	11.006
Od toga žrtve s invaliditetom	34	38	69	189	103	227
Od toga žrtve st. životne dobi	/	/	434	908	434	908
Ukupan br. žrtava	4.419		11.154		15.573	

Dob žrtve	< 18		18 -30		31-50		51-64		65 i stariji		Ukupno	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	2.067	2.306	495	1.767	909	4.164	569	1.816	527	953	4.567	11.006

Odnos žrtve i počinitelja	M	Ž	Ukupno
Počinitelj			
Bračni partner	3.177	825	4.002
Bivši bračni partner	1.117	434	1.551
Izvanbračni partner	1.432	343	1.775
Bivši izvan bračni partner	595	184	779
Životni partner	50	7	57
Bivši životni partner	12	7	19
Neformalni životni partner	20	8	28
Bivši neformalni životni partner	23	4	27
Međuzbroj	3.567	1.127	6.075
Počinitelj – žrtva			
Otac – sin			1.209
Otac – kćer			1.045
Majka – sin			436
Majka – kćer			470
Kćer – otac			128
Kćer – majka			188
Sin – otac			513
Sin – majka			638
Netko drugi			1.210
Međuzbroj			3.472
Ukupno			9.547

U razdoblju od 1. siječnja 2024. do 31. prosinca 2024. prema podacima o broju, obliku i trajanju nasilja u obitelji, bilježe se slijedeći podaci HZSR-a:

	Prema djeci	Prema odraslim osobama	Istovremeno prema djeci i odraslim osobama	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	2.223	7.638	2.391	12.252

Oblik nasilja	Tjelesno nasilje	Tjelesno kažnjavanje ili drugi način ponižavajućeg postupanja prema djeci	Psihičko nasilje	Spolno uznemiravanje	Ekonomsko nasilje	Zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom	Zanemarivanje potreba osoba starije životne dobi	Istovremeno više vrsta nasilja	Ukupno
Broj evidentiranih slučajeva	2.089	967	4.520	383	333	114	298	3.548	12.252

Podaci o broju žrtava prema, dobi, spolu, invaliditetu, odnosno počinitelju, socijalno demografskim pokazateljima

	Djeca		Odrasle osobe		Ukupno	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Br. žrtava ukupno	2.052	2.480	2.247	7.644	4.299	10.124
- Od toga žrtve s invaliditetom	31	49	94	199	125	248
- Od toga žrtve st. životne dobi	/	/	274	640	274	640
Ukupan br. žrtava	4.532		9.891		14.423	

Dob žrtve	< 18. g		18 -30		31-50		51-64		65 i stariji		Ukupno	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	2.014	2.285	448	1.575	880	3.713	551	1.662	406	889	4.299	10.124

Odnos žrtve i počinitelja	M	Ž	Ukupno
Počinitelj			
Bračni partner	3.075	844	3.919

Bivši bračni partner	888	341	1.229
Izvanbračni partner	1.353	414	1.767
Bivši izvan bračni partner	513	198	711
Životni partner	89	60	149
Bivši životni partner	32	13	45
Neformalni životni partner	30	5	35
Bivši neformalni životni partner	16	9	25
Međuzbroj	3.094	805	5.250
Počinitelj – žrtva			
Otac – sin			1.170
Otac – kćer			1.048
Majka – sin			390
Majka – kćer			455
Kćer – otac			97
Kćer – majka			201
Sin – otac			397
Sin – majka			508
Netko drugi			1.110
Međuzbroj			2.351
Ukupno			7.601

Prijedloge kojima se zabranjuju susreti i druženja radi zaštite zdravlja i drugih važnih interesa djeteta donose djelatnici HZSR-a, primjenjujući instrumentarij kojima se procjenjuju razvojni rizici za djecu te sigurnost djece. Tijekom 2024. godine HZSR je, sukladno članku 154. OBZ-a, sudovima podnio 93 prijedloga o zabrani približavanja djetetu.

f. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Prema podacima navedenim u *Izvešću o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova*, za 2024. godinu, počinjeno je ukupno 9.167 kaznenih djela na štetu članova obitelji i bliskih osoba što predstavlja porast od 707 (ili 8,3 %) kaznenih djela u odnosu na 2023. godinu (kada je bilo evidentirano ukupno 8.460 kaznenih djela).

Navedenim kaznenim djelima ukupno je stradalo 9.389 žrtava, što je 737 žrtava više žrtava nego u 2023. godinu (8.652).¹⁰¹ Od ukupnog broja stradalih žrtava, 7.302 žrtve su bile žene ili 78 % (6.710 u 2023. godini), dok je muškaraca žrtava bilo 2.087 ili 22 % (1.942 u 2023. godini).

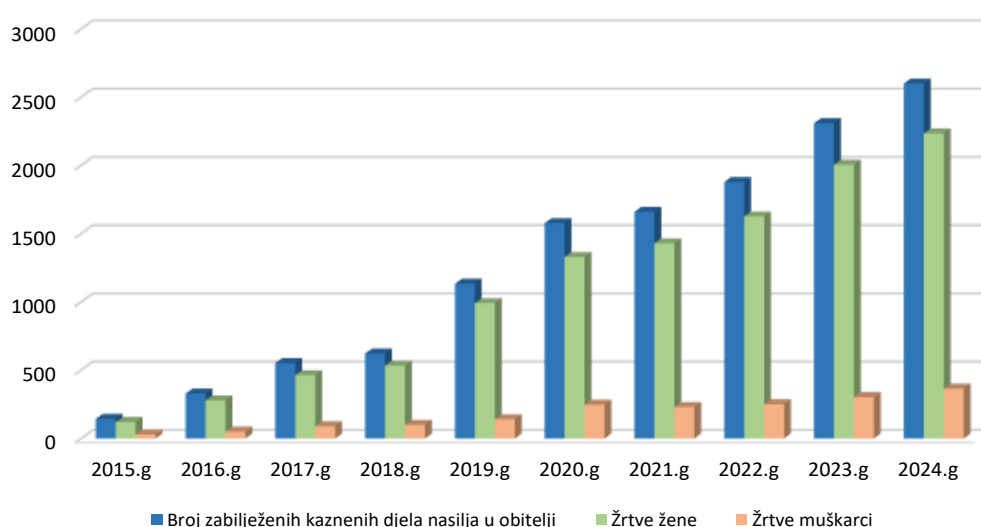
Izvešće Pravobraniteljice za 2024. godinu ukazuje na statističke podatke Ministarstva unutarnjih poslova, prema kojima je ukupno evidentiranih kaznenih djela, iz korpusa kaznenih djela koja se mogu počinuti i na štetu članova obitelji i bliskih osoba, dakle, uključujući i ona kaznena djela koja nisu činjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba, 14.480 (13.139 u

¹⁰¹ Sukladno dostavljenoj statistici, bilježi se ukupno 592 žene i 145 muškaraca žrtava nasilja više nego u 2023. godini

2023. godini). Sukladno istaknutom proizlazi da je udio kaznenih djela koja se čine na štetu članova obitelji i bliskih osoba u udjelu ukupno počinjenih kaznenih djela bez tog kvalifikatornog oblika i dalje visokih 63 %.

Kazneno djelo iz članka 179.a KZ-a Nasilje u obitelji, policija je evidentirala u 2.601 slučaju, što čini 291 kaznenih djela (ili 12,5 %) više nego u 2023. (2.310 u 2023.). Žena žrtava je 229 više, dok je muškaraca žrtava 62 više.

Brojčani pokazatelji za kazneno djelo iz članka 179.a KZ-a Nasilje u obitelji 2015. - 2024.

Uzimajući u obzir brojčane pokazatelje kaznenih djela koja se najčešće čine *nasilničkim ponašanjem u obitelji/između bliskih osoba*, komparativno gledano s 2023. godinom, kao relativno pozitivan trend bilježi se usporen rast u broju svih kaznenih djela i žrtava žena i muškaraca, dok se kod kaznenog djela Teška tjelesna ozljeda, bilježi čak i ukupni pad broja ovih kaznenih djela (uključujući i pad broja žrtava žena i muškaraca) u odnosu na 2023. godinu.

Prema evidenciji Ministarstva unutarnjih poslova, po brojnosti evidentiranih kaznenih djela koja se najčešće čine nasilničkim ponašanjem u obitelji/između bliskih osoba situacija je sljedeća:

1. KD Prijetnja s 4.108 zabilježenih kaznenih djela (3.209 žrtava žena i 1.091 žrtava muškaraca), (3.895 ukupno u 2023.)
2. KD Nasilje u obitelji s 2.601 zabilježenih kaznenih djela (s 2.235 žrtava žena i 366 žrtava muškaraca), (2.310 u 2023.)
3. KD Tjelesna ozljeda s 1.651 zabilježenih kaznenih djela (1.181 žrtava žena i 470 žrtava muškaraca), (1.593 u 2023.)

4. KD Nametljivo ponašanje s 376 zabilježenih slučajeva (s 328 žrtava žena i 48 žrtava muškaraca), (301 u 2023.)
5. KD Teška tjelesna ozljeda s 130 zabilježena slučaja (80 žrtava žena i 50 žrtva muškaraca), (197 u 2023.)¹⁰²
6. KD Silovanje s 141 zabilježena slučaja (s 100 žrtava žena i 1 žrtva muškarac), (100 u 2023.).

Prema evidenciji Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, na temelju članka 179.a KZ-a Nasilje u obitelji, evidentirana su ukupno 1.072 sudska postupka; 766 nepravomoćno riješenih predmeta i 600 pravomoćnih. Prema vrsti sudskih odluka, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije je dostavilo podatke o 517 osuđujućih presuda za ovo kazneno djelo.

Nadalje, ukupno je 1.476 postupaka pokrenuto za kaznena djela među bliskim osobama, dok je za ova dijela donesena ukupno 771 osuđujuća presuda. Gledajući vrste kaznenih djela, najviše presuda doneseno je za:

1. KD Tjelesna ozljeda i Teška tjelesna ozljeda – 220 (444 u 2023. godini)
2. KD Nasilje u obitelji – 517 (397 u 2023. godini)
3. KD Nametljivo ponašanje – 24 (85 u 2023. godini)
4. KD Ubojstvo – 2 (48 u 2023. godini).

Kao i 2023. godine, iz dostavljenih podataka Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije za 2024. godinu, ponovo proizlazi da na godišnjoj razini pravosuđe uspijeva procesuirati oko 1/8 evidentiranih kaznenih djela. No, ponovo se ističe da svakako treba u obzir uzeti činjenicu da Ministarstvo unutarnjih poslova kaznena djela evidentira trenutno, odnosno odmah nakon što se ona dogode, dok pravosuđe, odnosno sudovi ista procesuiraju u dužem vremenskom razdoblju, što je razumljivo i očekivano.

U odnosu na kazneno djelo iz članka 144.a KZ-a Zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja, Ministarstvo unutarnjih poslova je zabilježio ukupno 38 ovih kaznenih djela. Od ukupnog broja djela, 24 su počinjena na štetu bliskih osoba, s 23 žrtve žene i 1 žrtvom muškarcem. Navedeni postotak ponovo potvrđuje da se i ovo kazneno djelo pretežito događa među bliskim osobama i da su žrtve najčešće žene.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, zabilježeno je ukupno 37 ubojstava (23 ubojstva u istom razdoblju 2023. godine), od čega je 18 počinjeno na štetu osoba ženskog spola (9 u istom razdoblju 2023. godine). Od navedenog broja, ukupno 12 ženskih osoba ubijeno je među bliskim osobama (8 u istom razdoblju 2023. godine). Od 12 ubijenih ženskih osoba, 5 ih je ubijeno od strane intimnih partnera (kao i 2023. godine), 4 od strane sina, 1 od strane zeta, 1 od strane majke i 1 od strane sestre. Od preostalih 6 ubijenih žena, 4 su ubijene

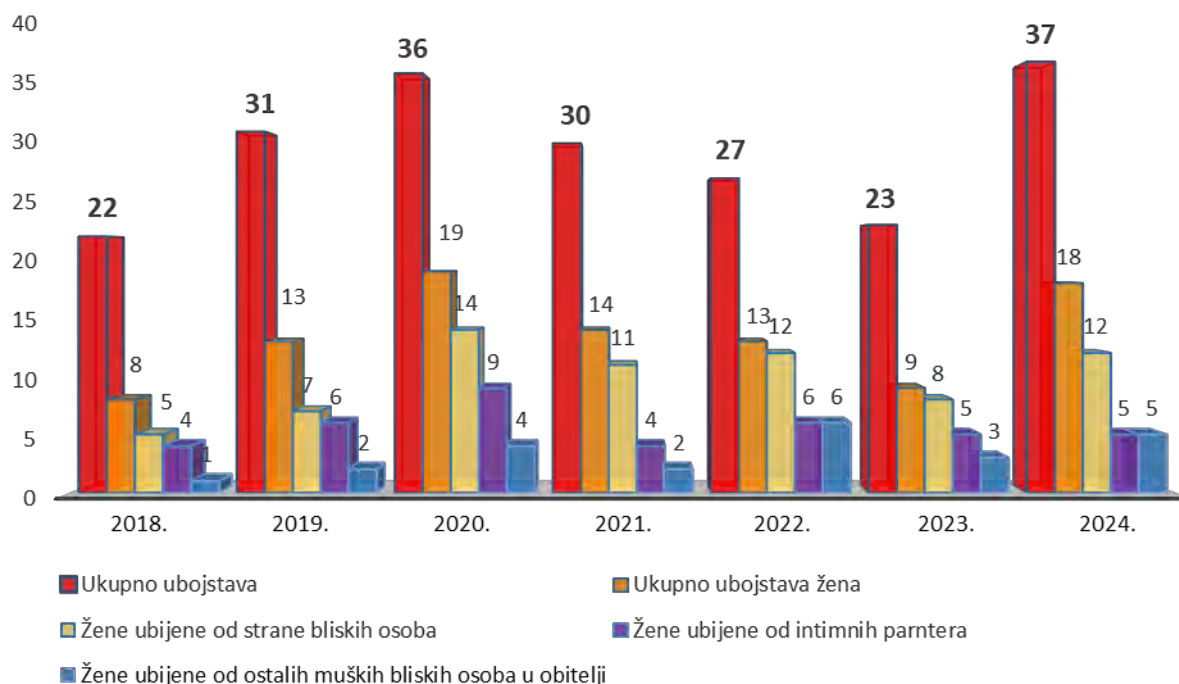
¹⁰² U 2023. godini, zabilježeno je ukupno 197 kaznenih djela Teška tjelesna ozljeda, 116 žrtava žena i 81 muškarac žrtva.

u domu za starije osobe od strane počinitelja s kojim nisu bile u nikakvom odnosu, dok su 2 ubijene od strane poznanika.

Prema policijskim evidencijama, od ukupno 18 ubijenih žena, 9 ubojstava se vode pod člankom 111.a Teško ubojstvo ženske osobe. Od toga broja, 8 ih je počinjeno među bliskim osobama¹⁰³.

Prema navedenim podacima, vidljivo je da je došlo do značajnog skoka u brojkama ubojstava u Republici Hrvatskoj, te također do značajnog skoka u broju ubojstava žena. No, brojke ubijenih žena od strane intimnih (sadašnjih ili bivših) partnera ostale su iste.

Grafikon: Ubojstva žena u razdoblju 2018. - 2024.

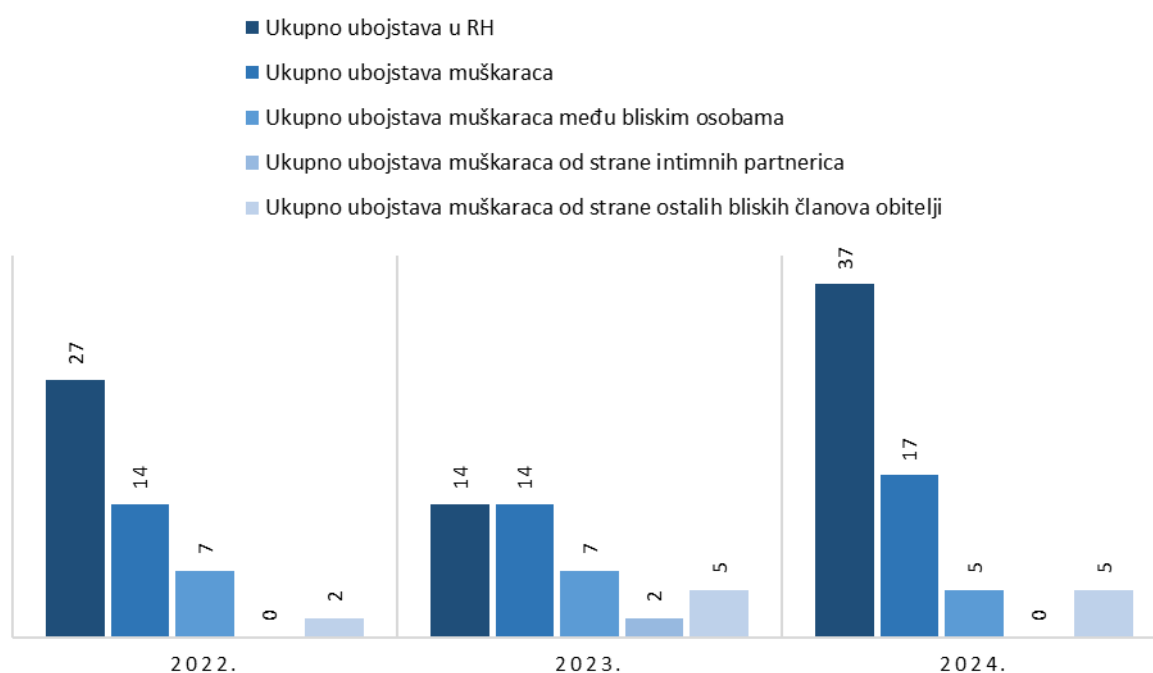
Iz gornje tablice može se uočiti prekid pozitivnog trenda pada ukupnog broja ubojstava u Republici Hrvatskoj te pada broja ubojstava žena koji bilježimo od 2020. godine. Vidljivo je povećanje po svim bilježenim parametrima, osim po broju ubojstva žena od strane intimnih partnera, koji je po broju i po približnom postotnom udjelu ostao praktički isti kao i u 2023. godini. Postoci broja ubijenih žena od strane intimnih partnera u brojci ukupno ubijenih žena među bliskim osobama su sljedeći: 2018. – 80 %; 2019. – 85 %; 2020. – 64 %; 2021. – 36 %; 2022. – 50 %; 2023. – 62 %; 2024. – 41 %.

Usporedbom udjela ubojstava žena od strane intimnih partnera u odnosu na ukupan broj ubojstava žena postoci se kreću na sljedeći način: 2018. – 50 %; 2019. – 46,2 %; 2020. – 47,4 %; 2021. – 28,6 %; 2022. – 46,2 %; 2023. – 55,5 %; 2024. – 28 %.

¹⁰³ Policijske evidencije i kaznene kvalifikacije ne moraju biti prihvaćene od strane Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i sudova tako da će se konačna bilanca broja femicida, odnosno broja terećenja i presuda po članku 111.a (Teško ubojstvo ženske osobe) znati tek nakon pravomoćno završenih sudskih postupaka.

S druge strane, analizom ubojstava muškaraca među bliskim osobama, utvrđeno je kako od ukupno 5 ubijenih muškaraca među bliskim osobama, niti jedan nije ubijen od strane intimne partnerice (3 muškarca su ubili svoje sinove, 1 muškarac je ubio svog brata i 1 žena je ubila svog sina). Usporedno s prošlim godinama, u 2023. godini, od 7 ubijenih muškaraca među bliskim osobama, 2 ili 28,5 % muškarca su ubijena od strane intimnih partnerica (bivša/sadašnja supruga, bivša/sadašnja partnerica). U 2022. godini također nije bilo muškaraca ubijenih od strane intimnih partnerica, evidentirana su svega 2 ubijena muškarca među bliskim osobama¹⁰⁴.

Grafikon: Ubojstva muškaraca u razdoblju 2022.-2024.

U odnosu na pokušaje ubojstava i teških ubojstava, a prema statistici Ministarstva unutarnjih poslova evidentirano je ukupno 115 takvih kaznenih djela (111 u 2023. godini), dok je od toga broja među bliskim osobama i članovima obitelji evidentirano ukupno 35 kaznenih djela pokušaja ubojstava i teških ubojstava (30 u 2023. godini) ili udio od 27 % u ukupnoj brojci pokušaja ubojstava u Republici Hrvatskoj (40 u 2022. godini).

U odnosu na žrtve kaznenih djela pokušaja ubojstva među bliskim osobama i članovima obitelji po spolu, statistika ukazuje kako je muškaraca žrtava 18 (16 u 2023. godini), a žena 17 (14 u 2023. godini). Od 18 žrtava muškaraca, 6 muškaraca su bili žrtve kaznenih djela pokušaja ubojstava od strane svojih intimnih partnerica (31 %). Od 17 žrtava žena, 13 žena su bile žrtve kaznenih djela pokušaja ubojstava od strane svojih intimnih partnera (76 %).

¹⁰⁴ U oba slučaja radilo se o majkama počiniteljicama koje su ubile svoje sinove.

Nadalje, policija je evidentirala ukupno 10 kaznenih djela pokušaja ubojstva iz perspektive novoga članka 111.a KZ-a, odnosno Teško ubojstvo ženske osobe u pokušaju, od kojih je 9 počinjeno među bliskim osobama.

Uočeni trendovi vezani uz rodno utemeljeno i nasilje u obitelji nisu značajnije odstupali od prethodnih razdoblja, dok su se trendovi vezani uz ubojstva žena i pogoršali.

U odnosu na navedene statističke pokazatelje, Pravobraniteljica u svojem izvješću ističe kako je kroz analizu slučajeva ubojstava žena nesporno utvrđeno da je femicid kazneno djelo koje je vrlo predvidljivo i u tom smislu spriječivo, jer su dinamika i obrasci koji dovode do ubojstva takoreći uvijek isti, kao i rizici koji ukazuju da bi moglo doći do femicida. No, da bi se femicide učinkovito sprječavalo, potrebno je da nadležna tijela, prvenstveno policija, Državno odvjetništvo i sudovi, u svoj rad integriraju rane procjene rizičnih ponašanja koja imaju svoje obrasce i dinamiku, odnosno čimbenike koji upućuju na vjerojatnost od počinjenja teškog ubojstva ženske osobe, odnosno femicida.

U zaključcima sa sastanaka *Promatračkog tijela za sveobuhvatno nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje* „Femicide Watch“, u kojem Pravobraniteljica od 2017. godine, u suradnji s drugim nadležnim tijelima, uključujući posebno policiju i resorno Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, prati i analizira slučajeve nasilja prema ženama, a osobito sve slučajeve ubojstava žena koja su počinili (njima bliski i/ili intimni) muškarci, navodi se kako su svi oblici ovisnosti (alkoholizam, droga, kocka...), prisilna kontrola, posesivnost, ljubomora, odluka žene da napusti (nasilnog) muškarca, psihičke smetnje, posjedovanje oružja, prijetnje ubojstvom i/ili samoubojstvom rizični čimbenici najvišeg stupnja koji posebice u kombinaciji (dva ili više njih), ukazuju na značajnu opasnost od počinjenja (ili pokušaja počinjenja) teškog ubojstva ženske osobe, odnosno femicida. Pravobraniteljica je utvrdila kako nadležna tijela i pravosuđe, pa čak i najbliža obiteljska okolina, vrlo rijetko ove signale shvaćaju kao ključne alarme za učinkovitu zaštitu žrtve, brz progon i strogo kažnjavanje počinitelja. Nerijetko i same najave ubojstva ili prijetnje ubojstvom ili samoubojstvom od strane potencijalnih počinitelja, i dalje nisu u dovoljnoj mjeri prepoznate od strane nadležnih tijela na način da bi isti na njih brzo i adekvatno reagirali. Ovakav stav nadležnih tijela i najbliže okoline zapravo ukazuje na nepostojanje društvene svijesti o opasnosti nasilja u obitelji kao šireg društvenog problema kao i na neprepoznavanje femicida kao jednog od najpredvidljivijeg ubojstva¹⁰⁵.

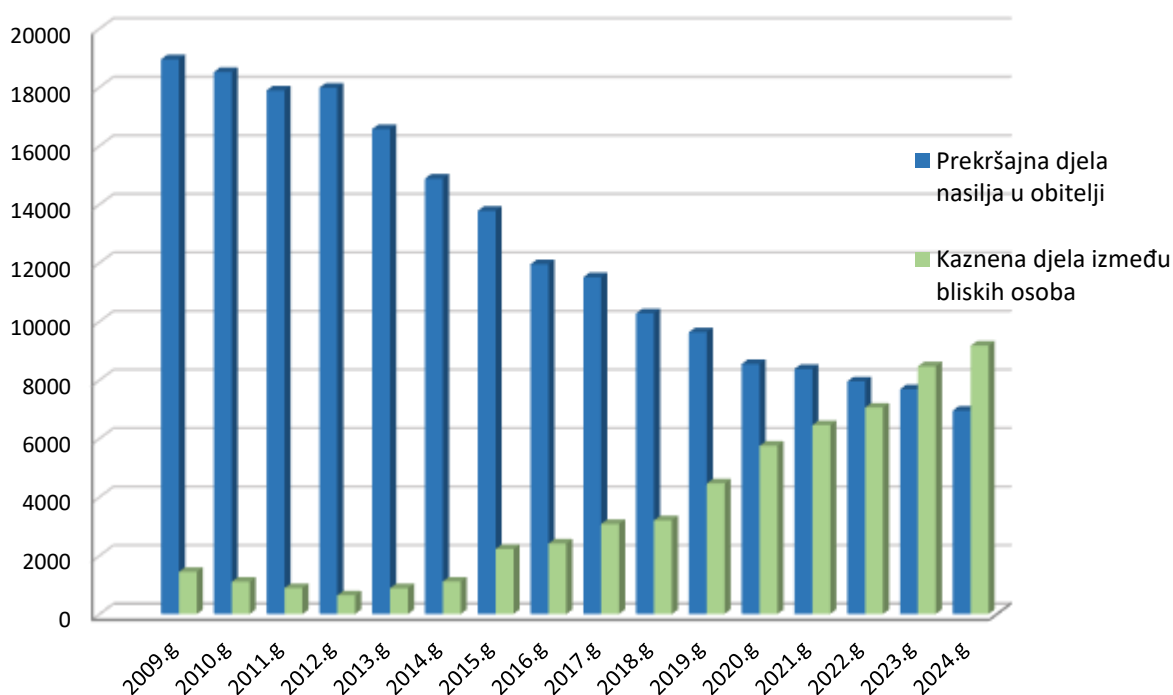
Prema stajalištu Pravobraniteljice, policija, ali i sva druga nadležna tijela, trebaju primjenjivati posebne kriterije kod procjena rizika od femicida, posebice za žene u

¹⁰⁵Svaki slučaj nasilja prema ženama i rodno utemeljenog nasilja potrebno je procesuirati povezano i u vezi s kontekstom, poviješću i kronologijom nasilja, a ne situacijski i izolirano. Kontekst i kronologiju nasilja potrebno je uvijek evaluirati te utvrditi da li kontekst nasilja krije okidače za rodno-utemeljeno nasilje muškaraca prema ženama, odnosno femicid. U svakom konkretnom slučaju, a prilikom prvog kontakta sa žrtvom kaznenog ili prekršajnog djela potrebno je izvršiti detaljnu pojedinačnu procjenu potreba žrtava te istu trajno periodično revidirati u odnosu na novonastale okolnosti sukladno članku 43a. ZKP-a. Praksa je pokazala da su, osim pritvora počinitelja kao najučinkovitijeg mehanizma zaštite, kod nasilja prema ženama mjere zaštite, sigurnosne, odnosno mjere opreza često presudne za učinkovitu i dugotrajnu zaštitu žrtava, ali samo uz aktivno i stvarno nadziranje počinitelja od strane policije.

nasilničkim odnosima, te s izrazitom pažnjom razmatrati širok spektar zakonskih mjera zaštite u takvim odnosima. U konačnici, Pravobraniteljica je stajališta da je potrebno uvijek predlagati najstrože kazne za počinitelje kako bi se ovakve tragedije kad god je to moguće svele na minimum, odnosno u potpunosti izbjegle.

Nadalje, prema podacima u Izvješću o radu Pravobraniteljice za 2024. godinu u odnosu na druge trendove vezane uz rodno utemeljeno nasilje, 2024. godine nastavljen je negativan trend brutalizacije nasilja koji se očituje u većim brojkama evidentiranih kaznenih djela (9.167)¹⁰⁶ od brojki evidentiranih počinitelja prekršajnih djela (6.949)¹⁰⁷ nasilja u obitelji i među bliskim osobama.

Grafikon: Pokazatelji trenda brutalizacije rodno utemeljenog nasilja

Elementi koji doprinose navedenom trendu povećanja broja kaznenih djela su: edukacija policije, generalna senzibilizacija i edukacija građana/ki, kontinuirana inicijativa zakonodavca da inkorporira međunarodne standarde u domaće zakonodavstvo i postroži kazne, posebice u svjetlu ratificirane Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Međutim, navedeni višegodišnji trend pada broja prijavljenih počinitelja i broja žrtava nasilja u obitelji u području prekršajno-pravne zaštite, uz višegodišnji i kontinuirani porast slučajeva u području kaznenopravne zaštite, upućuje na zaključak na koji Pravobraniteljica upozorava, a

¹⁰⁶ 8.460 zabilježenih kaznenih djela među bliskim osobama i u obitelji u 2023. godini.

¹⁰⁷ 7.675 zabilježenih počinitelja prekršaja u obitelji u 2023. godini.

to je da se sustav borbe protiv nasilja prema ženama i u obitelji oslanja na adresiranje posljedica nasilja kroz penalnu politiku i kažnjavanje.

Za razliku od represije, svi oblici obrazovanja i edukacije, odnosno preventivnog rada, uključujući i dugotrajne terapijske te resocijalizacijske procese s počiniteljima, predstavljaju kvalitetnija i dugoročnija rješenja jer se bave uzrocima, a ne posljedicama nasilja te stoga predstavljaju preduvjet uspješnijeg suzbijanja, ali i iskorjenjivanja ove vrste nasilja od isključivo represijske politike.

Prevenција je također i shvaćanje i prihvaćanje činjenice da je femicid najpredvidljivije ubojstvo koje ima svoju dinamiku, obrasce i okidače i koji se više manje uvijek ponavljaju. Prisilna kontrola, ljubomora, prijetnje, alkoholizam, posjedovanje oružja i kao krunski okidač odluka žene da prekine nasilničku vezu, odnosno da ostavi nasilnika, trebali bi biti temeljni alarmi za hitnu reakciju svih nadležnih tijela u primjeni najviših standarda zaštite žrtava i učinkovitog progona počinitelja. Pravobraniteljica kroz tijelo Femicide Watch i preporuke koje proizlaze iz dubinskih analiza svakog pojedinog slučaja ubojstva, nadležnim tijelima jasno ukazuje gdje su i kako učinili propuste u svojim intervencijama i procjenama, te koliko je zapravo moguće spriječiti svako ubojstvo ženske osobe ako se razumiju i prihvaćaju mehanizmi i obrasci koji dovode do njega, jer oni su skoro uvijek isti.

Prevenција i obrazovanje moraju biti temelji borbe protiv rodno utemeljenog nasilja, a na isto obvezuje Konvencija Vijeća Europe. Ističe se potreba strukturalnih promjena kako bi preokrenuli negativne trendove te je potrebno uvažavati prvenstveno uzroke nasilja i njih učinkovito adresirati i otklanjati.

Nadalje, prema podacima u Izvješću Pravobraniteljice došlo je do značajnijeg porasta od 33,5 % u ukupnom broju kaznenih djela silovanja (sa 194 u 2023. godini, na 259 u 2024. godini), te je broj evidentiranih kaznenih djela silovanja u 2024., *najveći u zadnjih devet godina* (razdoblje 2016. - 2024.). Silovanje je u 54 % slučajeva bilo počinjeno među bliskim osobama, i to najčešće između bračnih drugova (27,6 %). Pritom je samo jedna žrtva ovoga kaznenog djela bila muškog spola, a što dodatno ukazuje na nužnost primjene *rodno senzibilnog pristupa* ovoj problematici.

Poseban naglasak svakako treba staviti na problematiku visokog postotka tamnih brojki kod slučajeva seksualnog nasilja, kao i brojne razloge neprijavljivanja nasilja od strane žrtava – strah od počinitelja, osuda i nepovjerenje okoline, dodatna viktimizacija od strane samog sustava, kao i česti dugotrajni sudski postupci te niske kazne dosuđene počiniteljima. Imajući u vidu sve navedeno, a posebice značajniji porast broja kaznenih djela silovanja u 2024. godini, od izuzetne je važnosti dosljedna primjena Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, kao i kontinuirana edukacija svih dionika o ovoj tematici i postupanju prema žrtvama.

Slijedom navedenoga Pravobraniteljica u okviru svoga Izvješća o radu za 2024. godinu upućuje sljedeće preporuke:

- (1) Sustavna i kontinuirana edukacija svih nadležnih tijela koja postupaju sa žrtvama seksualnog nasilja, a koja bi obuhvaćala i primjenu rodno senzibilnog tretmana prema žrtvama seksualnog nasilja kao i primjenu međunarodnih standarda.
- (2) Uvođenje cjelovitog i sustavnog seksualnog odgoja i obrazovanja, uključujući teme o ravnopravnosti spolova kao obvezatnog nastavnog sadržaja na svim obrazovnim razinama, a ne isključivo kroz među-predmetne teme.
- (3) Daljnje jačanje međuresorne suradnje svih nadležnih tijela, a u cilju prevencije i pružanja pomoći žrtvama seksualnog nasilja.
- (4) Dosljedna primjena *Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja*.
- (5) Provoditi daljnja istraživanja i analize koje će imati u vidu i rodni aspekt ove problematike, kako u odnosu na pružanje zaštite žrtvama silovanja tako i u odnosu na postojeću sudsku praksu u ovom području.
- (6) Provoditi medijske kampanje i osvještavanje društva u cjelini o potrebi prijavljivanja svih oblika seksualnog nasilja, u cilju smanjenja tamnih brojki tih kaznenih djela.

Temeljem uvida u dostupne statističke podatke koje zasebno vode nadležna državna tijela, GREVIO je uočio nedostatak praćenja podataka o rodno utemeljenom nasilju koje pogađa žene koje su izložene ili bi mogle biti izložene višestrukoj diskriminaciji, uključujući žene s invaliditetom, migrantice, žene s problemima ovisnosti i Romkinje kako bi se procijenila učestalost različitih oblika nasilja i pristup takvih skupina žrtava uslugama, zaštitnim mjerama i pravosuđu. Slijedom navedenoga, GREVIO potiče provođenje istraživanja odnosno prikupljanje statističkih podataka o ovim skupinama žena, te potiče uključivanje perspektiva i potreba ovih skupina žena u osmišljavanje, provedbu, praćenje i evaluaciju sveobuhvatnih i koordiniranih politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama¹⁰⁸. Ujedno, potiče se poboljšanje dostupnosti usluga zaštite i potpore ovim skupinama žena¹⁰⁹. Nadalje, GREVIO urgira poduzimanje potrebnih mjera radi razvrstavanja statističkih podataka prema spolu i dobi žrtve i počinitelja, njihovom odnosu, zemljopisnom položaju i različitim oblicima nasilja obuhvaćenih Konvencijom Vijeća Europe te usklađivanje prikupljanja podataka između tijela kaznenog progona i pravosuđa kako bi se omogućila temeljita analiza kretanja predmeta kroz kaznenopravni postupak i utvrdili mogući nedostaci i odgovoru ovih tijela na slučajeve nasilja. Ujedno, urgira se i uvođenje sustava prikupljanja podataka o broju povreda hitnih naloga za udaljavanje, zabrane približavanja i naloga za zaštitu, broja sankcija povodom takvih povreda i broja slučajeva u kojima su povrede dovele do ponavljanja nasilja ili smrti žrtve¹¹⁰. Nadalje, potiče se prikupljanje statističkih podataka o broju žrtava koje su se obratile sustavu zdravstva i socijalne skrbi kao i podataka o broju zahtjeva za azil temeljem rodno utemeljenog progona¹¹¹.

¹⁰⁸ GREVIO izvještaj za RH (§ 24 i 33)

¹⁰⁹ GREVIO izvještaj za RH (§ 24)

¹¹⁰ GREVIO izvještaj za RH (§ 59)

¹¹¹ GREVIO izvještaj za RH (§ 61, 64 i 66)

Isto tako, potiče se redovito provođenje istraživanja o svim oblicima nasilja nad ženama (seksualno nasilje, uhođenje, spolno uznemiravanje, genitalna mutilacija, prisilni brak i druge tradicionalne štetne prakse), kojim bi se obuhvatile žene različitih dobnih skupina, ranjive skupine žena žrtava, kao što su žene i djevojčice s invaliditetom, LGBTI žene, starije žene i migrantice, te iskustva žena u odnosu na usluge potpore ¹¹².

KLJUČNA PODRUČJA INTERVENCIJE

Cilj Nacionalnog plana je stvaranje novih i jačanje postojećih predispozicija za uklanjanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i njegovo sprječavanje. Predviđene se aktivnosti definiraju kroz tri ključna prioritetna područja:

1. Jačanje prevencije nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
2. Unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
3. Učinkovito postupanje prema počinitelju nasilja.

1. JAČANJE PREVENCIJE NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U OBITELJI

Provedbom mjera usmjerenih prevenciji nasilja nad ženama i nasilja u obitelji nastoji se od najranije dobi utjecati na razvoj prihvatljivih oblika ponašanja, odnosno razvijati svijest o neprihvatljivosti bilo kojeg oblika nasilničkog ponašanja. Stoga je potrebno posebno istaknuti ulogu odgojno-obrazovnog sustava, u okviru kojeg se kao sastavni dio školskog kurikula i godišnjeg plana i programa rada odgojno-obrazovne ustanove provode aktivnosti u cilju unaprjeđenja mjera prevencije, poput poboljšanja postojećeg znanja stručnih suradnika i odgojno-obrazovnih radnika. Naglašava se također važnost suradnje odgojno-obrazovnih i zdravstvenih ustanova te ustanova socijalne skrbi, u svim fazama odgojno-obrazovnog procesa. Također, uvođenjem tema odgovornosti, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti u predmetne kurikule i međupredmetne teme, promiču se vrijednosti temeljnih ljudskih prava, primjerice ljudsko dostojanstvo, sloboda, jednakost, socijalna pravda, ravnopravnost spolova te potiče usvajanje vrijednosti, primjerice tolerancija i poštovanje različitosti kao značajke identiteta svakoga pojedinca i prevladavanje stereotipa i predrasuda.

U odnosu na mjere prevencije u okviru odgojno-obrazovnog sustava, uz kontinuirano provođenje preventivnih programa, kao sastavnog dijela školskog kurikula, ustrojena su i županijska stručna vijeća za preventivne programe te se preko voditelja županijskih stručnih vijeća svake školske godine upućuju preporuke i materijali za provođenje preventivnih programa koji su evaluirani ili imaju stručno mišljenje, a može ih provoditi svaki odgojno-obrazovni djelatnik koji ima osnovne pedagoške kompetencije. Poradi širenja i omogućavanja provedbe većeg broja aktivnosti, državna tijela i jedinice lokalne samouprave pružaju financijsku potporu u provedbi projekata organizacijama civilnog društva koje rade na

¹¹² GREVIO izvještaj za RH (§ 70 i 75)

prevenciji i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji, organizacijama koje pružaju pomoć i podršku žrtvama nasilja u obitelji te senzibiliziraju javnost za problematiku nasilja u obitelji. Nadalje, školske ustanove dužne su pratiti socijalne probleme i pojave kod učenika te poduzimati mjere za otklanjanje njihovih uzroka i posljedica od strane školskih ustanova u suradnji s tijelima socijalne skrbi odnosno drugim nadležnim tijelima. Sukladno tome, škole su dužne provoditi i mjere koje su sukladne Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Pravilnik o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima¹¹³ obvezuje sve odgojno-obrazovne ustanove na postupanje u svrhu zaštite prava učenika te određuje obvezu školske ustanove da u sklopu stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih radnika najmanje jedanput godišnje planira i ostvaruje teme vezane uz prevenciju nasilja i zaštite prava učenika. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih surađuje s organizacijama civilnog društva i kroz Natječaj za financijske potpore projektima udruga koje djeluju u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece i mladih. Slijedom navedenoga, ukazuje se na potrebu daljnjeg jačanja kapaciteta obrazovnih ustanova, prvenstveno djelatnika u obrazovnom sustavu, a potom i samih učenika o pojavnosti i štetnosti rodno utemeljenog nasilja i ravnopravnosti žena i muškaraca.

U okviru projekta „Živjeti zdravo“ Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo izrađen je program *PoMoZi Da* za odgojno-obrazovne djelatnike. Edukativni program je usmjeren na unaprjeđivanje mentalno-zdravstvene pismenosti odgojno-obrazovnih djelatnika u području mentalnog zdravlja djece i mladih s naglaskom na prepoznavanje problema mentalnog zdravlja kod djece i mladih. Dodatno, program je usmjeren i učenju vještina psihološke prve pomoći, koja je posebno važna u kriznim situacijama i stanjima koja mogu biti uzrokovana nasiljem u obitelji, a kako bi se pravovremeno zaštitile žrtve nasilja i pružila im se i emocionalna prva pomoć.

Tijekom provedbe programa u okviru odgojno-obrazovnog sustava, kao nedostatak je primijećen izostanak specifičnih programa izobrazbe u inicijalnom obrazovanju odgojno-obrazovnih radnika, što se prenosi na temeljne kompetencije za sudjelovanje u preventivnim programima. Dodatno, primijećena je neujednačenost resursa za preventivni rad u odgojno-obrazovnim ustanovama, neujednačenost podrške u lokalnoj zajednici te kvaliteti međuresorne suradnje u različitim dijelovima zemlje. Također, naglašena je važnost provođenja sustavnog /longitudinalnog/ praćenja individualnih slučajeva s ciljem pravovremenog pružanja svrhovite pomoći formiranjem interdisciplinarnih stručnih timova na razini županija.

Na tragu navedenog GREVIO u svom Izvještaju u području obrazovanja potiče na poduzimanje mjera za promicanje načela ravnopravnosti žena i muškaraca, nestereotipnih rodni uloga, uzajamnog poštovanja, nenasilnog rješavanja sukoba u osobnim odnosima, prava na osobni integritet i osiguravanje informacija o različitim oblicima rodno utemeljenog nasilja nad ženama u formalnim nastavnim planovima i programima na svim razinama obrazovanja. Nadalje, GREVIO potiče preispitivanje nastavnih planova, programa i materijala

¹¹³ „Narodne novine“, broj 132/13.

s ciljem uklanjanja negativnih stereotipa o ženama i djevojčicama te poticanja ravnopravnosti uz promicanje razumijevanja rodne utemeljenosti nasilja nad ženama na temelju načela Konvencije Vijeća Europe¹¹⁴.

U okviru preventivnih mjera i aktivnosti važno je što više senzibilizirati javnost za problematiku nasilja u obitelji, široj javnosti pružiti informacije o neprihvatljivosti bilo kojeg oblika nasilja u društvu, mogućnostima zaštite u slučajevima rodno utemeljenog nasilja, pravima i potrebama žrtava kako bi se podigla razina osviještenosti i senzibilizirala javnost o slučajevima rodno utemeljenog nasilja. U prethodnom razdoblju provedeno je niz kampanja i preventivnih projekata u cilju senzibilizacije javnosti o štetnosti i neprihvatljivosti nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, važnosti prevencije nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te potrebi prijavljivanja nasilja, primjerice nacionalna medijska kampanja sa sloganom *#empatijasada*, kampanja „*Iza vrata*“, preventivni projekti „*Lily*“, „*Živim život bez nasilja*“ i „*Imam izbor*“. Osim toga, povodom obilježavanja međunarodnih i nacionalnih dana usmjerenih borbi protiv nasilja nad ženama, državna tijela i organizacije civilnog društva provode i stručne rasprave te javna događanja na temu suzbijanja nasilja kao i poštivanja i promicanja prava žrtava.

Nužno je širokim spektrom aktivnosti utjecati na razvoj svijesti javnosti o neprihvatljivosti nasilničkog ponašanja, pružiti informacije o mogućnostima zaštite u slučajevima nasilja te kome se obratiti za pomoć. Osim navedenoga, ukazuje se na potrebu, u okviru medijskih kampanja, promicati važnosti uloge muškaraca u suzbijanju rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te posebnu pozornost posvetiti ranjivim skupinama žrtava i svim oblicima nasilja obuhvaćenih Konvencijom Vijeća Europe. Navedene aktivnosti nužno je provoditi kontinuirano. GREVIO u svom Izvještaju urgira poduzimanje mjera u cilju promjene mentaliteta i stavova opće populacije koji pridonose opravdavanju i nastavku nasilja nad ženama kroz rješavanje strukturnih nejednakosti među ženama i muškarcima kao temeljnih uzroka takvog nasilja. Isto tako potiče na ulaganje daljnjih napora u podizanje razine svijesti širenjem dosega na sve oblike nasilja obuhvaćene Konvencijom Vijeća Europe, posebice ranjivim skupinama žrtava kada su izložene riziku od višestruke diskriminacije, pri čemu se treba osloniti na stručnost i iskustvo specijaliziranih ženskih nevladinih organizacija. Osim toga, potiče daljnje uključivanje medija kao ključnih partnera za podizanje razine svijesti o nasilju nad ženama, ali i poticanje samih medija na praćenje usklađenosti sa samoregulatornim standardima. Ujedno, GREVIO poziva i na uključivanje poslodavaca u prevenciju nasilja nad ženama, uključujući spolno uznemiravanje na radnom mjestu, sudjelovanjem u provedbi kampanji te poticanju radnog okruženja u kojem se otvoreno osuđuje nasilje nad ženama¹¹⁵.

Preventivni programi bolje se i učinkovitije provode kroz međuresornu suradnju. Zajednička i koordinirana suradnja svih državnih tijela te pojačano umrežavanje s organizacijama civilnog društva na lokalnoj razini preduvjeti su postizanju napretka u prevenciji svih oblika rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i drugih ugrožavajućih ponašanja. Upravo zbog toga, a kako bi se jačali uvjeti za daljnju sustavniju provedbu odredaba

¹¹⁴ GREVIO izvještaj za RH (§ 93)

¹¹⁵ GREVIO izvještaj za RH (§ 6, 81, 87, 116 i 117)

Konvencije Vijeća Europe kroz holistički pristup i zajedničko poduzimanje potrebnih aktivnosti, ukazuje se na nužnost jačanja uloge tijela nadležnog za koordinaciju, primjenu, nadzor i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja.

Uloga koordinacijskog tijela na nacionalnoj razini je vrlo široka i obuhvaćata horizontalnu koordinaciju rada svih nadležnih državnih tijela u području provedbe zadanosti Konvencije Vijeća Europe i suzbijanja svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te vertikalnu koordinaciju provedbe odredaba u sustavu zaštite žrtava nasilja. Ostale ključne aktivnosti koordinacijskoga tijela uključuju unaprjeđenje međuresorne suradnje nadležnih državnih tijela i organizacija civilnog društva aktivnih u području zaštite žena žrtava rodno utemeljenog nasilja, praćenje i praćenje razvoja politike suzbijanja rodno utemeljenog nasilja, razvoj, provedbu te praćenje provedbe mjera nacionalnih dokumenata u ovom području. Nadalje, uloga koordinacijskog tijela na međunarodnoj razini uključuje kontinuiranu suradnju sa Tajništvom GREVIO-a, koordinaciju pripreme i rad na pripremi izvještaja Republike Hrvatske o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se osigurava učinak odredaba Konvencije Vijeća Europe, pripremu evaluacijskih posjeta GREVIO-a, kao i sudjelovanje u aktivnostima donošenja međunarodnih dokumenata iz područja rodno utemeljenog nasilja.

Na tragu navedenoga, GREVIO u svom Izvještaju za Republiku Hrvatsku snažno potiče na dodjelu uloge koordinacijskog tijela jednom ili više potpuno institucionaliziranih subjekata uz određivanje jasnih zadaća i nadležnosti te potrebnih ljudskih i financijskih resursa u cilju održivosti njihova rada. Pritom je nužno rad koordinacijskoga tijela usmjeriti na sve oblike nasilja obuhvaćene Konvencijom Vijeća Europe te omogućiti neovisni nadzor i procjenu politika radi osiguravanja objektivnosti. Nadalje, GREVIO snažno potiče i na unaprjeđenje mjera za utvrđivanje i uklanjanje nedostataka u odgovoru institucija na nasilje nad ženama, osiguranje da osobe koje ne poštuju obvezu sprječavanja, istrage i kažnjavanja djela nasilja obuhvaćenih Konvencijom Vijeća Europe budu odgovorne za isto te prikupljanje podataka o predmetima pokrenutim protiv službenika u takvim slučajevima¹¹⁶.

U okviru unaprjeđenja međuresorne suradnje nužno je nastaviti rad na dodatnom jačanju usklađenog i međusobno povezanog, odnosno koordiniranog djelovanja tijela nadležnih za postupanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Poradi unaprjeđenja međuresorne suradnje, poduzimanja učinkovitih preventivnih aktivnosti svih nadležnih tijela i organizacija civilnog društva te još učinkovitijeg postupanja nadležnih tijela u slučajevima nasilja, krajem studenoga 2018. godine ministri nadležni za poslove obitelji i socijalne skrbi, zdravstva, pravosuđa, uprave, obrazovanja, unutarne te vanjske i europske poslove potpisali su *Sporazum o suradnji u području sprječavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*. Temeljem predmetnog Sporazuma uspostavljen je *Nacionalni tim za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* te također i timovi u svim županijama. Zadaća je ovih timova kroz sustav timskog djelovanja poduzimati potrebne mjere za unaprjeđenje rada nadležnih državnih tijela i organizacija civilnog društva kroz uspostavu i provedbu zajedničkih programa izobrazbe. Na inicijativu Ministarstva unutarnjih poslova u

¹¹⁶ GREVIO izvještaj za RH (§ 28 i 50)

ožujku 2020. godine zaključen je *Sporazum o međuresornoj suradnji i koordinaciji u području sprječavanja nasilja i drugih ugrožavajućih ponašanja na lokalnoj razini*. Temeljem Sporazuma uspostavljeni su *gradski/općinski timovi za prevenciju i borbu protiv nasilja i drugih ugroza* s ciljem održavanja redovitih koordinativnih sastanaka tijekom kojih će se razmjenjivati informacije od značaja za postupanje nadležnih službi/institucija.

Nacionalni tim i županijski timovi za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji imaju, među ostalim, ulogu osiguranja dosljedne provedbe odredaba Konvencije Vijeća Europe, poticanja jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave na uvođenje rodno osjetljivog proračuna u okviru kojeg će se osiguravati kontinuirana financijska potpora namijenjena radu skloništa i savjetovaništva za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te unaprjeđenja međuresorne suradnje u području zaštite žrtava nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Dodatno, Nacionalni i županijski timovi sudjeluju u provođenja intenzivne izobrazbe predstavnika državnih tijela, nadležnih tijela jedinica područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva o problematici nasilja u obitelji i odredbama Konvencije Vijeća Europe, obilježavanju datuma vezanih za promicanje ljudskih prava i podizanja svijesti javnosti za problematiku nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, poticanja medija na adekvatno prikazivanje programskih sadržaja o problematici nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, sukladno Priručniku sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji te provođenja medijskih kampanja za suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Aktivnosti unaprjeđenja međuresorne suradnje te osiguravanja pomoći žrtvama nasilja prethodno su se provodile u okviru projekta „Zaustavimo nasilje nad ženama i nasilje u obitelji – Za nasilje nema opravdanja“ kojeg je Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike provodilo u partnerstvu s Ministarstvom pravosuđa, uprave i digitalne transformacije i Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima. U okviru projekta, a povodom obilježavanja 25. studenoga - Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, 2020. godine produljen je rad Nacionalnog pozivnog centra 116 006 - 24 sata dnevno, sedam dana u tjednu (24/7) uključujući praznike i blagdane. Nacionalni pozivni centar do navedenog datuma bio je dostupan korisnicima u vremenu od 08.00 do 20.00 sati.

Novim projektom pod nazivom „NE rodno utemeljenom nasilju“, koji Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike provodi u partnerstvu s Ministarstvom pravosuđa, uprave i digitalne transformacije i Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima u razdoblju od studenoga 2025. do studenoga 2027. godine, omogućen je nastavak rada Nacionalnog pozivnog centra 116 006 - 24 sata dnevno, sedam dana u tjednu (24/7) uključujući praznike i blagdane.

Nadalje, provedbom aktivnosti usmjerenih izobrazbi stručnjaka - djelatnika policije, HZSR-a, državnog odvjetništva, prekršajnih, obiteljskih i kaznenih sudova, liječničkog osoblja, te odgojno-obrazovnih djelatnika, u okviru godišnjih programa stručnih usavršavanja nadležna državna tijela provode i edukacije na temu nasilja u obitelji, s ciljem učenja boljih načina postupanja, te uočavanja važnosti i obveza međuresornog povezanog i usklađenog djelovanja.

Primjerice, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike svake godine organizira niz programa izobrazbe djelatnika sustava socijalne skrbi na temu zaštite žrtava nasilja sadržajno usmjerenih na uzroke, vrste, dinamiku i posljedice nasilja u obitelji, pravnu regulativu – zakone, protokole, smjernice i primjenu u praksi, specifičnosti nasilja nad osobama starije životne dobi i osobama s invaliditetom, ulogu HZSR-a u prevenciji i suzbijanju nasilja i zaštiti žrtava nasilja u obitelji, integrirani pristup u suzbijanju nasilja u obitelji, međuresornu suradnju i drugo. Osim toga, u okviru već spomenutog EU projekta „Zaustavimo nasilje nad ženama i nasilje u obitelji – Za nasilje nema opravdanja“ jedna od aktivnosti odnosila se na jačanje kapaciteta stručnjaka i unaprjeđenje međuresorne suradnje u području prevencije i zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, a što se realiziralo putem stručnog osposobljavanja predstavnika županijskih timova i drugih relevantnih dionika, državnih službenika s ciljem senzibilizacije i postupanja po odredbama Konvencije Vijeća Europe te stručnjaka iz sustava socijalne skrbi za pružanje usluge psihosocijalnog tretmana radi prevencije nasilnog ponašanja. Novi ciklus edukacija, uz obuhvat velikog broja novih stručnjaka više sustava, planiran je u narednom razdoblju. U okviru ovih međuresornih edukacija, planirane su i edukacije djelatnika medija, uz potpuno poštivanje njihove neovisnosti i slobode izražavanja, u cilju jačanja razumijevanja nasilja u obitelji i rodno utemeljenog nasilja te prihvatljivih načina izvještavanja o nasilju u obitelji i nasilju nad ženama.

Nadalje, Policijska akademija, ustrojstvena jedinica Ministarstva unutarnjih poslova, nadležna je za provođenje svih oblika policijskog obrazovanja na svim razinama, odnosno visokom obrazovanju i cjeloživotnom učenju. U okviru dva studijska programa na Visokoj policijskoj školi obrađuju se teme o temeljnim ljudskim pravima uključujući nasilje nad ženama i nasilje u obitelji. Ove se teme obrađuju i na Srednjoj policijskoj školi kroz Program srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka.

Pravosudna i Policijska akademija održavaju radionice namijenjene kaznenim sucima i savjetnicima općinskih, županijskih i prekršajnih sudova, zamjenicima i državnoodvjetničkim savjetnicima kaznenih odjela općinske i županijske razine, policijskim djelatnicima, probacijskim službenicima i službenicima za podršku žrtvama i svjedocima, u cilju izobrazbe o odredbama domaćeg i europskog zakonodavstva usmjerene na suzbijanje i prevenciju nasilja u obitelji i odredaba Konvencije Vijeća Europe. U cilju izobrazbe probacijskih i zatvorskih službenika za provedbu tretmanskog programa počinitelja nasilja i nasilja u obitelji kontinuirano se provode programi radi razvoja stručnih kompetencija zaposlenika.

Naglašava se i važnost nastavka dosadašnje prakse državnih tijela u poduzimaju niza zajedničkih aktivnosti na unaprjeđenju međuresorne suradnje provođenjem različitih programa izobrazbe, programa u suradnji s organizacijama civilnog društva te kontinuiranom razmjenom relevantnih podataka o postupanjima u slučajevima nasilja u obitelji i rodno utemeljenog nasilja. U tom smislu i GREVIO u izvještaju urgira potrebu osiguravanja sustavnog i obveznog početnog i stručnog osposobljavanja o sprječavanju i otkrivanju svih oblika nasilja nad ženama obuhvaćenih Konvencijom Vijeća Europe te procjeni rizika za sve stručnjake, posebice za zdravstveni sektor, socijalne radnike i djelatnike državnog

odvjetništva i pravosuđa, pri čemu bi se programi trebali temeljiti na načelima nediskriminacije i ravnopravnosti žena i muškaraca, poznavanja rodne utemeljenosti nasilja, međugeneracijskog prijenosa nasilja, žurne i učinkovite pomoći i potpore žrtvi, osiguravanja svih dostupnih informacija žrtvama¹¹⁷. Dodatno, programi bi trebali biti osmišljeni u bliskoj suradnji sa svim relevantnim dionicima, uključujući ženske nevladine organizacije koje pružaju specijaliziranu potporu ženama žrtvama nasilja¹¹⁸. U provedi ovih programa izobrazbe, kao i u osiguravanju potrebnih usluga pomoći potpore žrtvama nasilja, nužno je uspostaviti usku suradnju svih nadležnih državnih tijela te partnerski odnos s organizacijama civilnog društva aktivnim u području zaštite žena od svih oblika nasilja, pri čemu je potrebno osigurati holistički pristup žrtvi. Navedeno je obuhvaćeno i preporukama GREVIO-a kojima potiče na uspostavu institucionalizirane suradnje nadležnih tijela i organizacija civilnog društva te osiguravanje rodno osjetljivog proračuna¹¹⁹.

U okviru implementacije mjera iz prethodno važeće Nacionalne strategije, ističe se izrada *Adresara ustanova, organizacija i ostalih institucija koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji* koji sadrži adrese i brojeve telefona i ostale podatke o organizacijama i institucijama kojima se žrtve nasilja u slučaju potrebe mogu obratiti. Adresar je radi osiguravanja dostupnosti široj javnosti objavljen na web stranici Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Uvažavajući važnost Adresara koji na jednom mjestu sadrži informacije koje su bitne žrtvama nasilja, preporuča se daljnji kontinuiran rad na ažuriranju ovog dokumenta.

Ujedno, nužno je dodatno poticati preventivno djelovanje radi zaustavljanja nasilja među partnerima i/ili u obitelji, čime se stvaraju preduvjeti sprječavanja nasilničkog ponašanja. Osobe kod kojih postoje indikacije za rizik od nasilničkog ponašanja i kojima nije određena sudska mjera psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja, potrebno je, zbog sigurnosti članova obitelji, posebice djece, uključiti u tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja. Temeljem odredaba ZOS-a psihosocijalni tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja provode stručni radnici Obiteljskog centra koji imaju dodatnu izobrazbu za pružanje ove usluge. Specifičnost psihosocijalnog tretmana radi prevencije nasilničkog ponašanja je u njegovoj savjetodavno-terapijskoj i psihoedukativnoj ulozi i usmjeren je osobi u ranoj fazi nasilja, odnosno osobi koja još nije uključena u postupak kažnjavanja. Posebna vrijednost ove vrste tretmana je bavljenje uzrocima, a ne samo posljedicama rodno utemeljenog nasilja te predstavlja rani, preventivni mehanizam kojim se može suzbiti nasilje u samom njegovom začetku.

¹¹⁷ GREVIO izvještaj za RH (§ 131)

¹¹⁸ GREVIO izvještaj za RH (§ 101, 271, 272)

¹¹⁹ GREVIO izvještaj za RH (§ 37, 43, 124, 125, 143, 148)

2. UNAPRJEĐENJE ZAŠTITE ŽRTAVA NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U OBITELJI

Radi što učinkovitijeg zbrinjavanja i pružanja potpore žrtvama nasilja, posebno je bitna suradnja državnih tijela, jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave te organizacija civilnog društva. Time se osigurava kontinuitet u radu na unaprjeđenju politika i provedbi svih aktivnosti koje doprinose olakšanju položaja žrtava nasilja u nastavku njihovoga života.

Skloništa za žrtve nasilja

Prema odredbama Konvencije Vijeća Europe, države članke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale osnivanje dovoljnog broja odgovarajućih, lako dostupnih skloništa radi omogućavanja sigurnog smještaja i proaktivne pomoći žrtvama, osobito ženama i njihovoj djeci¹²⁰. Pojašnjavajuće izvješće uz ovu Konvenciju tumači termin „dovoljan broj“, koji pretpostavlja osiguravanje zadovoljenja potreba svih žrtava i u pogledu mjesta u skloništim i specijalizirane potpore. Prema Završnom izvješću o aktivnostima Radne skupine Vijeća Europe za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje (EG-TFV (2008)6), preporuča se jedno obiteljsko mjesto na svakih 10 000 stanovnika. Međutim, broj mjesta u skloništu treba ovisiti o stvarnoj potrebi¹²¹.

Kao odgovor na zahtjeve koje pred Republiku Hrvatsku stavlja Konvencija Vijeća Europe u području izravne pomoći žrtvama nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, tijekom 2019. i 2020. godine poduzeto je niz aktivnosti na uspostavi novih 6 skloništa na području županija u kojima do tad nisu postojala radi osiguravanja ravnomjerne geografske rasprostranjenosti socijalnih usluga smještaja u kriznim situacijama. Financijsku potporu uređenju i radu novih 6 skloništa Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike osiguralo je iz EU fondova. U ožujku 2020. godine, objavljen je ograničeni Poziv pod nazivom *Osiguravanje sustava podrške za žene žrtve nasilja i žrtve nasilja u obitelji*, čiji je opći cilj unaprjeđenje sustava podrške, prevencije i zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji na područjima šest županija u kojima nedostaju takve usluge; jačanje kapaciteta stručnjaka/osoba koje rade sa ženama žrtvama nasilja i žrtvama nasilja u obitelji, te kroz podizanje svijesti javnosti o pravima žena žrtava nasilja i žrtava nasilja u obitelji te negativnim posljedicama nasilja u obitelji. Pozivom su predviđene aktivnosti uspostave skloništa i skrbi izvan vlastite obitelji, pružanje usluga savjetovanja i pomaganja, osnaživanja i motiviranja te pružanja podrške ženama žrtvama nasilja i žrtvama nasilja u obitelji koje mogu biti žene s invaliditetom. Ovim pozivom iz EU fondova je odobreno ukupno 7.258.590,04 eura u svrhu osnivanja, opremanja i provođenja programskih aktivnosti novih 6 skloništa.

¹²⁰ Konvencija Vijeća Europe (čl. 23. Skloništa)

¹²¹ Pojašnjavajuće izvješće uz Konvenciju Vijeća Europe (§ 135).

Usluga smještaja za žrtve nasilja sada je osigurana u svim županijama Republike Hrvatske te djeluje ukupno 26 skloništa za žrtve nasilja u obitelji, s trenutno raspoloživim kapacitetom od 409 kreveta. Usluge za korisnike su besplatne, a adrese skloništa tajne.

Od ukupno 26 skloništa za žrtve nasilja u obitelji, skloništa na 7 lokacija vode ženske nevladine udruge/autonomna ženska skloništa, koja ne postavljaju vremenske uvjete smještaja, na 8 lokacija organizacije civilnog društva, na 5 vjerske institucije, a ostalih 6 drugi pružatelji usluga smještaja, odnosno Crveni križ i domovi/ustanove. Sukladno odredbama ZOS-a djelatnost socijalne skrbi obavljaju, među ostalim, udruga, vjerska zajednica i druga pravna osoba¹²², te pružaju usluge smještaja korisnicima, među kojima se, u kontekstu ove analize, ističu usluge smještaja u kriznim situacijama koje su namijenjene žrtvama nasilja u obitelji¹²³. Krizne situacije su situacije u kojima je ugrožen život, zdravlje ili dobrobit osobe, a pravo na uslugu smještaja u kriznim situacijama priznaje se, među ostalim korisnicima, žrtvi nasilja u obitelji. Trajanje usluge smještaja u kriznim situacijama žrtvi nasilja u obitelji priznaje se u trajanju do godine dana¹²⁴.

Putem Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, kao i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, financijsku potporu svom radu ostvaruje ukupno 24 skloništa u Republici Hrvatskoj. Za preostala dva skloništa osigurani su drugi izvori financiranja, odnosno jedno se sklonište u potpunosti financira iz proračuna Grada Zagreba kao osnivača, dok je jedno sklonište sastavni dio ustanove koja je izravni korisnik sredstava državnog proračuna Republike Hrvatske.

Prema podacima zaprimljenih od skloništa za žrtve nasilja u obitelji, tijekom 2019. godine smještaj je ostvarilo ukupno 806 žrtava, od kojih je 542 djece, 2020. godine ukupno 712 žrtava, od kojih 402 djece, 2021. godine ukupno 886 žrtava, od kojih 491 dijete, 2022. godine ukupno 918 žrtava od kojih 524 djece, 2023. godine ukupno 862 žrtve od kojih 515 djece te 2024. godine ukupno 783 žrtve od kojih 415 djece.

Skloništa za žrtve nasilja	2019.		2020.		2021.		2022.		2023.		2024.	
	N	Udio djece (%)	N	Udio djece (%)	N	Udio djece (%)	N	Udio djece (%)	N	Udio djece (%)	N	Udio djece (%)
Broj smještenih žrtava	806	67,25	712	56,46	886	55,42	918	57,08	862	59,74	783	53,00

¹²² Članak 162. ZOS-a

¹²³ Članak 112. ZOS-a

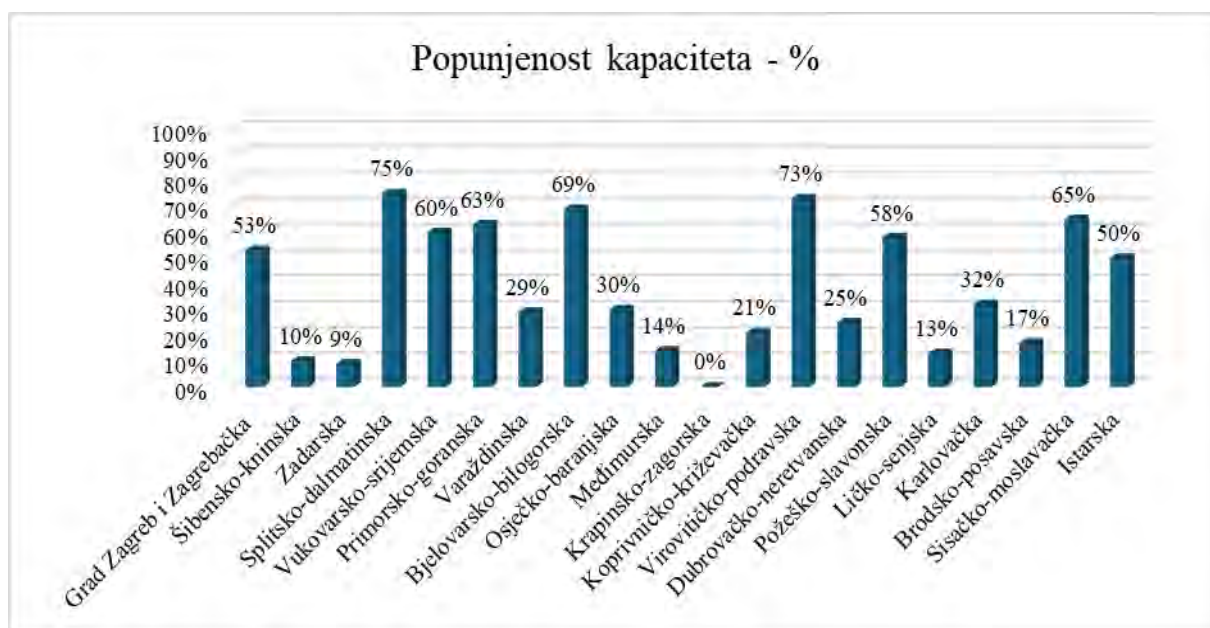
¹²⁴ Članak 113. ZOS-a

Ujedno, podaci u tablici o broju smještenih žrtava na godišnjoj razini ukazuju na tendenciju pada broja smještenih žrtava u 2023. i 2024. godini u odnosu na 2022. godinu. Slijedom navedenoga, procjenjuje se kako postojeći broj smještajnih kapaciteta u ovom trenutku odgovara stvarnim potrebama smještaja žrtava u Republici Hrvatskoj.

Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike kontinuirano, više godina, prati popunjenost smještajnih kapaciteta svih skloništa na dvotjednoj razini te unazad nekoliko godina podaci pokazuju popunjenost smještajnih kapaciteta do najviše 67 %. Prema zadnje dostupnim podacima na dan 1. prosinca 2025. popunjeno je bilo ukupno 45 % kapaciteta.

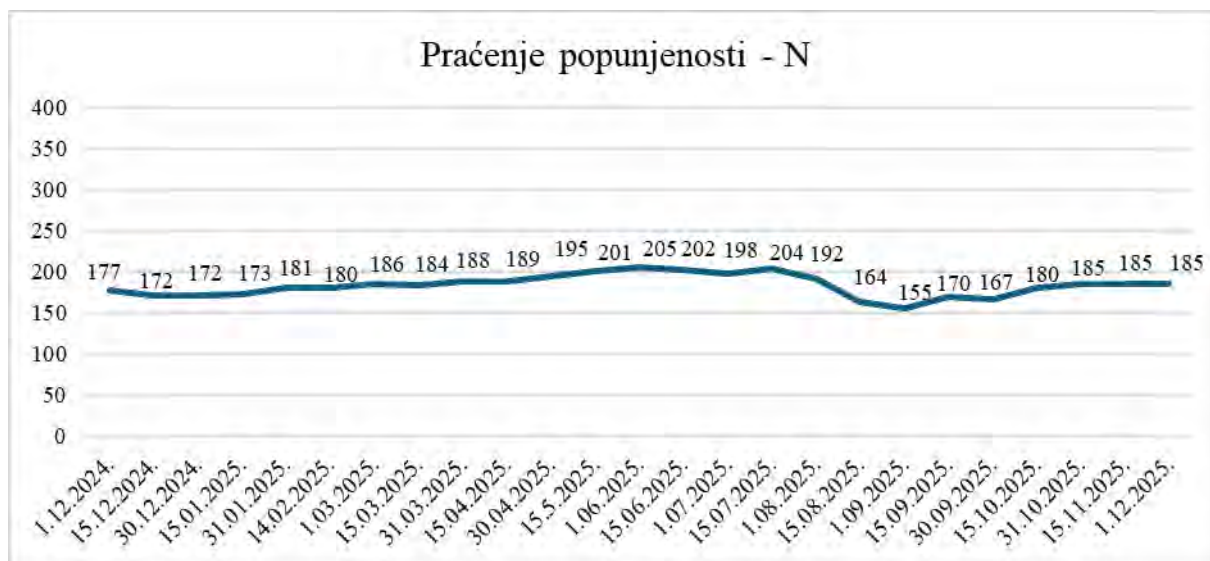
U donjoj tablici prikazani su smještajni kapaciteti po županijama te dodatno i u grafikonu popunjenost na dan 1. prosinca 2025.:

Županija	Kapacitet kreveta	Popunjenost kapaciteta 1. prosinca 2025.	
		N	%
Grad Zagreb i Zagrebačka županija	106	56	53
Šibensko-kninska	10	1	10
Zadarska	11	1	9
Splitsko-dalmatinska	12	9	75
Vukovarsko-srijemska	20	12	60
Primorsko-goranska	49	31	63
Varaždinska	17	5	29
Bjelovarsko-bilogorska	16	11	69
Osječko-baranjska	20	6	30
Međimurska	7	1	14
Krapinsko-zagorska	15	0	0
Koprivničko-križevačka	14	3	21
Virovitičko-podravska	11	8	73
Dubrovačko-neretvanska	8	2	25
Požeško-slavonska	12	7	58
Ličko-senjska	8	1	13
Karlovačka	25	8	32
Brodsko-posavska	12	2	17
Sisačko-moslavačka	20	13	65
Istarska	16	8	50
UKUPNO	409	185	45

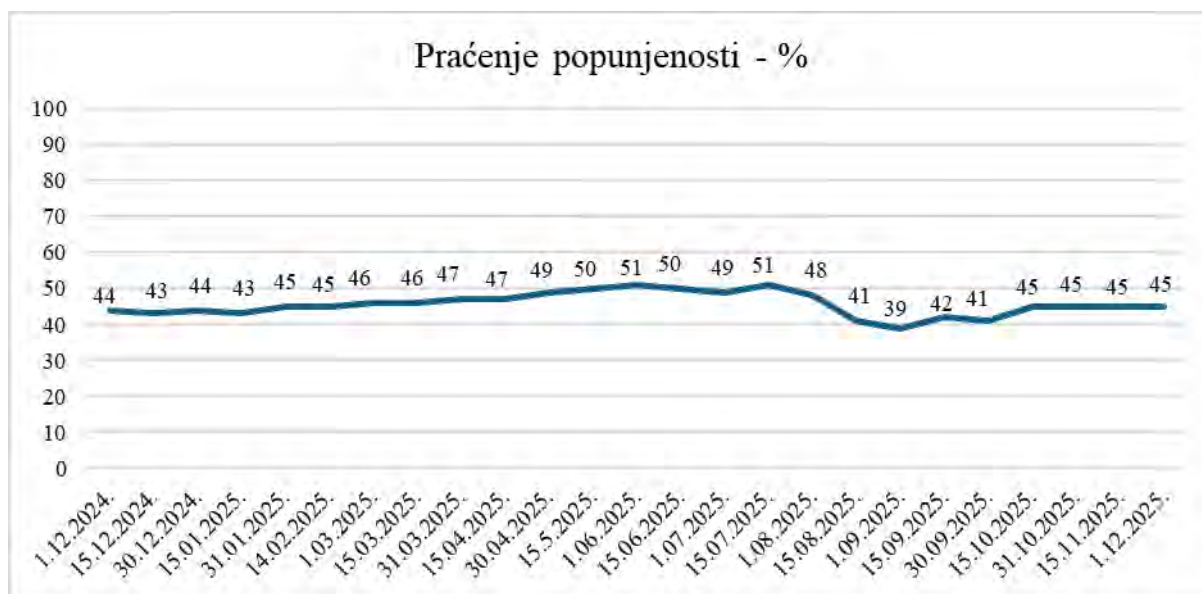

U nastavku se nalazi pregled popunjenosti ukupnih kapaciteta na području svih županija u razdoblju od 1. prosinca 2024. do 1. prosinca 2025.:

a) u relativnim brojevima

b) u postocima

Posebno se ističe da su u okviru skloništa za žrtve nasilja korisnicama, osim usluga smještaja, dostupne i usluge psihosocijalne podrške, savjetodavne usluge, pravna pomoć, posredovanje pri zapošljavanju, pomoć pri upisu djeteta u vrtić ili školu, pomoć u učenju i drugo.

Skloništa za žrtve nasilja dostupna su korisnicima svakodnevno te se smještaj u kriznim situacijama može ostvariti posredovanjem HZSR-a, policije ili izravnim obraćanjem korisnika. Svaka žrtva nasilja u slučaju potrebe može ostvariti smještaj te su usluge koje pružaju za korisnike besplatne. Nadležna državna tijela Republike Hrvatske niti u jednom slučaju ne postavljaju bilo kakve uvjete vezane uz smještaj korisnika (dob, invaliditet, odluka o prijavi počinitelja ili bilo koji drugi uvjet uključujući vrstu, oblik nasilja ili činjenicu višestruke diskriminiranosti žrtava) već skloništa, posebno autonomna ženska skloništa koja korisnice smještavaju isključivo na temelju osobnog mišljenja i bez rješenja HZSR-a radi podmirivanja troškova smještaja, samostalno donose odluku o smještaju.

Radi sigurnosti smještenih osoba u skloništima, ista trebaju ispuniti minimalne standarde kvalitete u pogledu prostora, opreme, potrebnih stručnih i drugih radnika, sadržaj, opseg i način pružanja socijalnih usluga propisanih Pravilnikom o mjerilima za pružanje socijalnih usluga¹²⁵. Navedena mjerila predstavljaju minimum standarda kvalitete te pretpostavku za siguran boravak žrtava. Licencu odnosno rješenje o ispunjavanju mjerila za pružanje socijalne usluge smještaja žrtvama nasilja izdaje, temeljem provedenog očevida, jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb. Adrese skloništa za žrtve nasilja su tajne¹²⁶.

¹²⁵ „Narodne novine“, br. 110/22. i 58/24.

¹²⁶ Članak 163. stavak 3. ZOS-a: Adresa lokacije pružanja usluga smještaja ili organiziranoga stanovanja za žrtve nasilja i žrtve trgovanja ljudima je klasificiran podatak označene stupnjem tajnosti „tajno“.

U skloništima su zaposleni stručnjaci posebno educirani za rad sa žrtvama nasilja, psiholozi, socijalni radnici te asistenti, a o zapošljavanju stručnjaka u skloništu odlučuju izravno skloništa bez ikakvog sudjelovanja nadležnih tijela. Pravna pomoć žrtvama osigurava se putem odvjetničkih ureda.

Iako su uloženi veliki naponi u osiguravanju smještaja žrtvama nasilja zadovoljavanjem uvjeta ravnomjerne geografske dostupnosti usluga smještaja, sva skloništa još uvijek nisu ostvarila uvjete za smještaj žena s invaliditetom i starijih žena, odnosno žena smanjene pokretljivosti. Iako su na snazi propisi o osiguravanju pristupačnosti građevina¹²⁷ pojedina skloništa koja djeluju od ranijih godina nisu ispunila uvjete predmetnih propisa, dok skloništa koja su svoje prostore obnavljala u skorije vrijeme ovaj su uvjet trebala zadovoljiti. Prema podacima prikupljenim od strane skloništa, sedam je skloništa u potpunosti pristupačno, trinaest je djelomično pristupačno budući da zadovoljavaju neke od elemenata pristupačnosti, dok je šest objekata nepristupačno za osobe s invaliditetom. Od navedenih trinaest, pojedina skloništa imaju plan osiguravanja pristupačnosti, budući da je u tijeku adaptacija trajnog skloništa koji će imati smještajnu jedinicu prilagođenu osobama s invaliditetom ili imaju u planu preseljenje u novi prostor ili je u tijeku rekonstrukcija i dogradnja skloništa na trajnoj lokaciji na kojoj će prostor biti prilagođen osobama s invaliditetom.

Unatoč svim navedenim činjenicama koje su bile sadržane kako u državnom izvješću, tako i u komentarima države u odnosu na GREVIO izvještaj za RH, GREVIO je stajališta kako poduzete mjere nisu dovoljne te u svom Izvještaju urgira u cilju povećanja broja i kapaciteta odgovarajućih i lako dostupnih skloništa koja pružaju siguran smještaj na temelju razumijevanja rodne utemeljenosti nasilja nad ženama i u odnosu na sve oblike nasilja. GREVIO, nadalje, ističe nužnost osiguravanja geografske rasprostranjenosti i dostupnosti skloništa svim ženama uključujući žene s invaliditetom, žene manjinskog podrijetla, migrantice s nezakonitim statusom i druge žene izložene riziku od višestruke diskriminacije, osiguravanja da sve žrtve imaju pristup skloništima bez obzira žele li prijaviti nasilje, razvoja minimalnih standarda kvalitete koja skloništa moraju ispunjavati, osiguranja održivog financiranja i dostatnih ljudskih resursa skloništa kao i kontinuiranog stručnog usavršavanja osoblja¹²⁸.

Savjetovališta za žrtve nasilja

Savjetovališne usluge žrtvama nasilja u Republici Hrvatskoj dostupne su na području svih županija i osigurane su u okviru samostalnih savjetovališta ili u okviru ženskih nevladinih udruga koje vode skloništa za žrtve nasilja u obitelji. Savjetovališta su, osim osobnim dolaskom, svim korisnicima u potrebi dostupna i putem telefona, elektroničkih medija i/ili telekomunikacijskih sredstava (Skype, WhatsApp, Viber, Zoom i sl.) bez obzira na mjesto prebivališta. Savjetovališta pružaju savjetodavnu pomoć i potporu, psihološku pomoć, pravno

¹²⁷ Tehnički propis o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti; „Narodne novine“, broj 12/23.

¹²⁸ GREVIO izvještaj za RH (§ 154)

savjetovanje, emocionalnu podršku, odgovarajuće i pravovremene informacije žrtvama nasilja o dostupnim uslugama potpore, osiguravanje pristupa odgovarajućim zdravstvenim, socijalnim i pravnim uslugama koje olakšavaju žrtvi oporavak od nasilja, individualni i grupni rad s korisnicima putem radionica. Sve usluge za korisnike/ce su besplatne.

Nemjerljiva je uloga i SOS telefona za žrtve nasilja u obitelji koji u trenutku potrebe mogu pružiti nužnu savjetodavnu potporu žrtvama nasilja u obitelji. Prema dostupnim podacima, u Republici Hrvatskoj djeluje više SOS telefona za žrtve nasilja dostupnih 24 sata, svih 7 dana u tjednu, a vode ih organizacije civilnog društva. Jedan od navedenih SOS telefona je Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja koji od 25. studenoga 2020., uz financijsku potporu Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, radi 24 sata, 7 dana u tjednu, svih 365 dana u godini.

Unatoč ovim aktivnostima, GREVIO u svom Izvještaju snažno potiče na osiguravanje rada telefonske linije dostupne 0-24 sata, 7 dana u tjednu, koja će biti namijenjena žrtvama svih oblika nasilja nad ženama, dostupna na više jezika, pristupačna za žene s oštećenjem sluha te vođena od strane stručnog osoblja. Ujedno, GREVIO snažno potiče osiguravanje dugoročnog i održivog financiranja organizacijama civilnog društva koje upravljaju nacionalnim telefonskim linijama¹²⁹.

Daljnji koraci na unaprjeđenju usluge zbrinjavanja i/ili savjetovanja žrtava nasilja u obitelji, odnosno pružanje sveobuhvatne potpore žrtvama nasilja u obitelji u kriznim situacijama, obveza je kako pružatelja usluga, tako i osiguravatelja financijske potpore u cilju postizanja njihove financijske održivosti.

Zaštita djece žrtava i/ili svjedoka nasilja

Nasilje u obiteljskom domu te život s roditeljima koji su u nasilnoj vezi može imati ozbiljan utjecaj na djetetovu dobrobit. Neki od pokazatelja da djeca svjedoče ili doživljavaju nasilje u obitelji mogu uključivati: agresivno ili ljutito ponašanje, djeca postaju povučena, upadaju u nevolje ili poteškoće sa snalaženjem u školi, imaju anksioznost, depresiju ili poremećaje prehrane, počinju uzimati drogu ili prekomjerno konzumiraju alkohol, imaju probleme sa spavanjem, uključujući noćne more ili mokrenje u krevet. Kao najteža posljedica svjedočenja nasilju svakako je prihvaćanje stavova vezanih uz nasilje te manifestacija nasilničkih obrazaca ponašanja. Kako bi se stručnjacima u sustavu socijalne skrbi dodatna pažnja usmjerila na potrebe djeteta svjedoka nasilja, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike u travnju 2021. godine svim područnim uredima HZSR-a (tadašnjim centrima za socijalnu skrb) dostavilo je upute kojima je problematizirana izloženost djeteta nasilju, te je naglašeno kako je nasilje u obitelji kojem dijete svjedoči oblik psihološkog nasilja koje ima posebne posljedice na njihov psihosocijalni razvoj. Navedeno svjedočenje nasilju posebno je važno uzeti u obzir prilikom provođenja postupka razvoda braka roditelja i određivanja skrbištva nad djetetom. Slijedom navedenoga, posebice uvažavajući dobrobit djeteta, nužno je omogućiti djetetu prikladnu, u skladu s razvojnoum dobi, psihološku podršku i pomoć.

¹²⁹ GREVIO izvještaj za RH (§ 157)

Upravo zbog toga potrebno je osigurati stručnu pomoć žrtvama nasilja, najčešće ženama žrtvama i njihovoj djeci od strane educiranih djelatnika nadležnih službi. Ključnu ulogu u osiguravanju ovoga oblika pomoći imaju stručnjaci Obiteljskog centra koji u okviru svoje djelatnosti obavljaju i poslove savjetodavnog i preventivnog rada i druge stručne poslove koji se, među ostalim, odnose na savjetovanje u vezi s brakom, roditeljstvom, obiteljskim i partnerskim odnosima, razvoj socijalizacijskih vještina djece i mladih, posebno komunikacijskih vještina i nenasilnog rješavanja sukoba među djecom i mladima, razvoj komunikacije i tolerancije u mladenačkim i partnerskim odnosima, prevenciju zlostavljanja te podršku žrtvama nasilja u obitelji.

U cilju osiguravanja visoke razine stručne pomoći žrtvama nužno je osigurati provođenje novih programa stručnog usavršavanja stručnjaka u Obiteljskom centru, te uz dosad educirane stručnjake osigurati stručno usavršavanje dodatnog broja djelatnika. Edukacijama je potrebno obuhvatiti teme razumijevanja rodne utemeljenosti nasilja nad ženama, razumijevanja traume, teme rada sa žrtvama nasilja u obitelji i seksualnog nasilja, nasilja nad starijim osobama i osobama s invaliditetom te djecom žrtvama i/ili svjedocima nasilja, teme psihosocijalnog tretmana radi prevencije nasilničkog ponašanja, kao i tretmana rada s počiniteljima nasilja.

Na tragu navedenog je i preporuka GREVIO-a kojom snažno potiče osiguravanje dugoročnih i prilagođenih usluga djeci, uključujući i psihološko savjetovanje od strane stručnjaka posebno educiranih za rad s djecom svjedocima nasilja¹³⁰. Dodatno, GREVIO urgira poduzimanje mjera koje, među ostalim, uključuju postupke procjene rizika prilikom utvrđivanja prava na skrb o djeci i viđanja djece, osiguravanje da sudovi u postupak uključe psihologe i dječje psihijatre u cilju davanja savjeta prilikom određivanja skrbništva i prava na viđanje djece, posebice u kontekstu proživljenog nasilja, odnosno svjedočenja nasilju u obitelji i nasilju nad ženama, organiziranje programa usavršavanja stručnjaka koji se bave pitanjima utjecaja štetnih posljedica nasilja na djecu, uključujući i djecu svjedoke u kontekstu određivanja skrbništva i prava na viđanje djece. GREVIO pri tom posebno ističe važnost razmatranja svih pitanja vezanih uz nasilje nad ženama prilikom određivanja prava na skrb o djeci i viđanje djece. Posebno se ističe potreba provođenja edukacija djelatnika sustava pravosuđa, socijalne skrbi i zdravstva, o nedostatku bilo kakvih znanstvenih temelja za „sindrom otuđenja od roditelja“ kao i bilo koji pristup ili načelo, kojima se majke koje se pozivaju na nasilje smatraju nesuradljivim i nekompetentnim kao roditelji¹³¹. Kao odgovor na navedenu preporuku valja istaknuti uputu iz rujna 2022. godine koju je Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike dostavilo svim područnim uredima HZSR-a, Obiteljskom centru i Centru za posebno skrbništvo o zabrani korištenja pseudoznanstvenog pojma „otuđenja djeteta“, te uputu o zabrani korištenja bilo kakvog pristupa ili načela prema kojim se majke koje su preživjele muško nasilje smatra nesuradljivima i nekompetentnima. Prema ovoj uputi, navedena tijela istu su dužna početi primjenjivati odmah te o istoj obavijestiti sve stručne radnike ustanova. O navedenim temama vezanim uz razumijevanje rodne utemeljenosti nasilja nad ženama, traume te štetnosti pseudoznanstvenog koncepta

¹³⁰ GREVIO izvještaj za RH (§ 170)

¹³¹ GREVIO izvještaj za RH (§ 197)

otuđenja od roditelja kao nastavka nasilja u obitelji potrebno je osigurati stručno usavršavanje djelatnika sustava socijalne skrbi.

Zapošljavanje žrtava nasilja

U cilju osiguravanja cjelovite pomoći žrtvama nasilja u obitelji poradi osiguravanja njihove ekonomske neovisnosti te uključivanja u svijet rada, poduzimaju se mjere usmjerene poboljšanju njihove zapošljivosti unaprjeđenjem njihovih radno-socijalnih vještina kroz obrazovne aktivnosti. Ujedno, u svim regionalnim i područnim uredima HZZ-a imenovane su koordinatorice - žene savjetnice, kao kontakt osobe kojima će druge institucije ili organizacije upućivati žrtve nasilja u obitelji i koje u svom radu primjenjuju principe povjerljivosti i senzibiliziranosti za žrtve nasilja u obitelji, te rade na pripremi za zapošljavanje kroz osnaživanje radnog potencijala i povećanju kompetencija žrtava za aktivno traženje posla. U cilju unaprjeđenja rada savjetnica sa žrtvama nasilja u suradnji s nevladinim sektorom provode se edukacije koordinatorica - žena savjetnica. U sklopu trogodišnjeg projekta na kojem je HZZ partner provedene su tri edukacije namijenjene savjetnicama HZZ-koordinatoricama za žrtve nasilja u obitelji koje je organizirala Ženska soba - Centar za seksualna prava u sklopu projekta „Edukacija, osnaživanje i suradnja – moja prilika za budućnost“. Edukacije su se odvijale u veljači 2021., 2022. i 2023. godine. U sklopu navedenog projekta su dodatno distribuirani i leci koji su stavljeni na vidljiva mjesta unutar ureda HZZ-a.

Ujedno, radi povećanja senzibilizacije poslodavaca za zapošljavanje osoba – žrtava nasilja u obitelji, predstavnici HZZ-a aktivno sudjeluju u različitim aktivnostima, koje uključuju održavanje okruglih stolova, tribina i seminara za poslodavce, te prezentacije mjera aktivne politike zapošljavanja. Također, sudjeluju na različitim konferencijama, edukacijama, okruglim stolovima organiziranim od drugih institucija koje se bave tom tematikom. Tako su tijekom 2024. godine predstavnici HZZ-a Područne službe Zagreb, sudjelovali na okruglom stolu na temu „Kako osigurati sigurnost žrtvama nasilja i žrtvama nasilja u obitelji: tajnost adrese = sigurnost žena“ u organizaciji Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, branitelje, zdravstvo i osobe s invaliditetom, potom na predstavljanju Analize „Seksualno nasilje u Hrvatskoj 2013. - 2023.“ i tematskoj raspravi o nužnim koracima za suzbijanje seksualnog nasilja u organizaciji Ženske sobe. Uoči obilježavanja Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama predstavnici HZZ-a sudjelovali su na okruglom stolu „Prisilna kontrola u partnerskim odnosima“. Predstavnice Područnog ureda Vukovara aktivno sudjeluju na sastancima Županijskog tima za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji Vukovarsko-srijemske županije, dok su predstavnici Područne službe Split sudjelovali na tribini sa temom žrtve obiteljskog nasilja u organizaciji Caritasa.

Stambeno zbrinjavanje žrtava

Stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja provodi se u stambenim jedinicama u državnom vlasništvu koji su dio stambenog fonda u nadležnosti Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, kojima raspolaže i upravlja Uprava za stambeno zbrinjavanje. Kao dodatna mogućnost stambenog zbrinjavanja postoji zbrinjavanje u stambenim jedinicama u privatnom vlasništvu, ako na određenom području nema raspoloživih useljivih stambenih jedinica u državnom vlasništvu. Financijska sredstva za troškove smještaja korisnica osiguravaju se u državnom proračunu Republike Hrvatske na pozicijama nadležnog Ministarstva, ako ih korisnica ne može sama snositi, što u postupku rješavanja zahtjeva utvrđuju nadležna upravna tijela u županijama, odnosno Grada Zagreba. Iz sredstava državnog proračuna putem Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine podmiruju se režijski troškovi i troškovi mjesečnog najma u stambenim jedinicama u vlasništvu privatnih osoba, a u stambenim jedinicama u državnom vlasništvu korisnice su oslobođene plaćanja mjesečne najamnine, dok navedeno Ministarstvo podmiruje režijske troškove.

U razdoblju od 2019. do 2024. godine zaprimljeno je ukupno 119 pozitivnih/pravomoćnih rješenja. Od ukupnog broja pravomoćnih rješenja (119) izvršeno je njih 115 te su korisnice useljene u stambene jedinice (67 korisnica u stambene jedinice u državnom vlasništvu te 48 korisnica u stambene jedinice u privatnom vlasništvu). Za ostale korisnice u tijeku je osiguravanje adekvatne stambene jedinice.

Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine od primjene Zakona o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima do sada trajno je stambeno zbrinulo ukupno 9 korisnica, koje su prije isteka privremenog stambenog zbrinjavanja, ostvarile pravo na stambeno zbrinjavanje. Ove su korisnice zbrinute davanjem u najam stambene jedinice u državnom vlasništvu putem redovne Liste te tako dugoročno riješile stambenu egzistenciju (2 u Šibensko-kninskoj županiji, 3 u Osječko-baranjskoj županiji, 1 u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 1 u Virovitičko-podravskoj, 1 u Karlovačkoj županiji i 1 u Ličko-senjskoj županiji). U 2024. godini Ministarstvo je stambeno zbrinulo 19 korisnica (9 korisnica useljeno je u privatne stanove, a 10 korisnica useljeno je u stanove u državnom vlasništvu). Prema geografskoj rasprostranjenosti 19 korisnica useljeno je na području Grada Zagreba (4), Primorsko-goranske (3), Bjelovarsko-bilogorske (1), Sisačko-moslavačke (4), Osječko-baranjske (3), Dubrovačko-neretvanske (1), Brodsko-posavske (1), Međimurske (1) i Virovitičko-podravске županije (1).

Osim stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja od strane države, kao pozitivan primjer ističe se uloga lokalne zajednice u stambenom zbrinjavanju žrtava nasilja, primjerice gradova Zagreba, Slavonskog Broda i Osijeka¹³².

¹³² Informacije dobivene od strane gradova za potrebe izrade Izvješća o provedbi Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji tijekom 2021. i 2022. godine

Na tragu navedenih aktivnosti je i preporuka GREVIO-a kojom snažno potiče osiguravanje posebnih programa namijenjenih ženama žrtvama nasilja u području stambenog zbrinjavanja, strukovnog obrazovanja, osposobljavanja i zapošljavanja kako bi se pridonijelo njihovom oporavku¹³³.

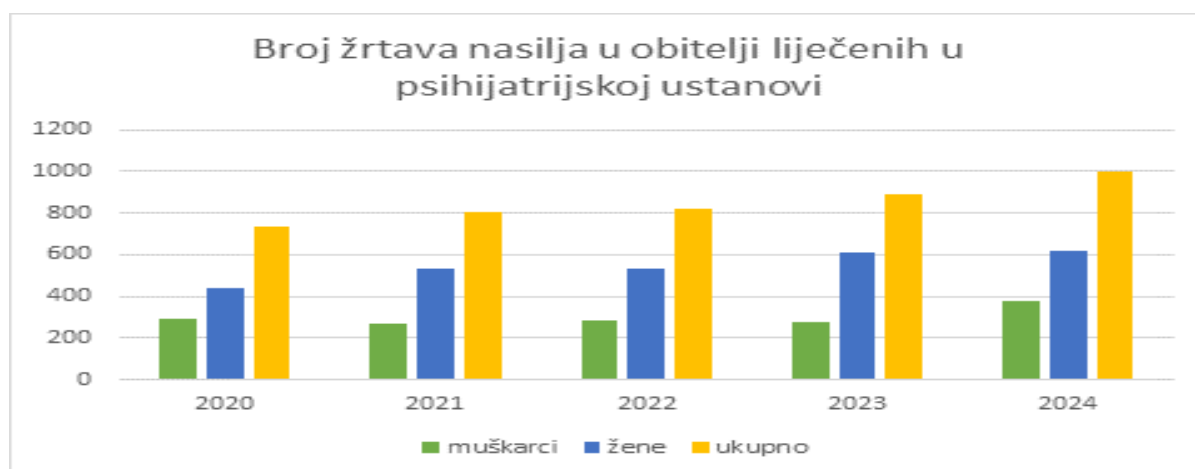
Zdravstvena skrb žrtava nasilja

Nasilje u obitelji može imati značajan utjecaj na mentalno stanje žrtve, može utjecati na druge odnose, sposobnost da žive redovnim životom te se javljaju poteškoće na poslu ili u drugim odnosima. Neki od učinaka nasilja uključuju: pojavu depresije, straha, tjeskobe i napadaja panike, izoliranost od društva, nedostatak samopouzdanja ili samopoštovanja, javlja se i osjećaj krivnje ili samooptuživanja. Različiti su razlozi zbog kojih žrtve ostaju u nasilnim vezama, a najčešće uključuju: strah od odmazde, nedostatak alternativnih načina ekonomske potpore, briga za svoju djecu, nedostatak podrške obitelji i prijatelja, pojava stigme ili straha od gubitka skrbništva nad djecom povezano s razvodom, postojanje ljubavi i nade da će se partner promijeniti.

Uslijed proživljenog nasilja žrtve vrlo često traže pomoć medicinske struke, ne samo zbog nanesenih ozljeda od strane člana obitelji već iz godine u godinu, sve je veći broj žrtava nasilja kojima je potrebna psihijatrijska pomoć.

Praćenjem podataka o broju žrtava nasilja liječenih u psihijatrijskoj ustanovi uočava se porast posebno od 2021. godine. Osim toga, u zadnje tri godine odnos broja žrtava muškog spola u odnosu na broj žrtava ženskog spola koje su liječene u psihijatrijskim ustanovama bio je nešto viši od 1:2 dok je do tada ta razlika bila manja.

U odnosu na dobnu skupinu, daleko najveći broj žrtava koje su zatražile stručnu pomoć u psihijatrijskim ustanovama je ispod 18 godina s tim da nema neke značajnije oscilacije u broju djece žrtava kroz godine.

¹³³ GREVIO izvještaj za RH (§ 139)

Skrb za tražiteljice međunarodne zaštite

Ženama tražiteljicama međunarodne zaštite koje bježe od rodno utemeljenog nasilja, bilo da se isto dogodilo u zemlji porijekla, tijekom putovanja ili u Republici Hrvatskoj, osigurat će se sva prava propisana nacionalnim zakonodavstvom, primjerice pravo na medicinsku i zdravstvenu skrb, pravo na psihosocijalnu skrb i brigu o mentalnom zdravlju, pravo na sigurnost i zaštitu u obliku dodatnog alternativnog smještaja te pravna zaštita u obliku pravnog savjetovanja.

U razdoblju od 2020. do 2024. godine, međunarodna zaštita odobrena je za ukupno 113 osoba ženskog spola¹³⁴, od kojih je status azila dobilo 108, a status supsidijarne zaštite 5 osoba ženskog spola, međutim nadležno tijelo ne vodi zasebne podatke o broju odobrenih zaštita na temelju rodno utemeljenog nasilja. Podnositeljice zahtjeva za međunarodnu zaštitu smještaj mogu ostvariti u prihvatilištima u Zagrebu i Kutini gdje je svakodnevno prisutno educirano osoblje Ministarstva unutarnjih poslova i Hrvatskog Crvenog križa koje potencijalnim žrtvama osiguravaju adekvatnu podršku i potporu te sve informacije vezane uz bilo koji dio postupka i prava koja im zakonom pripadaju, bez obzira na duljinu trajanja njihovoga boravka u prihvatilištima.

Nadalje, Ministarstvo unutarnjih poslova je otvoreno prema sklapanju sporazuma o međusobnoj suradnji s udrugama civilnog društva na području pružanja podrške tražiteljima međunarodne zaštite, smještenim u prihvatilištima te ukoliko dostave promotivne materijale o uslugama koje provode na jezicima kojima se služe tražitelji međunarodne zaštite, isti će im biti dostupni unutar objekata prihvatilišta.

U Republici Hrvatskoj je uspostavljen *Nezavisni mehanizam nadzora postupanja policijskih službenika MUP-a u području nezakonitih migracija i međunarodne zaštite* koji je financijski i organizacijski potpuno neovisan. Nezavisni mehanizam financira se sredstvima Europske komisije i sastoji se od više različitih nevladinih organizacija što jamči njegovu neovisnost, dok Ministarstvo unutarnjih poslova ne sudjeluje u provedbi aktivnosti predmetnog Mehanizma, već isključivo ima ulogu kao objekt nadzora.

Unatoč ovim poduzetim aktivnostima, GREVIO u svom Izvještaju potiče na vođenje statističkih podataka o zahtjevima za privremeni boravak iz humanitarnih razloga razvrstanih prema spolu, osiguravanje informacija migranticama o pravu na podnošenje zahtjeva iz humanitarnih razloga zbog prekida braka, prisilnog braka ili sudjelovanja u istragama kaznenih djela na temelju Konvencije Vijeća Europe, osiguravanje upoznavanja razloga za odobrenje privremenog boravka zbog humanitarnih razloga donositeljima odluka, odvjetnicima i nevladinim organizacijama koje zastupaju migrantice¹³⁵. Nadalje, GREVIO snažno potiče na poduzimanje mjera radi unaprjeđenja prepoznavanja, obrade i zaštite

¹³⁴ Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske - Statistika: Tražitelji međunarodne zaštite (gov.hr) - <https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-trazitelji-medjunarodne-zastite/283234>

¹³⁵ GREVIO izvještaj za RH (§ 317)

migrantica i tražiteljica azila omogućavanjem da zahtjev za međunarodnu zaštitu bude evidentiran prikupljanjem statističkih podataka, među ostalim, o broju zahtjeva za azil i međunarodnu zaštitu temeljem rodno utemeljenog nasilja, broju odobrenih i odbijenih zahtjeva te osiguravanjem rodno osjetljivih smjernica i standardnih operativnih postupaka. Dodatan naglasak GREVIO stavlja na osiguravanje odgovarajućih informacija ženama koje traže azil te praćenje učinka osposobljavanja službenika zaduženih za granice, omogućavanje nevladinim organizacijama pristup ženama u prihvatilištima dok, na temelju prikupljenih informacija, urgira na prepoznavanje i poduzimanje mjera u slučajevima nasilja nad ženama od strane granične policije¹³⁶.

3. UČINKOVITO POSTUPANJE PREMA POČINITELJIMA NASILJA

Zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana

Kao jedan od oblika rada s počiniteljima nasilja u obitelji može se istaknuti *zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana*, koju izriče sud, sukladno ZZNO-u, radi otklanjanja njegova nasilničkog ponašanja ili ako postoji opasnost da bi mogao ponoviti nasilje u obitelji. Mjera se može odrediti u trajanju od najmanje šest mjeseci, a svrha joj je zaustavljanje i sprječavanje daljnjeg nasilničkog ponašanja postizanjem pozitivnih promjena u ponašanju počinitelja nasilja u obitelji. Zaštitna mjera psihosocijalnog tretmana provodi se sukladno Pravilniku o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana¹³⁷ i Standardima o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana¹³⁸ (u daljnjem tekstu: Standardi) kojih su se obvezne pridržavati ovlaštene osobe specijalizirane za otklanjanje nasilničkog ponašanja i koje imaju odobrenje za provođenje zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Standarde donosi Stručno povjerenstvo za provedbu, praćenje i nadzor izvršavanja zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, koje analizira provedbu i poduzima potrebne radnje sa svrhom poboljšanja učinkovitosti provedbe psihosocijalnog tretmana, izrađuje prijedlog Ugovora, izrađuje prijedlog za izdavanje odobrenja, te prati i nadzire rad fizičkih i pravnih osoba koje provode psihosocijalni tretman.

Cilj provođenja zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana je potaknuti počinitelja da prepozna svoje nasilno ponašanje, prihvati odgovornost za takvo ponašanje te usvoji obrasce nenasilnog ponašanja, stavove, uvjerenja, misli, osjećaje, i to najčešće kroz individualni i grupni tretman, što olakšava proces učenja i mijenjanja. Grupni tretman provodi za to posebno osposobljena stručna osoba u svrhu zaustavljanja i sprječavanja nasilnog ponašanja u obitelji.

¹³⁶ GREVIO izvještaj za RH (§ 66, 328, 329 i 340)

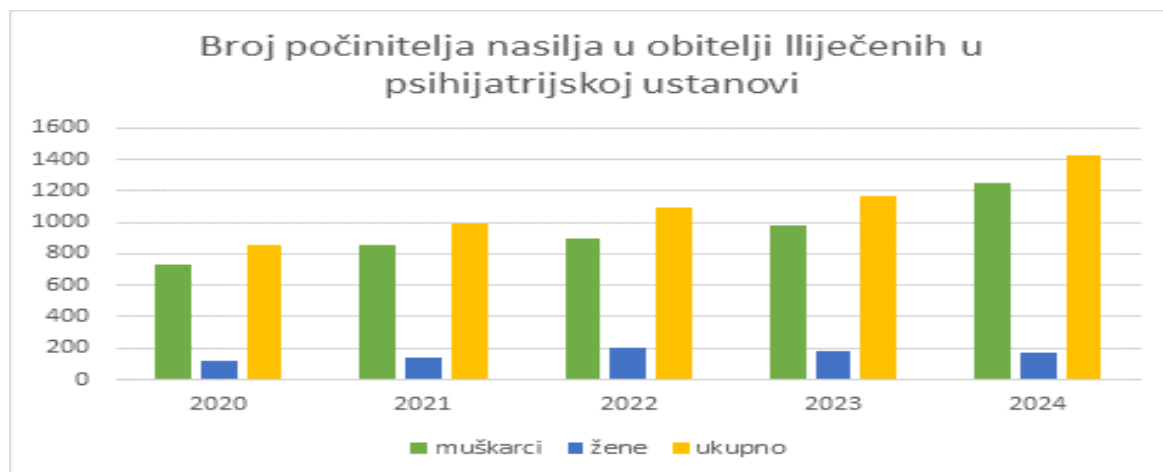
¹³⁷ „Narodne novine“, broj 116/18.

¹³⁸ KLASA: 730-11/19-14/2, URBROJ: 514-06-01-02-02-19-09., od 21. studenoga 2019.

Zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana provodi se u zdravstvenim ustanovama, za počinitelje nasilja koji imaju pozitivnu psihijatrijsku anamnezu, te kod ovlaštenih pravnih ili fizičkih osoba specijaliziranih za otklanjanje nasilničkog ponašanja s kojima je ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa sklopilo Ugovor o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, a koje su prethodno od ministarstva dobile odobrenje (licencu) o provođenju ove zaštitne mjere izvan zdravstvenih ustanova. Zaštitnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana kod pravnih i fizičkih osoba provodi psihijatar, psiholog, socijalni pedagog i socijalni radnik s najmanje tri godine radnog iskustva u struci i dodatnom izobrazbom za rad s počiniteljima nasilja, sukladno Standardima. Tijekom 2021. godine Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije sklopilo je Ugovor o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana s 33 osobe, od kojih 26 s fizičkim i 7 s pravnim osobama, u 2022. godini sklopljena su 32 ugovora, od kojih 25 s fizičkim i 7 s pravnim osobama, dok je 2023. godine sklopljen 31 ugovor od kojih 24 s fizičkim i 7 s pravnim osobama. U 2024. godini sklopljen je 41 ugovor, od kojih 8 s pravnim osobama i 33 s fizičkim osobama, dok je u 2025. godini sklopljeno 38 ugovora, od kojih 31 s fizičkim osobama te 7 s pravnim osobama.

Prema raspoloživim podacima tijekom 2020. godine, od ukupno 292 izrečene zaštitne mjere obveznoga psihosocijalnog tretmana, u cijelosti je ista provedena prema 265 počinitelja (od njih je 59 žena), a u 2021. godini od ukupno izrečene 303 zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana u cijelosti je ista provedena prema 193 osobe. U 2022. godini ukupno je izrečeno 246 zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana koje su u cijelosti provedene prema 193 osobe, dok je u 2023. godini ukupno izrečeno 279 zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana, a u cijelosti su provedene prema 162 osobe. U 2024. godini ukupno su izrečene 162 zaštitne mjere, te je u cijelosti zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana provedena prema 115 osoba.

Psihosocijalni tretman koji se provodi u zdravstvenim ustanovama, dio je sveukupnih postupaka i intervencija u tijeku psihijatrijskog liječenja počinitelja nasilja koji već imaju dijagnozu psihičke bolesti/mentalnog poremećaja ili im je to utvrđeno vještačenjem na zahtjev nadležnog suda.

Sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana

Nadalje, osim zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja sud će izreći sigurnosnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana ako postoji opasnost da će počiniti isto ili slično djelo. Pravni temelj za provedbu sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana nalazi se u odredbi članka 70. KZ-a. Navedena sigurnosna mjera izvršava se u kaznionici, zatvoru, odgojnom zavodu, probacijskom uredu, zdravstvenoj ustanovi te kod pravne, odnosno fizičke osobe specijalizirane za otklanjanje nasilnog ponašanja.

Provedbeni modaliteti izvršavanja sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana uređeni su Pravnikom o izvršavanju psihosocijalnog tretmana izrečenog počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja¹³⁹ i Standardima za provedbu psihosocijalnog tretmana izrečenog počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja (veljača 2019.) koje je donijelo Stručno povjerenstvo za provedbu, praćenje i nadzor izvršavanja psihosocijalnog tretmana izrečenog počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja koje djeluje pri Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije.

U zatvorskom sustavu sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana, uključujući tretman počinitelja nasilja u obitelji iz članka 70. KZ-a izvršava se u kaznionici, zatvoru, odnosno odgojnom zavodu, provođenjem Programa psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilnih kaznenih djela (NAS). Prema podacima iz zatvorskog i probacijskog informacijskog sustava (ZPIS), na dan 31. prosinca 2023. u zatvorskom sustavu nalazilo se 54 zatvorenika (50 zatvorenika i 4 zatvorenice) kojima je uz kaznu zatvora izrečena sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana iz članka 70. KZ-a. U 2024. godini zaprimljeno je još 74 zatvorenika (70 zatvorenika i 4 zatvorenice), što znači da je tijekom 2024. godine na izdržavanju kazne zatvora uz koju je izrečena sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana bilo ukupno 128 zatvorenika (120 zatvorenika i 8 zatvorenica). Značajan broj sigurnosnih mjera nije moguće izvršiti budući da počinitelji ne udovoljavaju pokazateljima za uključivanje u tretman prema Standardima, ili izrečena kazna zatvora, odnosno ostatak kazne, ili bezuvjetni dio kazne, odnosno ostatak bezuvjetnog dijela kazne nakon pravomoćnosti presude nije dovoljno dug da bi se mjera mogla izvršiti u zatvorskom sustavu. Uz navedeno, manji broj zatvorenika odbija uključivanje u tretman, odnosno izvršavanje sigurnosne mjere. Sukladno navedenom, u zatvorskom sustavu je u 2023. godini izvršeno 39 sigurnosnih mjera (37 zatvorenika i 2 zatvorenice). Kod 25 zatvorenika procjenom je utvrđeno da postoje kriteriji koji isključuju mogućnost primjene psihosocijalnog tretmana. U slučaju 10 zatvorenika mjera nije mogla biti izvršena jer je nakon pravomoćnosti i izvršnosti presude, od izrečene kazne zatvora ostalo za izdržati najviše 34 dana do 2 dana. Nadalje, u zatvorskom sustavu su u 2024. godini izvršene 34 sigurnosne mjere (33 zatvorenika i 1 zatvorenica). Kod 15 zatvorenika procjenom je utvrđeno da postoje kriteriji koji isključuju mogućnost primjene psihosocijalnog tretmana sukladno Standardima, od čega je kod pet zatvorenika isključujući

¹³⁹ Narodne novine, broj 103/18

kriterij bila činjenica da su počinili kazneno djelo seksualne prirode te je za ove zatvorenike predviđeno uključivanje u posebni program pod nazivom Prevencija recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja (PRIKIP), namijenjen muškim odraslim počiniteljima seksualnih delikata. Četiri zatvorenika odbila su provođenje psihosocijalnog tretmana, a u slučaju osam zatvorenika nakon pravomoćnosti i izvršnosti presude ostatak kazne za izdržati bio je prekratak da bi se mjera mogla izvršiti. Dio zatvorenika kojima je sud izrekao ovu sigurnosnu mjeru izdržava višegodišnje kazne zatvora te je mjera izvršena tijekom ranijih godina, ili će biti izvršena u 2025. godini ili kasnije.

Nadzor nad izvršavanjem sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, kada je ona izrečena uz uvjetnu osudu, novčanu kaznu ili rad za opće dobro u nadležnosti je probacijske službe. Osim navedenog, u nadležnosti probacije je nadzor nad izvršavanjem obveze podvrgavanja psihosocijalnoj terapiji (određene temeljem članka 206.d stavka 1. točke 6. ZKP-a). Postupak provedbe obveze sadržajno je iste naravi, odnosno provodi se na isti način kao i sigurnosna mjera. Izvršavanje se provodi tako da probacijska služba, preciznije nadležni probacijski ured, organizira i nadzire izvršavanje, dok se sam tretmanski program može provoditi u tom istom probacijskom uredu, u nekoj od zdravstvenih ustanova za počinitelje nasilja sa pozitivnom psihijatrijskom anamnezom ili kod pravne, odnosno fizičke osobe specijalizirane za otklanjanje nasilnog ponašanja i s kojima Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije ima sklopljen ugovor. U 2023. godini sklopljeno je 10 ugovora, od kojih 5 ugovora s fizičkim i 5 ugovora sa pravnim osobama.

Daljnji razvoj sustava rada s počiniteljima nasilja podrazumijeva osiguravanje sustavne i dostatne financijske potpore stručnjacima, odnosno ovlaštenim pravnim i fizičkim osobama za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja te, po potrebi, širenje mreže pravnih i fizičkih osoba za provođenje psihosocijalnog tretmana izvan zdravstvenih ustanova. U cilju učinkovite provedbe rečenih planova potrebno je provođenje evaluacije provedbe programa uz utvrđivanje stupnja provedbe Standarda, odnosno procjene učinka programa za počinitelje. Nužno je i osigurati suradnju provoditelja tretmana te organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć i potporu žrtvama nasilja. Na tragu navedenoga je i preporuka GREVIO-a kojom se potiče na korištenje standardiziranog rodno utemeljenog pristupa i dekonstrukciju seksističkih stereotipa u programima namijenjenim počiniteljima nasilja u obitelji i seksualnog nasilja, osiguravanje vanjskog vrednovanja programa za počinitelje, posebice uzevši u obzir ponovno počinjenje djela te osiguravanje međuresornog pristupa¹⁴⁰.

¹⁴⁰ GREVIO izvještaj za RH (§ 108)

ANALIZA POSTOJEĆIH AKATA STRATEŠKOG PLANIRANJA U OKVIRU MINISTARSTVA RADA, MIROVINSKOGA SUSTAVA, OBITELJI I SOCIJALNE POLITIKE

Nacionalni plan, kao srednjoročni akt strateškog planiranja, usklađen je s nacionalnim planovima, srednjoročnim aktima strateškog planiranja, koji, među ostalim, obuhvaćaju i područje zaštite od svih oblika nasilja, pa tako i nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, kako slijedi:

Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine, Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine, Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje do 2027. godine i Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine.

1. Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027. godine

Sveobuhvatan je akt strateškog planiranja koji ima za cilj smanjenje osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, što je često zajedničko žrtvama nasilja u obitelji. Kao prioritet je postavljeno poboljšanje kvalitete življenja kroz koordinirani sustav potpore svim skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti te poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite osobama u riziku od siromaštva.

Posebni ciljevi ovoga Nacionalnog plana su: Smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina; Prevencija i smanjenje dječjeg siromaštva i socijalne isključenosti; Povećanje visine obiteljskih i najnižih mirovina; Unaprijediti životne prilike osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

2. Nacionalni plana izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine

Ovim srednjoročnim aktom strateškog planiranja obuhvaćena su sva područja života osoba s invaliditetom, uključujući edukaciju i informiranje zdravstvenih radnika o komunikaciji s osobama s invaliditetom, kao i priprema osoba s invaliditetom za zapošljavanje.

Posebni ciljevi ovoga Nacionalnog plana su: Osigurati inkluzivan odgoj i obrazovanje za djecu s teškoćama u razvoju i studente s invaliditetom; Unaprjeđenje sustava zapošljavanja osoba s invaliditetom; Unaprjeđen pristup uslugama u sustavu zdravstvene zaštite osobama s invaliditetom; Deinstitutionalizacija i prevencija institucionalizacije osoba s invaliditetom;

Poboljšanje izgrađenog pristupačnog okruženja i prijevoza; Poboljšanje pristupačnosti sadržaja javnog života te jačanje sigurnosti u kriznim situacijama.

3. Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine

Ovaj akt strateškog planiranja je usmjeren na razvoj kvalitetnih i regionalno dostupnih usluga za sve skupine korisnika, uključujući i djecu. Obuhvaća dva prioriteta u području razvoja socijalnih usluga: dostupnost i ravnomjerni regionalni razvoj socijalnih usluga te kvalitetu i održivi razvoj socijalnih usluga.

Socijalne usluge u sustavu socijalne skrbi obuhvaćaju aktivnosti, mjere i programe namijenjene sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i teškoća pojedinaca i obitelji, te poboljšanju kvalitete njihovoga života u zajednici. Organiziraju se kao usluge za djecu, mlade, obitelj i odrasle osobe, uz uvažavanje socijalnih veza i okruženja korisnika i obitelji.

Posebni ciljevi ovoga Nacionalnog plana su: Povećanje dostupnosti socijalnih usluga; Uvođenje novih usluga (socijalne inovacije); Unaprjeđenje upravljanja socijalnim uslugama te Jačanje kapaciteta pružatelja socijalnih usluga.

Predviđene su aktivnosti nastavka procesa deinstitutionalizacije djece i aktivnosti razvoja usluga podrške u zajednici za djecu i njihove obitelji (usluga psihosocijalnog savjetovanja, uspostavljanje mobilnih timova podrške, podrška udomiteljima, usluga organiziranog stanovanja, širenje usluge rane intervencije) te zapošljavanje potrebnog broja stručnjaka i unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta za pružanje usluga podrške u zajednici.

S ciljem prevencije institucionalizacije djece iz obitelji u riziku jačanjem roditeljskih kompetencija, od velikog je značenja provođenje mjera obiteljsko pravne zaštite, osobito mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu i mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu. Ističe se da je bitno da se aktivnosti vezane za zaštitu djece usmjere na promjenu prakse kako bi se prioritetno koristile usluge u zajednici, a smještaj u instituciju primjenjivao kao posljednja u nizu socijalnih usluga, osim u slučajevima žurnih mjera izdvajanja djeteta izvan obitelji u kojoj je djetetu ugrožena sigurnost.

Posebni ciljevi Nacionalnog plana su: Povećanje dostupnosti socijalnih usluga; Uvođenje novih usluga (socijalne inovacije); Unaprjeđenje upravljanja socijalnim uslugama; Jačanje kapaciteta pružatelja socijalnih usluga.

4. Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine

Pet je posebnih ciljeva u ovom srednjoročnom aktu strateškog planiranja: Suzbijanje diskriminacije i socijalne isključenosti djece; Zaštita djece od svih oblika nasilja; Sudjelovanje djece u odlučivanju na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini; Sustavna

potpora za djecu u digitalnom okruženju te Učinkovito i djelotvorno pravosuđe u postupcima koji se odnose na djecu.

Ovaj Nacionalni plan ukazuje, među ostalim, na važnost unaprjeđenja sustava za kontinuirani rad na eliminaciji svih oblika nasilja nad djecom, počevši od tjelesnog, psihičkog i seksualnog nasilja, nasilja u obitelji, ali i nasilja među djecom i mladima te nasilja u digitalnoj sferi, budući da svako nasilje predstavlja kršenje prava djeteta te ugrožava socijalni razvoj i integritet djeteta. Nasilje u obitelji predstavlja rizičan čimbenik u razvoju djece u svim pogledima – društvenom, emocionalnom, moralnom i kognitivnom razvoju, a vrlo često ostavlja posljedice i u odrasloj fazi života. Najčešći oblici nasilja u obitelji nad djecom su: tjelesno nasilje, seksualno nasilje, emocionalno (psihičko) nasilje i zanemarivanje. Posljedice koje tjelesno nasilje ostavlja na dijete mogu biti kratkoročne, ali i dugoročne prirode, a jedna od posljedica izloženosti djeteta tjelesnom nasilju jest da se ono uči da je nasilno ponašanje prihvatljivo, što predstavlja prepreku za njegovo uključanje u društvo. Svaka vrsta nasilja ostavlja posljedice na tjelesno zdravlje i mentalnu stabilnost djeteta, dok učinci nasilja u obitelji u djetinjstvu ostaju vidljivi tijekom cijeloga života.

Dobivanje relevantnih informacija o napretku postavljenih mjera za suzbijanje nasilja nad djecom, temeljilo se na izvorima Ministarstva unutarnjih poslova sadržanim u Statističkom pregledu temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada¹⁴¹, kao dokumentu koji sadržava podatke o viktimizaciji djece. Navedeni podaci prate strukturu kriminaliteta, dobnu i spolnu strukturu djece - žrtava, teritorijalnu rasprostranjenost, kao i statističke podatke vezane za počinitelje kaznenih djela na štetu djece. Kroz predviđene mjere u Nacionalnom planu, vezane uz podršku djeci žrtvama i svjedocima kaznenih djela te žrtvama nasilja u obitelji, pridonosit će se provedbi postavljenog posebnog cilja kako bi se posljedično i smanjio broj kaznenih djela počinjenih na štetu djeteta.

U okviru posebnog cilja Učinkovito i djelotvorno pravosuđe u postupcima koji se odnose na djecu, uzima se posebno u obzir kako su najbolji interesi djece od primarne važnosti u Republici Hrvatskoj kod svakog djelovanja koje utječe na njih, a to se svakako ogleda u slučajevima u kojima su djeca uključena u sudske postupke, kao i svakom njihovom kontaktu sa zakonom. Pravosuđe prilagođeno djeci smjernica je kod poboljšanja zaštite prava djeteta u pravnim sustavima te se promiču prava djece da budu saslušana, obaviještena,

¹⁴¹ Izvori podataka iz: Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada, Ministarstvo unutarnjih poslova, https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Statisticki_pregled_2020_web.pdf te: Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada I.- II. 2021. godine, Ministarstvo unutarnjih poslova, https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/ozujak/Statisticki_pregled_I_II_2021.pdf Kroz praćenje poredbenog prikaza svih kaznenih djela počinjenih na štetu djece do 14 godina može se uočiti porast u 2020. godini od gotovo 8 % u odnosu na broj u 2019. godini. Iz poredbenog prikaza svih kaznenih djela počinjenih na štetu djece do 14 godina, prema Statističkom pregledu temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada I. – II. 2021. godine, može se uočiti porast u 2021. godini od 45,5 % u odnosu na isto vremensko razdoblje u 2020. godini. Što se tiče poredbenog prikaza svih kaznenih djela počinjenih na štetu djece od 14 do 18 godina, trend je u padu, te je prema navedenim dokumentima statističkog pregleda MUP-a, uočen pad kaznenih djela na štetu djece od 14 do 18 godina u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu od 3,4 %, dok je uspoređujući prva dva mjeseca u 2020. i 2021. godini, uočen pad od 11,8 % u I.-II. 2021. godine u odnosu na 2020. godinu u istom vremenskom razdoblju.

zaštićena i nediskriminirana. Stvaranjem pravosuđa prilagođenog djeci poboljšava se zaštita djece, povećava mogućnost njihovoga sudjelovanja te se istodobno unapređuje rad pravosuđa. Pravosudna su tijela dužna prema djetetu žrtvi kaznenog djela postupati posebno obzirno, imajući na umu dob, osobnost i druge karakteristike djeteta te okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri postupanju prema djetetu žrtvi nasilja, nadležna tijela prvenstveno se rukovode najboljim interesom djeteta. Kod slučajeva u kojima je žrtva kaznenih djela dijete pretpostavit će se da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite te utvrditi koje posebne mjere zaštite treba primijeniti. Bitno je istaknuti važnost zaštite prava djeteta koje je u ulozi svjedoka nasilja u obitelji, te također i važnost donošenja pravovremenih odluka, jer se skraćivanjem trajanja sudskih postupaka štiti najbolji interes djeteta.

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima¹⁴² i Zakona o izmjenama i dopuni Zakona o područjima i sjedištima sudova¹⁴³ u ožujku 2022. godine, s radom su započeli specijalizirani odjeli za postupanje u predmetima prema zakonu kojim se uređuju obiteljski odnosi u svim općinskim sudovima u sjedištima županijskih sudova te u Općinskom sudu u Novom Zagrebu. Ovime se osigurala učinkovitija obiteljskoppravna zaštita, osobito obiteljskoppravna zaštita djece. Navedene izmjene zakona normativni su okvir za osnivanje specijaliziranih sudskih odjela u općinskim sudovima.

Centar za posebno skrbništvo kao javna ustanova osigurava neovisno obavljanje poslova posebnog skrbništva. Posebni skrbnik zastupa djecu u postupcima pred sudovima i drugim tijelima zbog zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta, kada nema sporazuma roditelja ili kada postoji sukob interesa između roditelja i djeteta, propisanim člankom 240. OBZ-a.

5. Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine

Svrha je ovoga srednjoročnog akta strateškog planiranja postizanje usklađene društvene reakcije na seksualno nasilje i seksualno uznemiravanje, osiguravanje učinkovitog postupanja u cilju zaštite žrtava, promicanje njihovih prava te razvoj svijesti javnosti o neprihvatljivosti i štetnosti ovakvog ponašanja.

Navedeno se može postići provedbom zadanih mjera u okviru tri posebna cilja: Prevencija seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, Unaprjeđenje skrbi i osiguranje dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnih delikata te Postizanje odvraćajućeg djelovanja kod počinitelja seksualnih delikata.

Seksualno nasilje može biti jedan od oblika partnerskog nasilja odnosno nasilja u obitelji nanoseno od strane intimnog partnera, te uključuje prisilni spolni odnos i druge oblike spolne prisile, a u korelaciji je s drugim oblicima nasilja u obitelji.

¹⁴² „Narodne novine“, broj 21/22.

¹⁴³ „Narodne novine“, broj 21/22.

Nacionalnim planom ističe se kako je izmjenama i dopunama zakonodavstva pooštreno kažnjavanje te brže i učinkovitije procesuiranje počinitelja kaznenih djela nasilja nad ženama, djecom i u obitelji. Učinjen je i značajan pomak s ciljem bolje i učinkovitije zaštite žrtava seksualnog nasilja, osigurana je učinkovitija kaznenopravna zaštita žrtava kaznenog djela spolnog uznemiravanja te nezastarijevanje teških kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta kojima je kao kvalifikatorna okolnost propisana teška tjelesna ozljeda djeteta, narušenost njegova tjelesnog ili emocionalnog razvoja, trudnoća, počinjenje djela od strane bliske osobe, osobe s kojom dijete živi u istom kućanstvu ili od strane više počinitelja, ili na osobito okrutan ili ponižavajući način. Posebno se ističe uvođenje nove inkriminacije zloporabe snimke spolno eksplicitnog sadržaja, revizije kaznenog djela neprovođenja odluke za zaštitu dobrobiti djeteta te proširenje značenja izraza bliske osobe koja sada obuhvaća i sadašnjeg ili bivšeg partnera u intimnoj vezi.

Ovaj Nacionalni plan putem mjera sadržanih u pripadajućem Akcijskom planu ukazuje, među ostalim, na važnost razvoja prevencije seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja kroz programe prevencije i programe rodne/spolne ravnopravnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama, uvođenje sadržaja na temu seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja te rada sa žrtvama u studijske programe na visokim učilištima koja obrazuju stručnjake koji rade sa žrtvama, razvoj svijesti javnosti o neprihvatljivosti seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, njegovim pojavnim oblicima i posljedicama te mogućnostima zaštite žrtava, unaprjeđenje edukativnog medijskog programa s ciljem prevencije seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, razvoj politike zaštite djece od seksualnog nasilja, unaprjeđenje rada s djecom žrtvama kaznenih djela na internetu. U cilju učinkovite i pravovremene zaštite žrtve, ukazuje se na potrebu daljnjeg rada na jačanju kompetencija državnih službenika i stručnjaka različitih sustava koji pružaju pomoć i potporu ili u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama seksualnog nasilja, izobrazbu stručnjaka koji rade s djecom u sustavu odgoja i obrazovanja za prepoznavanje i razumijevanje viktimizacije te zaštite maloljetnih žrtava seksualnog nasilja. Posebno se ističe osiguravanje dostupnosti specijaliziranih servisa za rad sa žrtvama seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja te uspostava Dječje kuće, po modelu Barnahusa, kao interdisciplinarnog i multisektorskog centra za djecu žrtve i svjedoke kaznenih djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece, unaprjeđenje zakonodavnog okvira radi bolje zaštite žrtve, osiguranje preduvjeta zaštite djece prilikom zapošljavanja na sva radna mjesta koja se odnose na neposredan rad s djecom ili uključuju kontakt s djecom. U cilju postizanja odvrćajućeg djelovanja kod počinitelja seksualnih delikata ukazuje se na nužnost razvoja mreže stručnjaka za rad s počiniteljima seksualnog nasilja na štetu djece, potrebu provođenja izobrazbe stručnjaka za rad s počiniteljima te uključivanje počinitelja seksualnih delikata u terapijske programe rada s počiniteljima u okviru zdravstvenog sustava kao i programe tretmana u zatvorskom sustavu i probaciji kojima se odgovara na kriminogene potrebe počinitelja seksualnih delikata.

6. Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje do 2027. godine

Svrha je Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje do 2027. godine osigurati koordinirano djelovanje tijela državne uprave na području zaštite ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije, podignuti razinu znanja i svijesti o jednakosti kako bi svi građani ostvarili svoja prava zajamčena Ustavom i međunarodnim ugovorima za zaštitu ljudskih prava i suzbijanje diskriminacije.

Akcijski plan zaštite i promicanja ljudskih prava usmjeren je provedbi posebnih ciljeva: Poboljšanje učinkovitosti javne uprave i pravosuđa za djelovanje u području zaštite ljudskih prava; Podizanje razine informiranosti građana i institucija o instrumentima za zaštitu i promicanje ljudskih prava te olakšavanje pristupa pravosuđu i javnopravnim tijelima; Jačanje mehanizama praćenja provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina; Unaprjeđenje suradnje s organizacijama civilnoga društva i medijima u zaštiti ljudskih prava i suzbijanju diskriminacije. U okviru ovih posebnih ciljeva, među ostalim, ističe se potreba provođenja mjera i aktivnosti usmjerenih unaprjeđenju međuresorne suradnje i koordinacije sustavom zaštite ljudskih prava, stvaranju preduvjeta za učinkovitu zaštitu i poštivanje prava građana u kriznim situacijama te ublažavanju posljedica postojećih kriza. Dodatno, ističe se potreba razvoja kompetencija nužnih za učinkovito djelovanje u području zaštite ljudskih prava, unaprjeđenja znanja javnih i državnih službenika o zaštiti i promicanju ljudskih prava, osiguranja održivosti sustava besplatne pravne pomoći i sustavnog informiranja o pristupu besplatnoj pravnoj pomoći, unaprjeđenja položaja pripadnika nacionalnih manjina, daljnjeg razvoja suradnje državnih tijela i organizacija civilnog društva, unaprjeđenja razine medijskih sloboda, zastupljenosti i kvalitete medijskih sadržaja o ljudskim pravima i razine znanja medijskih djelatnika o problematici zaštite i promicanja ljudskih prava.

Akcijski plan suzbijanja diskriminacije usmjeren je provedbi posebnih ciljeva: Unaprjeđenje prevencije diskriminacije i pružanje podrške žrtvama diskriminacije i Unaprjeđenje mehanizama suzbijanja zločina iz mržnje, jačanje svijesti o važnosti borbe protiv rasizma, ksenofobije i ostalih oblika nesnošljivosti te poticanje kulture sjećanja na žrtve genocida. U okviru ovih posebnih ciljeva, među ostalim, ističe se potreba provođenja mjera i aktivnosti usmjerenih unaprjeđenju kompetencija javnih i državnih službenika za djelovanje u području suzbijanja diskriminacije, razvoju sustava podrške žrtvama diskriminacije, povećanju svijesti predstavnika poslovne zajednice o zabrani diskriminacije te prevenciji nejednakosti u pristupu zdravstvenoj zaštiti s posebnim naglaskom na skupine koje štite Zakon o suzbijanju diskriminacije i Zakon o ravnopravnosti spolova, unaprjeđenju uvjeta za ostvarenje prava na stanovanje za skupine u riziku od diskriminacije u stambenim politikama, unaprjeđenje prevencije zločina iz mržnje i govora mržnje, jačanju svijesti javnosti o žrtvama genocida.

7. Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine

Nacionalni plan za ravnopravnost spolova ima za cilj uklanjanje svih oblika diskriminacije temeljem spola i uspostavljanje stvarne rodne ravnopravnosti kroz stvaranje preduvjeta za jednaku prisutnost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života, njihov jednaki status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata, sukladno članku 5. Zakona o ravnopravnosti spolova.

Navedeno je moguće postići u okviru mjera zadanih kroz posebne ciljeve: Povećati razinu osviještenosti javnosti o ravnopravnosti spolova i višestrukoj diskriminaciji; Unaprijediti položaj žena na tržištu rada; Stvoriti preduvjete za uklanjanje rodno uvjetovanog nasilja; Povećati osjetljivost sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama za pitanja ravnopravnosti spolova i nestereotipne odabire programa obrazovanja na svim razinama; Povećati zastupljenost žena u procesima javnog i političkog odlučivanja; Uvesti perspektivu ravnopravnosti spolova u javne politike; Povećati vidljivost Republike Hrvatske na međunarodnom planu u području ravnopravnosti spolova.

U okviru ovih posebnih ciljeva, među ostalim, ističe se potreba podizanja razine znanja i svijesti o ravnopravnosti spolova, suzbijanja pojavnosti seksizma i stereotipa u medijima, unaprjeđenja brige o reproduktivnom zdravlju žena, unaprjeđenja zaštite dostojanstva radnika, omogućavanja bolje ravnoteže privatnog i poslovnog života uklanjanjem rodni stereotipa o brizi za djecu u obitelji, poticanja razine zapošljivosti žena, uspostave sustava statističkog praćenja podataka o sudskim predmetima u kojima su žene žrtve rodno utemeljenog nasilja, podizanja razine stručnosti i svijesti djelatnika više sustava o rodno utemeljenom nasilju, seksizmu i stereotipima, osiguranja primjerenog postupanja institucija u slučajevima seksualnog nasilja. Dodatno, ističe se potreba izrade analize zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji s ciljem izrade prijedloga izmjena relevantnih propisa, motiviranja i poticanja učenica i učenika da buduće obrazovne puteve i profesionalna usmjerenja odabiru neopterećeni spolnim stereotipima, podizanja svijesti o značaju veće zastupljenosti žena na mjestima političkog odlučivanja. Naglasak je stavljen i na potrebu osnaživanja kapaciteta državne uprave za provedbu načela ravnopravnosti spolova u svakodnevnom radu i kreiranju rodno osjetljivih javnih politika, osnaživanja županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova kao radno savjetodavnih tijela županijskih skupština i unaprjeđenje suradnje kroz Koordinaciju županijskih povjerenstava. Potreba uspostave sustava praćenja međusektorske suradnje vezano za ispunjavanje međunarodnih obveza u području ravnopravnosti spolova, poboljšanja položaja žena u području zaštite zdravlja te obrazovanja u zemljama primateljicama hrvatske razvojne pomoći putem ciljanih projekata još su jedan važan dio ovog Nacionalnog plana.

Zaključak

Dosadašnjom provedbom aktivnosti i mjera u području zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, nadležna državna tijela uložila su znatan stručni rad u cilju prevencije i zaštite žrtava, a znatan napredak vidljiv je u razvoju pravnog i institucionalnog sustava. Posebno se ističe suradnja državnih tijela, jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva koje pružaju potporu i pomoć žrtvama rodno utemeljenog nasilja. Za istaknuti je osnivanje šest novih skloništa u županijama u kojima dosad nisu postojala, čime u Republici Hrvatskoj djeluje ukupno 26 skloništa za žrtve nasilja s ukupnim smještajnim kapacitetom 409 kreveta. Financijsku potporu svom radu skloništa ostvaruju iz državnog proračuna te proračuna jedinica lokalne i jedinica područne (regionalne) samouprave.

Sustavno postupanje nadležnih tijela i organizacija civilnog društva pridonijelo je senzibilizaciji javnosti o štetnosti nasilja u obitelji po pojedinca i društvo, senzibilizaciji za potrebe žrtava nasilja te prepoznavanju nasilja u obitelji kao neprihvatljivog oblika ponašanja kojim se krše temeljna ljudska prava i slobode. Poduzetim aktivnostima značajno se pridonijelo osnaživanju i koordiniranom djelovanju nadležnih državnih tijela, ustanova i organizacija civilnog društva te su znatni pomaci napravljeni i na području izobrazbe stručnjaka, državnih i javnih službenika.

Međutim, unatoč poduzetim mjerama iz izloženih podataka, vidljiv je kontinuiran trend prisutnosti nasilja u kojim slučajevima su u vrlo visokom postotku (iznad 75 %) žrtve žene. Slijedom navedenoga, ukazuje se na potrebu žurnog unaprjeđenja sustava prevencije i borbe protiv rodno utemeljenog nasilja, nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Daljnje pravovremeno i sustavno poduzimanje svih potrebnih aktivnosti te sinergijsko djelovanje nadležnih tijela uz korištenje holističkog pristupa, kako bi se destrukcija obitelji kao najvažnije društvene zajednice u konkretnim slučajevima smanjila na najmanju moguću mjeru, zadaća je svih nadležnih tijela, jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave, organizacija civilnog društva i ustanova koje djeluju na području zaštite od nasilja. Pri tom se posebno ističe potreba jačanja tijela nadležnog za koordinaciju, primjenu, nadzor i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji kako bi se, horizontalnom i vertikalnom koordinacijom, stvarali preduvjeti za dosljednu provedbu odredaba Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. U provođenju svih navedenih zadanosti od ključne će važnosti biti preporuke Skupine stručnjaka za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO) sadržane u *Osnovnom evaluacijskom izvještaju o provedbi zakonodavnih i drugih mjera kojima se provode odredbe Konvencije za Republiku Hrvatsku*¹⁴⁴.

144

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/GREVIO//GREVIO%20IZVJE%C5%A0%C4%86E%20O%20PROVEDBI%20KONVENCije%20VE%20O%20SPRE%C4%8CAVANJU%20I%20BORBI%20PROTIV%20NASILJA%20NAD%20C5%BDENAMA%20I%20NASILJA%20U%20OBITELJI%20ZA%20REPUBLIKU%20HRVATSKU.pdf>